

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Anna Kolářová

KOGENTNÍ NORMY V MEZINÁRODNÍM OBCHODNÍM STYKU

Diplomová práce

Vedoucí práce: prof. JUDr. Monika Pauknerová, DSc.

Katedra obchodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 15. října 2014

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 15. října 2014

Anna Kolářová

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji prof. JUDr. Monice Pauknerové, DSc. za odborné vedení, podporu a rady při psaní diplomové práce a také za to, že umožnila mé studium na Universitě v Lausanne, kde vznikla převážná část této práce.

Obsah

Úvod	7
1 Vymezení předmětu diplomové práce	10
1.1. Obchodní styk	10
1.1.1. Základní charakteristiky obchodního styku	10
1.1.2. Česká zákonná úprava obchodního styku	11
1.1.3. Obchodní styk v judikatuře českých soudů	13
1.2. Mezinárodní prvek v obchodním styku	14
1.2.1. Pojem obchodního styku v evropském prostoru.....	14
1.2.2. Obchodní styk v mezinárodních instrumentech	17
1.3. Pojem kogentních norem	19
1.3.1. Kogentní a imperativní normy	19
1.3.2. Kogentní normy a normy veřejného pořádku	22
1.3.3. Mandatory requirements (rules) a public policy	24
1.3.4. Lois d'application immédiate, ordre public a lois de police.....	26
2 Aplikace kogentních norem v řízení před soudy	28
2.1 Vývoj aplikace kogentních norem evropskými soudy	29
2.1.1 Rozhodnutí Alnati	30
2.1.2 Rozhodnutí Arblade	32
2.1.3 Rozhodnutí Ingmar	34
2.2 Základní principy ovlivňující aplikaci kogentních norem.....	35
2.2.1 Autonomie vůle smluvních stran.....	36
2.2.2 Volba práva a volba soudu.....	38
2.2.3 Forma prorogačních doložek	39
2.3 Aplikace vlastních kogentních norem.....	40
2.4 Aplikace cizích kogentních norem.....	42

2.5	Aplikace pravidel nařízení Řím I.....	43
3	Mezinárodní obchodní arbitráž.....	45
3.1	Povaha mezinárodní arbitráže.....	46
3.1.1	Hlavní odlišnosti arbitráže a řízení před soudem.....	46
3.1.2	Pravomoc a působnost rozhodčích soudů a rozhodců.....	47
3.1.3	Volnost smluvních stran a rozhodců v mezinárodní arbitráži.....	48
3.2	Pravidla a právo uplatňované v mezinárodní arbitráži.....	49
3.2.1	Lex arbitrii.....	49
3.2.2	Lex causae.....	50
3.2.3	Použití mimoprávních pravidel při rozhodování.....	51
3.3	Řízení před rozhodci.....	52
3.3.1	Aplikace imperativních norem rozhodci.....	52
3.3.2	Aplikace imperativních norem v judikatuře.....	53
3.3.3	Rozhodčí soud při Hospodářské komoře ČR a při Agrární komoře ČR.....	56
3.4	Zrušení rozhodčího nálezu.....	57
3.4.1	Zrušení z důvodu rozporu s kogentními normami.....	57
3.4.2	Zrušení z důvodu rozporu s veřejným pořádkem.....	59
3.5	Vykonatelnost rozhodčího nálezu.....	59
4	Srovnání přístupů ke kogentním normám v zahraničních úpravách.....	60
4.1	Kogentní normy v České republice.....	60
4.2	Kogentní normy ve Švýcarsku.....	63
4.3	Kogentní normy ve Francii.....	66
4.3.1	Obecná charakteristika.....	66
4.3.2	Úprava imperativních norem.....	68
4.4	Kogentní normy v USA.....	70

4.4.1	Odlišnosti v pojetí kogentních norem v systému amerického Common Law	72
4.4.2	Příklady kogentních norem v USA	74
5	Závěr	75
	Seznam zkratk	77
	Seznam použité literatury	79
	Použité právní předpisy	84
	Seznam použité judikatury	86
	Resumé	91
	Abstract	93
	Klíčová slova / Key Words	95
	Název práce v anglickém jazyce / Title of the Thesis in English	95

ÚVOD

Kogentní normy jsou obecně takové normy, od nichž není možné se smluvně odchýlit.¹ Limitují strany v možnosti zvolit si pravidla, jimiž se budou řídit jejich právní vztahy. Pokud se strany od těchto norem přece odchýlí, riskují, že práva vyplývající z jejich smlouvy nebudou vymahatelná před soudem, případně že soud nebude ustanovení jsoucí v rozporu s těmito kogentními normami aplikovat. Tyto normy existují zejména proto, že existuje zájem státu, aby některé základní zásady byly respektovány.²

Na druhé straně stojí princip autonomie vůle smluvních stran, který v současné době nabývá stále většího významu. V českém právním řádu se tímto základním principem řídí například OZ.³ V obchodním styku je tento princip ještě patrnější, neboť zde není takový zájem státu na ochraně slabší smluvní strany a princip autonomie naopak podporuje ekonomické vztahy jak v rámci jednoho státu, tak i mezi smluvními stranami z různých států. Spolu s užití kooperací ekonomik různých států, a zejména vznikem Evropské unie, se akcent na volnost smluvních stran v jejich obchodních smluvních ujednáních ještě zvýšil a dále narůstá na významu. Účelem a úkolem mé diplomové práce bude tedy nastínit hranici autonomie vůle smluvních stran v mezinárodním styku, a to v oblasti, která je co se týče zásahů států velmi málo restriktivní, tedy v oblasti obchodní.

Téma diplomové práce mě zaujalo, jelikož v tomto specifickém úseku mezinárodního práva soukromého se výrazně projevuje rozpor mezi možnostmi stran si něco smluvně upravit a faktickou vymahatelností sjednaných nároků před soudy nebo mimosoudními institucemi. Jinak řečeno, v této oblasti na mnoho otázek neexistuje jednoznačná odpověď, a pokud mají strany teoretickou možnost zvolit si libovolně sudiště, rozhodné právo nebo jiná pravidla, jimiž se bude řídit jejich vztah, fakticky je tato možnost omezena

---

¹ Hendrych, D. a kol. Právní slovník, Praha 2009.

² Knappová, M.; Švestka, J.; Dvořák, J. Občanské právo hmotné I. Vyd. 2. Praha: ASPI, 2005. s. 125-126.

³ OZ, §1 odst. 2.

větším či menším rizikem konečné vymahatelnosti jejich nároků. Jedním takovým významným faktorem je nutná aplikace imperativních neboli kogentních norem soudem, který ve věci rozhoduje. V každém státě se okruh těchto norem liší, takže výběr vhodného práva a vhodného soudu může být pro strany nelehkým úkolem.

Problematice mezinárodního práva soukromého jsem se začala prostřednictvím povinných i nepovinných předmětů věnovat ve třetím ročníku právnické fakulty a svoje vědomosti jsem se rozhodla rozšířit studiem mezinárodního práva soukromého, práva mezinárodního obchodu a práva mezinárodní arbitráže při ročním studiu na univerzitě v Lausanne ve Švýcarsku, proto do mé práce bude výrazně zasahovat i švýcarské pojetí mezinárodního práva soukromého. Ačkoliv Švýcarsko nepatří mezi státy Evropské unie, jeho právní řád by v mnohém inspiroval při kodifikaci evropských právních předpisů. Švýcarsko má také dlouhodobou tradici v mezinárodní arbitráži, až pětina všech institucionálních arbitrážních řízení se odehrává právě ve Švýcarsku⁴, přičemž v Lausanne sídlí i Mezinárodní sportovní arbitráž⁵, pro zpracování práce jsem tedy měla k dispozici hodnotné zdroje.

Při zpracování diplomové práce jsem používala zejména odbornou literaturu. Protože se jedná o téma se značným mezinárodním přesahem, podstatnou část tvoří zahraniční literatura v anglickém a francouzském jazyce. Při řešení aktuálních problémů zvolené oblasti jsem využila i odborných článků, domácích i zahraničních. V neposlední řadě zmiňuji i národní a mezinárodní právní instrumenty (zákony, úmluvy nebo nařízení) a rozsudky národních soudů, případně Evropského soudního dvora. Pro převážnou část své diplomové práce jsem zvolila analytický přístup a gramatický, teleologický a logický výklad zmíněných právních instrumentů. V závěrečné části práce užívám komparatistiku právních řádů několika zvolených států, abych

---

⁴ Kaufmann-Kohler, G. Rigozzi, A. Arbitrage international: Droit et pratique à la lumière de la LDIP 2. rozšířené a přepracované vydání. Berne: Editions Weblaw, 2010. s. 323.

⁵ Viz. oficiální internetové stránky sportovního arbitrážního tribunálu: <http://www.tas-cas.org/>.

demonstrovala, jaký mohou mít odlišné přístupy k pojetí kogentních norem a mezinárodního práva soukromého vliv na interpretaci totožných smluvních vztahů a na smluvní volnost stran vůbec. Práce se záměrně nezabývá popisem základních institutů mezinárodního práva soukromého, v takovém případě by měla několikanásobný rozsah a samotné jádro práce by zůstalo mimo střed její pozornosti. Abych mohla lépe demonstrovat různé úhly pohledu na problematiku kogentních norem v právu mezinárodního obchodu, jsou zmíněny některé pojmy s tímto tématem přímo související.

Diplomová práce je rozdělena celkem do čtyř kapitol a shrnujícího závěru. První kapitola se věnuje kogentním normám v mezinárodním obchodním styku v obecné rovině. Z mého pohledu je velmi důležité vymezit samotný pojem kogentních norem (zejména oproti pojmu veřejného pořádku), byť si nečiním za cíl definovat pojem vyčerpávajícím způsobem. Rovněž se zabývám otázkou osobního a věcného rozsahu práce – tedy specifiky obchodního styku. Na závěr budu zkoumat význam mezinárodního prvku v obchodních stycích.

Po teoretickém základu následuje druhá kapitola, která se bude zabývat praktickým uplatněním kogentních norem v mezinárodním právu soukromém, tedy v řízení před soudy. V této kapitole se budu zabývat otázkou, v jakých případech, do jaké míry a jakým způsobem soudy ke kogentním normám v oblasti mezinárodního práva soukromého přistupují. K nastínění pojetí imperativních norem v Evropě zmíním několik zásadních soudních rozhodnutí týkajících se právě této otázky. Větší pozornost bude věnována nařízení Řím I., jelikož se jím v současnosti řídí převážná většina smluvních závazkových vztahů s mezinárodním prvkem v Evropě.

Třetí kapitola je věnována mezinárodní obchodní arbitráži. Právě v mezinárodním obchodním styku představuje tato mimostátní metoda řešení sporů významnou alternativu k řízení před státními institucemi. Proto bych ráda podrobila analýze i aplikaci kogentních norem arbitry, případné rozdíly v jejich aplikaci vůči klasickému soudnímu řízení před soudci.

Poslední kapitola srovnává právní úpravu mezinárodního práva

soukromého, potažmo kogentních právních norem v několika vybraných státech. Na prvním místě je samozřejmě představena česká právní úprava. Následně jsem zvolila švýcarskou právní úpravu, přičemž je zajímavé, že český ZMPS se švýcarskému LDIP nápadně podobá, jak strukturou, tak obsahem. Francouzskou právní úpravu jsem si naopak vybrala proto, že se od té české velmi liší, a to především v tom, že zde neexistuje jednotná kodifikace mezinárodního práva soukromého. Jako poslední jsem zvolila právní úpravu USA, jakožto zástupce států Common Law, tedy opět zcela jiný přístup, než ten český. Lze dodat, že z ekonomického hlediska budou americké smluvní strany častým obchodním partnerem evropských obchodníků, tedy problémy spojené s řízeními s mezinárodním prvkem nebudou ojedinělé.

1 VYMEZENÍ PŘEDMĚTU DIPLOMOVÉ PRÁCE

1.1. OBCHODNÍ STYK

1.1.1. ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKY OBCHODNÍHO STYKU

Protože žádný stát nemůže ekonomicky fungovat zcela izolovaně, je potřeba nějakým způsobem upravit vztahy existující mezi státy navzájem, ale i mezi fyzickými a právními osobami v těchto státech. Jako předmět mé diplomové práce jsem si vybrala skupinu obchodních vztahů či obchodních styků s mezinárodním prvkem. Stranou pozornosti tak budou stát vztahy pracovního práva, vztahy se spotřebiteli. Z jedné strany je usnadnění těchto styků podporováno, a to jak evropskou legislativou v rámci Evropské unie, tak domácími právními předpisy. Z druhé strany stojí omezující, či restriktivní ustanovení, mířící právě k ochraně některých státních zájmů, na nichž je třeba bezvýhradně trvat. Jedním takovým významným případem jsou kogentní normy, a to, jak bude ukázáno, ve vnitrostátním, tak v mezinárodním styku, i když samozřejmě mezi těmito kategoriemi existují velké rozdíly. V následující kapitole se tedy pokusím vymezit charakteristiku obchodního styku, tedy čím jsou tyto vztahy specifické, a to nejprve tak, jak je chápe české právo a posléze

v evropské a mezinárodní perspektivě. To mi pak umožní lépe analyzovat problematiku aplikace kogentních norem před soudními a mimosoudními orgány.

Mezi základní charakteristiky obchodního styku obecně patří: a) zpravidla se na něm podílí větší počet lidí; b) průběh jednání a vztahů je profesionalizovaný a standardizovaný; c) probíhá velké množství interakcí se třetími osobami; d) existuje zvýšená potřeba informovanosti k zamezení podnikatelských rizik.⁶ Obchodní styk dále klade zvýšené nároky na samostatnost a vlastní odpovědnost subjektů, proto jeho účastníci často nebývají adresáři různých ochranných ustanovení. Primárním zájmem obchodního styku je, jak již bylo naznačeno, rychlý a jednoduchý průběh obchodu.⁷

1.1.2. ČESKÁ ZÁKONNÁ ÚPRAVA OBCHODNÍHO STYKU

Zmíněné základní charakteristiky obchodního styku se dají jistě použít i na domácí úpravu obchodních vztahů. Až do 1.1.2014 byla pro úpravu obchodních vztahů typická jejich jistá oddělenost od ostatních soukromoprávních vztahů, upravených v občanském zákoníku.⁸

Rozsah původně platného obchodního zákoníku zahrnoval „*postavení podnikatelů, obchodní závazkové vztahy a některé vztahy s podnikáním související.*“⁹ Podnikatelem byla pak podle zákona osoba zapsaná ve veřejném rejstříku či osoba, která měla k této činnosti oprávnění (na základě předpisů veřejného práva).¹⁰ Kritériem pro to, aby byl někdo označen za podnikatele tedy bylo to, zda má daná osoba příslušné veřejnoprávní oprávnění a nikoli to, jakou činnost skutečně vykonává.¹¹ I to je však sporným bodem, jelikož §2 odst. písm. b), c) a d) zákona uvádějí „podniká“ popř. „provozuje“, nikoli „má oprávnění podnikat“. Dědič k tomuto uvádí, že k tomu aby byl někdo podnikatelem,

⁶ Vogt, H.-U. Gesellschaftsrecht I, http://www.rwi.uzh.ch/elt-1st-vogt/gesellschaftsrecht1/grundlagen/de/html/unit_handelsrecht.html .

⁷ Canaris, C.-W.. Handelsgesetzbuch. 5. vydání. Berlín: Walter de Gruyter, 2004. s. 8

⁸ kdy vstoupil v účinnost OZ.

⁹ § 1 odst. 1 ObchZ

¹⁰ § 2 odst. 2 ObchZ.

¹¹ Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku: 1. díl. 4. vydání. Praha: ASPI Publishing, 2004. s. 33.

v zásadě podnikat musí.¹² Odborná literatura tedy dovozuje, že v tomto směru byl český pojem „podnikatele“ užší, než západoevropský pojem „obchodník“ (*commerçant, Kaufmann*). Platná definice se však přiklonila k materiálnímu pojetí podnikání.

Podnikáním se rozumí „*samostatná činnost, na vlastní účet a odpovědnost, živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku,*“.¹³ Tato definice obsahuje obecné pojmové prvky obchodního styku, tak jak byla vymezena v úvodu této kapitoly. Podmínka soustavnosti neznamena, že činnost musí být vykonávána nepřetržitě, může jít i o činnost sezónní i činnost prováděnou v nepravidelných intervalech.¹⁴ Samostatnost a vlastní zodpovědnost jsou obecné znaky podnikatelské činnosti. Odlišují tak obchodní činnost např. od zaměstnaneckého poměru.¹⁵ Účel dosažení zisku se vztahuje k motivu této činnosti, nikoli k jejímu výsledku.

Ustanovení OZ navíc upřesňuje, že tato osoba je považována za podnikatele „*se zřetelem k této činnosti*“. Tato definice se tedy zdá být širší, než v původním obchodním zákoníku, zdá se, že zahrnuje i osoby, které podnikají neoprávněně. V definici se totiž neobjevuje podmínka skutečné existence živnostenského oprávnění. Formální definice podnikatele se zřetelem k existenci veřejnoprávního povolení je obsažena v následujícím ustanovení, kdy se za podnikatele považuje „*osoba zapsaná v obchodním rejstříku*“¹⁶ nebo „*osoba, která má k podnikání živnostenské nebo jiné oprávnění podle jiného zákona.*“¹⁷ Toto kritérium je však podle důvodové zprávy k OZ považováno za sekundární, rozhoduje především to, jak se určitá osoba fakticky chová. Nutno ještě podotknout, že k pojmu „obchodník“ v pojetí západoevropských zemí se OZ nepřiklonil.¹⁸

Současná právní úprava občanského zákoníku nám odpověď na otázku,

---

¹² Dědič, J. Obchodní zákoník: komentář. Praha: Prospektum, 1997. s. 776.

¹³ § 420 odst. 1 OZ .

¹⁴ Štenglová, I. Plíva, S. Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník: komentář. 11. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006. s. 6.

¹⁵ tamtéž.

¹⁶ § 421 odst. 1 OZ.

¹⁷ § 421 odst. 2 OZ.

¹⁸ Důvodová zpráva k OZ, s. 107 <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf> .

co je obchodním závazkovým vztahem či obchodní stykem, nedává, byť výrazů „obchodní styk“, „hospodářský styk“ nebo „běžný obchodní styk“ používá.¹⁹ Např. v ustanovení o výkladu právního jednání se přiznává zvláštní odchylka v právním styku s podnikatelem a právním styku podnikatelů. Dle důvodové zprávy se jedná o žádoucí odchylku pro úpravu specifík vzájemného podnikatelského styku, kdy musí být uznán význam obchodních zvyklostí. Z výše uvedeného můžeme nepřímou dovést, že a) obchodním stykem je styk mezi podnikateli ve smyslu § 420 a 421 OZ, b) zákon tomuto styku přiznává specifickou povahu oproti ostatním závazkovým vztahům mezi stranami, a c) tato specifika vyžadují výklad výrazů s přihlédnutím k obchodním zvyklostem zachovávaným obecně nebo v daném odvětví nebo výkladu, jaký má v takovém styku výraz pravidelně.

1.1.3. OBCHODNÍ STYK V JUDIKATUŘE ČESKÝCH SOUDŮ

Jak již bylo řečeno, definici obchodního styku ani běžného obchodního styku ObchZ ani OZ neobsahují. Odpověď na to, co se pod tímto termínem přesně myslí, tedy musíme hledat v judikatuře. Pojem „běžný obchodní styk“ například obsahoval §196a ObchZ, podle něhož mohla společnost uzavřít smlouvu o úvěru, půjčce, nebo bezplatně převést majetek společnosti jen „za podmínek obvyklých v obchodním styku.“²⁰ K tomu Nejvyšší soud uvádí, že tato podmínka znamená, že „zúčastněná společnost v rámci převodu naplňuje svou podnikatelskou aktivitu zapsanou v obchodním rejstříku.“²¹ Objevují se i názory, že „úkon činěný v běžném obchodním styku musí být právní úkon, který spadá pod činnost, která je předmětem podnikání dané společnosti zapsaným v obchodním (a živnostenském) rejstříku, musí jít o úkon úplatný a jeho podmínky, včetně výše a

---

¹⁹ viz. např. ustanovení o nekalé soutěži v § 2976 odst. 1 OZ; ustanovení týkající se zákazu konkurence v § 433 OZ; § 1736 OZ týkající se návrhu na uzavření smlouvy nebo §1752 odst. 1 OZ, týkající se obsahu smluv.

²⁰ § 196a odst. 1 ObchZ.

²¹ rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. **32 Odo 613/2005**. Shodně pak i rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. **15 Cmo 252/2006** a rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. **23 Cdo 608/2011**; také **Martinec, O.** Obsah pojmu běžný obchodní styk při aplikaci § 196a obchodního zákoníku, <http://www.epravo.cz/top/clanky/obsah-pojmu-bezny-obchodni-styk-pri-aplikaci-196a-obchodniho-zakoniku-77942.html>.

splatnosti kupní ceny, musí být v daném místě a čase obvyklé.“²² Striktní podmínku souvislosti dané smlouvy a předmětu zapsaného v obchodním rejstříku Nejvyšší soud vypustil, když uvedl, že „závěr, zda nabytí majetku či jeho zcizení nevybočuje z rámce běžného obchodního styku, bude záležet na posouzení konkrétních okolností toho kterého případu, zpravidla však půjde především o porovnání předmětu zkoumané dispozice (jeho povahy) s předmětem podnikání společnosti.“²³ Ještě liberálněji pojal výklad tohoto termínu Nejvyšší soud v jiném rozhodnutí, když uvedl, že „běžnou obchodní činností je činnost, kterou se společnost v rámci svého podnikání zabývá“.²⁴ Již o rok dříve Nejvyšší soud připustil, že „rozsah běžného obchodního styku je širší a vedle činností vykonávaných v rámci předmětu podnikání společnosti (zapsaného v obchodním rejstříku) může zahrnovat i další činnosti.“²⁵

Pokud budeme mluvit o obchodech jako takových ve smyslu ustanovení § 261 odst. 1 ObchZ, definuje judikatura tuto kategorii poněkud širěji. Obchody jsou např. i činnosti přípravné²⁶, tedy před zahájením samotného provozu a ještě předtím, než bylo žadateli uděleno živnostenské oprávnění.²⁷ Jak již bylo uvedeno, daný závazkový vztah se nemusí omezovat na činnost, která je předmětem podnikání stran, stačí, když předmět této smlouvy slouží obecně k podnikatelské činnosti stran.²⁸

1.2. MEZINÁRODNÍ PRVEK V OBCHODNÍM STYKU

1.2.1. POJEM OBCHODNÍHO STYKU V EVROPSKÉM PROSTORU

Pojem „obchodních věcí“ můžeme nalézt v definici věcné působnosti nařízení Řím I a Brusel I. Jelikož jsou obě nařízení přímo použitelná ve všech členských státech, nabízí se otázka, jak se tento pojem má interpretovat. V předchozí kapitole bylo poukázáno na to, že se pojem „obchodních věcí“ a „podnikatele“ v různých evropských státech liší. Specifikem evropských předpisů je také to,

---

²² Chalupa, L. Běžný obchodní styk ve smyslu § 196a odst. 4. obchodního zákoníku, In: Právní rádce 3/2010; rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. **29 Cdo 4063/2007**.

²³ rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. **23 Cdo 3867/2007**.

²⁴ rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. **29 Cdo 2535/2009**.

²⁵ rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. **29 Cdo 4315/2008**.

²⁶ Váž. **5 539** (z r. 1925); Vážný **9 815** (z r. 1930).

²⁷ Vážný **7 626** (z r. 1927).

²⁸ **R 19/94**; Vážný 16 623 (z r. 1938); **R 34/98**.

že existují v mnoha jazykových verzích, přičemž všechny tyto jazykové verze jsou autentické. Může se však objevit situace, kdy se výraz použitý v tomtéž článku jednoho ustanovení v různých jazykových verzích drobně odlišuje.²⁹ Podle judikatury ESD je však nutné tyto pojmy vykládat nikoli dle jejich významu v národních úpravách, ale autonomně, ve světle jejich významu a účelu v evropském právu.³⁰ Dle judikatury ESD je tomu stejně i v případě obecných pojmů. V rozhodnutí Eurocontrol³¹ tak ESD zdůraznil, že při výkladu pojmu občanských a obchodních věcí je nutné přihlížet k cílům Bruselské úmluvy a k obecným principům, které pramení ze souhrnu národních právních systémů.

Byť se formálně nejedná o zdroj práva, můžeme při výkladu pojmu „obchodního styku“ použít instrumentů různých pracovních skupin, které mají za cíl nalézt právě obecné principy společné národním úpravám členských států. Evropská „Acquis group“, zabývající se existujícími principy evropského smluvního práva, obchod (business) charakterizuje *„jako jakoukoli fyzickou nebo právnickou osobu, bez ohledu na to, zda soukromého nebo veřejného práva, která jedná v rámci vlastní obchodní, pracovní nebo profesní činnosti a bez ohledu na to, zda tato osoba jedná za účelem zisku.“*³² Tato definice je založena na znění některých evropských směrnic.³³

Ve většině případů je podnikatel charakterizován jako strana jednající se spotřebitelem a může jím být „dodavatel“, „prodávající“ nebo „poskytovatel služeb“. Jelikož účelem zmíněných směrnic je zejména ochrana slabší smluvní strany jednající s podnikatelem, nevyžaduje evropská definice, aby podnikatel

---

²⁹ **Pauknerová, M.** Evropské mezinárodní právo soukromé. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. S. 90 – 92.

³⁰ Rozsudek ESD č. C-63/06 ve věci **UAB rofisa v. Muitinès departamentas prie Lietuvos Respublikos finansu ministerijos**.

³¹ Rozsudek ESD č. 29/76 LTU v. Eurocontrol, SbSD, 1976, 1541.

³² Principy existujícího evropského smluvního práva (Acquis Principles), čl. 1:202; v angličtině: *„Business means any natural or legal person, irrespective of whether publicly or privately owned, who is acting for purposes relating to this person’s self-employed trade, work or profession, even if this person does not intend to make profit in the course of this activity.“*

³³ Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2005/29/EC o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu a o změně směrnice Rady 84/450/EHS a Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES. 98/27/ES a 2002/65/ES a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004.

jednal „za účelem dosažení zisku“. Podle názoru Acquis group se záměr dosáhnout zisku vztahuje k prvku „mezinárodního obchodu“. Tento záměr není v praxi snadné dokázat a požadavek tohoto záměru by mohl vést k manipulaci podnikatelů s údaji prokazujícími tento záměr.³⁴ Záměr dosažení zisku je tak v evropském pojetí irelevantní, jelikož nesouvisí se zájmem chránit spotřebitele. Dle Principů evropského acquis se však výše uvedená definice aplikuje i na všechny vztahy mezi podnikateli.³⁵ Na strany, které jsou podnikateli, je kladen vyšší požadavek, co se týče standardu jejich opatrnosti a odbornosti. Tento prvek můžeme jistě sledovat i v pojetí podnikatele v českém právu.

S charakteristikou obchodního styku se můžeme setkat také v článku Evropského acquis pojednávajícím o nespravedlivých podmínkách ve smlouvách.³⁶ Tento článek odlišuje tři kategorie podle povahy smluvních stran: podnikatel a nepodnikatel, dva nepodnikatelé a dva podnikatelé (business and non-business parties). Komentář uvádí, že v „obchodních vztazích“ neexistuje taková potřeba kontroly obsahu smlouvy ohledně okolnosti, zda je tento obsah vůči jedné straně „nefér“. V obchodním styku se totiž nepředpokládá nerovnost stran.³⁷ Ve všech typech smluv existuje společný zájem na ochraně dobré víry. O obchodním styku ale musí být jednání jedné ze stran „hrubým porušením obchodní praxe“, aby bylo právně napadnutelné.³⁸ Tento výraz se objevuje v mnoha národních úpravách členských států.

Pokud se zaměřím na syntézu společných prvků jednotlivých právních úprav, domnívám se, že požadavky na vyslovení nespravedlivosti smlouvy jsou v obchodním styku přísnější, častěji se přihlíží k obchodní praxi existující mezi konkrétními stranami, existuje zde prvek „předvídatelnosti jednou ze stran“ a důležitou roli hraje rovněž prvek „profesionality“ stran. Lze říci, že

---

³⁴ **Research Group on the Existing EC Private Law.** Principles of the Existing EC Contract Law (Acquis principles): Contract I, Pre-contractual Obligations, Conclusion of Contract, Unfair Terms. Mnichov: Sellier, European Law Publishers, 2007. s. 32.

³⁵ Tamtéž, s. 33.

³⁶ Principy existujícího evropského smluvního práva, kapitola 9, oddíl 4.

³⁷ **Von Bar, Ch. Clive, E.** Principles, Definition and Model Rule of European Private Law: Draft Frame of Reference. Mnichov: Sellier, European Law Publishers, 2009. s. 641.

³⁸ Tamtéž, s. 642. Zmíněný termín je převzat ze znění směrnice 2000/35/EC.

nezáleží pouze na formálním obsahu ujednání a formálních kritériích (tedy např. povinnosti smluvní strany upozornit druhou stranu na existenci standardizovaných smluvních podmínek³⁹), ale i na praxi již existující mezi stranami, která nemusí být ve smlouvě výslovně vyjádřena.

1.2.2. OBCHODNÍ STYK V MEZINÁRODNÍCH INSTRUMENTECH

S pojmem obchodního styku se lze setkat i mimo oblast práva Evropské unie. Jak bylo naznačeno v předchozí kapitole, v rámci práva Evropské unie existuje alespoň základní, obecný konsensus o tom, co je to obchodní styk a v čem se liší od obecných závazkových vztahů.

Někteří autoři dělí vztahy mezi účastníky mezinárodního obchodního styku na vztahy čistě mezi podnikateli (business-to-business) a vztahy mezi ostatními fyzickými osobami jednajícími v rámci obchodní činnosti a uzavírajícími obchodní smlouvy za předpokladu, že nejsou spotřebiteli. Standardní obchodní smlouvy jsou pak obchodní smlouvy mimo ty, kde je jedné ze stran poskytnuta zvláštní ochrana (např. smlouvy se spotřebitelem nebo smlouvy pojistné).⁴⁰

Právě proto, že obchodní styk není mezinárodně uniformně definován a také proto, že v některých národních zákonodárstvích chybí odlišná úprava pro závazky obchodníků⁴¹ (existující vedle standardní úpravy závazkových vztahů), ani mezinárodní instrumenty většinou tohoto termínu neužívají. Jako příklad můžeme uvést Vídeňskou úmluvu o mezinárodní kupní smlouvě. Z praktického pohledu bylo důvodem přijetí mezinárodní úmluvy usnadnění mezinárodního styku mezi podnikateli⁴², a to metodou uniformizace některých pravidel týkajících se kupní smlouvy, tedy zřejmě nejrozšířenějšího smluvního typu v mezinárodním obchodě. Článek I uvedené úmluvy říká, že

---

³⁹ Tamtéž. s. 643.

⁴⁰ **van Lith, H.** International Jurisdiction and Commercial Litigation: Uniform Rules for Contract Disputes. 1. vydání. Hague: T.M.C. Asser Press, 2009. s. 24.

⁴¹ **Schwenzer, I** (editor). Schlechtriem&Schwenzen Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG). 3. vydání. New York: Oxford University Press Inc., 2010. s. 46.

⁴² Tamtéž.

„soukromoprávní nebo obchodní povaha stran nebo smlouvy není pro určení použitelnosti této úmluvy rozhodná“. Formulace tohoto ustanovení je právě odpovědí na nejednotnost pojetí soukromoprávních a obchodněprávních smluv v národních úpravách. Proto je pro použití úmluvy na daný případ irelevantní, zda materiální právo vztah klasifikuje jako občanskoprávní nebo obchodněprávní. Použitelnost úmluvy na mezinárodní obchodní vztahy byla určena oklikou. Z materiální působnosti Úmluvy byly vyloučeny koupě výhradně pro soukromé účely.⁴³ De facto se tedy Úmluva aplikuje na kupní smlouvy pro průmyslové nebo profesní účely. V této mezinárodní úmluvě tedy rozhoduje účel předmětu koupě, a to účel zamýšlený. V Úmluvě se rovněž objevuje zpřesnění, a to v tom smyslu, že smlouva se aplikuje i v tom případě, že druhé straně nebyl nebo nemohl být soukromý účel koupě znám.⁴⁴

Stejně jako v evropské právní oblasti mají i v mezinárodním smluvním právu velkou důležitost mimoprávní instrumenty, ačkoliv se nejedná o formálně právně závazné nástroje. Nejvýznamnějším příkladem jsou Principy mezinárodních obchodních smluv, vydané Mezinárodním institutem pro unifikaci soukromého práva (UNIDROIT). Tyto Principy sice výslovně neupravují definici „obchodního styku“, „podnikatelů“ nebo „obchodníků“, upravují však vztahy těchto stran a obecná pravidla „pro mezinárodní obchodní smlouvy“.⁴⁵ Hlavními pojmovými znaky mezinárodního obchodního smluvního práva jsou dle Principů a) autonomie smluvní vůle stran, b) zásada dobré víry a spravedlivého jednání („fair dealing“), c) vázanost stran obchodními zvyklostmi nebo praktikami, které mezi sebou zavedly, anebo těmi, které se obecně uplatňují v mezinárodním obchodním styku a d) existencí implicitních povinností stran vyplývajících z povahy a účelu ujednání, zavedených zvyklostí, dobré víry a principu přiměřenosti.⁴⁶ I v Principech se

---

⁴³ čl. 2, písm. a) Vídeňské úmluvy.

⁴⁴ **Schwenzer, I** (editor). *Schlechtriem&Schwenzen Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)*. 3. vydání. New York: Oxford University Press Inc., 2010. s. 51 – 52.

⁴⁵ dle preambule Principů mezinárodních obchodních smluv z r. 2004 („Principy“), In: **Goode, R. Kronke, H. McKendrick, E. Wool, J.** *Transnational Commercial Law: Primary Materials*. 1. vydání. New York: Oxford University Press Inc., 2007. s. 464.

⁴⁶ dle čl. 1.1, 1.7, 1.9, 5.1.2 Principů.

však objevuje ustanovení týkající se imperativních norem (ať už národních, mezinárodních nebo nadnárodních), které nemohou být aplikací Principů omezeny.⁴⁷ Imperativní normy jsou tedy mezinárodně uznávaným fenoménem fungujícím jako jistá brzda absolutní smluvní autonomie stran a vyjádření svrchovanosti a práva států vynucovat aplikaci jimi vytvořenými a uznávanými pravidly chování.

1.3. POJEM KOGENTNÍCH NOREM

1.3.1. KOGENTNÍ A IMPERATIVNÍ NORMY

Zdrojem největších nejasností ve vymezení předmětu práce je samotný pojem „kogentních norem“. Jak české právo, tak česká judikatura totiž zaměňuje pojem imperativních a kogentních norem, přitom mají tyto pojmy v oblasti mezinárodního práva soukromého odlišný význam. I různé jazykové verze tohoto pojmu chápou kogentní normy jinak a skutečný význam tohoto pojmu tedy není vždy jednoznačný. O problematice různých jazykových verzí bude pojednáno později. Právní slovník odlišuje pojem „kogentních norem“ a pojem „kogentních norem v mezinárodním právu“. Kogentní norma neumožňuje adresátům, aby si sami určili subjektivní práva a povinnosti. Naproti tomu kogentní norma ve smyslu mezinárodního práva veřejného je norma obecného mezinárodního práva přijatá a uznaná mezinárodním společenstvím států jako celkem za normu, od níž není dovoleno se odchýlit a která může být pozměněna pouze novou normou obecného mezinárodního práva stejné povahy.⁴⁸

Původní občanský zákoník vycházel z ne zcela jasné definice kogentních norem, kdy si „účastníci občanskoprávních vztahů mohou vzájemná práva a povinnosti upravit dohodou odchylně od zákona, jestliže to zákon výslovně nezakazuje a

---

⁴⁷ dle čl. 1.4 Principů.

⁴⁸ **Hendrych, D.** a kol. Právní slovník, Praha 2009: *Rozdíl mezi kogentní a dispozitivní normou tkví ve stupni právní závaznosti, protože jen kogentní norma vylučuje autonomii vůle a zavazuje stát absolutně. Obsahový rozpor s kogentním pravidlem způsobuje absolutní neplatnost takové smlouvy.*

*jestliže z povahy ustanovení zákona nevyplývá, že se od něj nelze odchýlit.*⁴⁹ Lze tedy vyslovit názor, že by bylo lepší okruh kogentních norem vymezit jasnějším způsobem, aby bylo patrné, o které normy se přesně jedná. OZ kategorii kogentních norem omezil ve prospěch autonomie smluvní vůle stran, zákaz odchýlit se od ustanovení zákona musí být výslovný: „*nezakazuje-li to zákon výslovně, mohou si osoby ujednat práva a povinnosti odchýlně od zákona*“.⁵⁰ Tato poměrně úzká skupina ustanovení je v OZ rozšířena o zákaz ujednání, která „*porušují dobré mravy, veřejný pořádek nebo právo týkající se postavení osob, včetně práva na ochranu osobnosti.*“⁵¹ Za kogentní můžeme rovněž považovat ustanovení, která jsou nepřímým zákazem, kdy se odchýlení reprobuje tím, že jednání prohlásí za neplatné, případně za zdánlivé či že se k němu nepřihlíží. V takovém případě by totiž odchýlení mělo stejný účinek jako porušení přímého zákazu.⁵² Okruh kogentních norem tedy není jednoznačně vymezen a kromě výslovného zákazu se dané ujednání vždy musí podrobit testu souladu s dobrými mravy, veřejným pořádkem a právy týkajícími se postavení osob.

V oboru mezinárodního práva soukromého se ovšem rozlišuje „prosté“ kogentní ustanovení a norma imperativní, donucující povahy. Zásadní odlišnost mezi těmito dvěma kategoriemi spočívá v tom, že aplikaci prosté vnitrostátní kogentní normy mohou strany volbou práva vyloučit, zatímco imperativní, donucující normu vyloučit nemohou. I toto základní pravidlo je třeba uvést s výhradou, protože ne ve všech případech mohou strany vyloučit veškeré vnitrostátní kogentní normy, a z definice rovněž není jasné, o které imperativní normy se jedná (kterého státu). Obecně lze říci, že strany nemohou obyčejné kogentní normy vyloučit, pokud se nejedná o vztah s mezinárodním prvkem, pokud se jedná o vztah čistě vnitrostátní. Toto omezení autonomie vůle smluvních stran se snaží zabránit zneužití volby práva smluvními stranami, tedy úniku před právními předpisy vlastního státu. Podle některých autorů je teorie imperativních norem jakýmsi částečným návratem k existenci

---

⁴⁹ § 2 odst. 3 ObčZ.

⁵⁰ § 1 odst. 2 OZ.

⁵¹ Tamtéž.

⁵² **Melzer, F.** Dispozitivní a kogentní normy v novém občanském zákoníku, In: Právní rozhledy, 2013, č. 7, s. 253.

jednostranných kolizních norem.⁵³ Zatímco většina evropských úprav mezinárodního práva soukromého již osahuje převážně dvoustranné kolizní normy, imperativní normy jsou záchrannou brzdou státu před aplikací ustanovení neslučitelných s některými vnitrostátními normami.

Jak již bylo řečeno, pojem imperativních a kogentních norem je zaměňován i v judikatuře, někdy je tedy pojem imperativních norem použit v čistě vnitrostátním významu.⁵⁴ V pojetí mezinárodního práva soukromého ale platí, že kogentní normy jsou širší kategorií, než normy imperativní. Jinými slovy tedy ne všechny kogentní normy musí být nutně imperativní. Pokud by tomu tak nebylo a šlo by o zaměnitelné kategorie, znamenalo by to, že by bylo vyloučeno zvolit ten právní řád, jehož ustanovení by upravovala danou problematiku odchylně.⁵⁵ Taková interpretace by byla zcela jistě v rozporu s obecně uznávaným principem autonomie vůle smluvních stran.

Imperativní normy ve smyslu mezinárodního práva soukromého jsou tedy takové normy, které si vynucují aplikaci na závazkové vztahy s mezinárodním prvkem bez ohledu na to, jakým právem se řídí samotný závazkový vztah – tedy bez ohledu na volbu práva stranami.⁵⁶ Bude se jednat zejména o veřejnoprávní předpisy správního a finančního práva, např. předpisy na ochranu hospodářské soutěže. V oblasti soukromého práva pak půjde o některé předpisy občanského, obchodního nebo pracovního práva. V obchodních vztazích se může jednat například o normy upravující obchodní zastoupení. Rozdíl mezi kogentními a imperativními normami přiléhavě popsal Kučera, když uvedl, že *„vychází-li se při rozlišování kogentních a dispozitivních*

---

⁵³ **Bonomi, A. Bucher, A.** Droit international privé. 3. Vydání. Bâle: Helbing & Lichtenhahn, 2013. s. 101 -103.

⁵⁴ **33 Cdo 1975/2000:** *Kogentní (imperativní, donucující) normy jsou takové normy, z jejichž právně závazné povahy vyplývá, že jejich použití na právní vztahy, které upravují, nelze svobodnou vůlí subjektů ani nahradit, ani vyloučit či nějak omezit. Pokud by se subjekty právního vztahu upraveného kogentní normou od ní odchýlily, byly by jejich projevy vůle neplatné.; viz. také 28 Cdo 1177/2001.*

⁵⁵ **21 Cdo 4196/2007:** *To ovšem neznamená, že lze navzájem ztotožňovat kogentní normy s normami imperativními a že tedy - jak žalobkyně uvádí je zakázáno, aby volba práva vedla k tomu, že by zaměstnanec byl zbaven ochrany a byl chráněn méně efektivně ve srovnání s právní úpravou kogentních norem právního řádu státu, ve kterém vykonává práci.*

⁵⁶ **Pauknerová, M.** Kogentní normy v mezinárodní obchodní praxi. K některým stále aktuálním otázkám obchodních smluv s mezinárodním prvkem. Právní praxe v podnikání. 1994, č. 11 a 12, str. 4 an. a str. 22 an.

norem z hlediska účastníků, zda mohou či nemohou smluvním ujednáním použití normy vyloučit, vychází se při rozlišování nutně použitelných norem a ostatních norem z hlediska rozhodujícího orgánu, zda nesmí nebo na základě kolizní normy má nahradit normu jiným právem.⁵⁷ O závislosti aplikaci imperativních norem na příslušnosti konkrétního rozhodujícího orgánu na bude pojednáno dále.

1.3.2. KOAGENTNÍ NORMY A NORMY VEŘEJNÉHO POŘÁDKU

V této části se již budu zabývat kogentními normami ve smyslu mezinárodního práva soukromého, tedy imperativními normami. Při užití termínu „normy veřejného pořádku“ opět vzniká terminologická nejasnost, a to ve vztahu k pojmu „výhrada veřejného pořádku“. Normy veřejného pořádku jsou pouze jiným termínem pro imperativní normy, jejich účelem je uspokojení naléhavých společenských zájmů. Imperativní normy mají ve vztahu k jejich užití aktivní povahu, použije se jich tedy ještě před aplikací rozhodného práva a bez ohledu na něj. Výhrada veřejného pořádku se naopak aplikuje na „výsledek“ použití rozhodného práva, tedy ex post. Imperativní normy také postihují značně specifické otázky a jsou ve svém souhrnu roztržštěné.⁵⁸ Výhrada veřejného pořádku naopak chrání ústavní zájmy státu, jehož soud ve věci rozhoduje. Kučera definuje výhradu veřejného pořádku jako „ustanovení právního řádu, které umožňuje a také zavazuje odmítnout výjimečně použití ustanovení zahraničního právního řádu, kterého se má v daném případě použít na základě tuzemské kolizní normy, jestliže by účinky tohoto použití v oblasti tuzemského právního řádu byly zásadně nepřijatelné.“⁵⁹ Bude se jednat například o garanci základních lidských práv a svobod. Výhradu veřejného pořádku zná kromě českého ZMPS i mnoho zákonů dalších států, a stejně tak i mezinárodních úmluv. Výhradu veřejného pořádku můžeme tedy považovat i za jakýsi obecný princip, kterého se lze dovolat, i kdyby ho kolizní normy státu fóra neupravovaly.⁶⁰ Imperativní

---

⁵⁷ Kučera, Z. Mezinárodní právo soukromé. 7. Vydání. Praha: Aleš Čeněk, 2009. s. 237.

⁵⁸ Tamtéž, s. 238.

⁵⁹ Tamtéž, s. 194.

⁶⁰ Bříza, P. Volba práva a volba soudu v mezinárodním obchodě. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 9

normy mají také tu vlastnost, že „vyloučené“ ustanovení rozhodného práva samy nahradí, zatímco výhrada veřejného pořádku nepoužitelné ustanovení sama nenahradí. V tomto případě tak bude záležet na daném soudci, možná je buď aplikace pravidel legis fori nebo adaptace práva rozhodného tak, aby výsledek nebyl v rozporu s veřejným pořádkem.⁶¹ Tato hypotéza ale vede k otázce, zda i výhrada veřejného pořádku v sobě neobsahuje onen pozitivní, aktivní prvek. Vyloučení konkrétní právní normy, jejíž použití by mělo za následek rozpor s veřejným pořádkem, by totiž mělo vést k jejímu nahrazení jiným právním pravidlem. Můžeme tedy říci, že i ve výhradě veřejného pořádku nalezneme jakýsi implicitní pozitivní prvek.

Výhrada veřejného pořádku se v praxi může projevovat dvojitým způsobem. V prvním, již zmíněném případě je odmítnuta aplikace rozhodného práva z důvodu rozporu s veřejným pořádkem. V tomto případě o odmítnutí aplikace takové normy rozhoduje soudce příslušného nebo zvoleného soudu. V druhém případě se bude jednat o odmítnutí uznání a výkonu příslušného rozhodnutí právě z důvodu rozporu rozhodnutí s veřejným pořádkem státu, kde má být rozhodnutí vykonáno. I zde se musí jednat o opravdu zásadní důvody, pro které musí být výkon rozhodnutí odmítnut. Podle Nejvyššího soudu České republiky se v tomto případě navíc nejedná o neuznání rozhodnutí jako takového, ale o neuznání účinků takového rozhodnutí ve státě jeho výkonu.⁶² Z výše uvedených charakteristik vyplývá, že nároky na použití instrumentu výhrady veřejného pořádku jsou podstatně vyšší, než je tomu u nutně použitelných norem. Z jiného úhlu pohledu ale můžeme říci, že výhrada veřejného pořádku je ve svém účinku mnohem méně radikální. Je to proto, že před jejím použitím přistoupíme k analýze jinak použitelného práva, a teprve pokud je výsledek v rozporu s veřejným pořádkem, norma je na základě tohoto rozporu vyloučena. Naopak u norem veřejného pořádku přistoupíme k jejich aplikaci, aniž bychom zkoumali jinak použitelné normy a aniž bychom zkoumali jejich případnou kolizi s ekonomickými nebo politickými zájmy státu.

---

⁶¹ Tamtéž. s. 10.

⁶² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 3. 2011, sp. zn. 20 Cdo 5180/2008.

Z tohoto pohledu je tedy posledně uvedená metoda méně příznivá z důvodu absence proporcionality k danému cíli.⁶³

V literatuře se objevuje i názor, že jak výhrada veřejného pořádku, tak nutně použitelné normy jsou jakýmsi dočasnými instrumenty mezinárodního práva soukromého, které řeší prozatímní nedokonalost úpravy kolizních norem. Protože oba instrumenty jsou v podstatě výrazem autoritativní vůle státu, vhodná úprava kolizních norem a hraničních určovatелů, která by odpovídala těmto ochrannářským potřebám daného státu, by mohla omezit nebo dokonce utlumit potřebu imperativních norem vůbec.⁶⁴

1.3.3. MANDATORY REQUIREMENTS (RULES) A PUBLIC POLICY

Jak již bylo řečeno, problém definičního vymezení imperativních neboli kogentních norem mezinárodního práva soukromého se komplikuje existencí různých jazykových verzí v různých právních řádech. Situace je jednodušší v případě evropských instrumentů, například Nařízení Řím I, kde jsou si jednotlivé jazykové verze rovny⁶⁵, a můžeme tak předpokládat, že jednotlivá ustanovení mají v různých jazycích stejný obsah.

V angličtině se pro pojem imperativních norem nejčastěji používá pojmu „*mandatory rules*“ nebo „*mandatory requirements*“, „*peremptory rules*“, „*overriding applicable law*“. Při překladu termínu veřejný pořádek se nejčastěji setkáme s pojmem „*rules of public policy*“.

Britská odborná literatura uvádí, že termín „*public policy*“ se vztahuje k fundamentálním hodnotám právního pořádku Velké Británie.⁶⁶ Protože se tyto hodnoty mění v čase, není samozřejmě možné tento pojem blíže vymežit. Přece jen je ale pojem veřejného pořádku v mezinárodních vztazích chápán úžeji, než ve vztazích čistě vnitrostátních. Podle tradiční nauky britského Common law existují dva případy, kdy je možné odmítnout aplikaci

---

⁶³ Art. 3: Conflits de lois dans l'espace. In: **Weill, A. Catala, P. Simler, P.** Jurisclasseur: Civil Code, Art. 1er à Art. 10. Paris: LexisNexis SA, 2011. s. 7.

⁶⁴ Art. 3: Conflits de lois dans l'espace. In: **Weill, A. Catala, P. Simler, P.** Jurisclasseur: Civil Code, Art. 1er à Art. 10. Paris: LexisNexis SA, 2011. s. 6.

⁶⁵ Viz. judikatura ESD, např. rozhodnutí ve věci Eurocontrol.

⁶⁶ **Briggs, A.** The Conflict of Laws. 3. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2013. s. 208 – 209.

rozhodného práva ve smlouvě. Odlišnost mezi nimi spočívá v tom, zda má smluvní vztah nějaké pouto k britskému právu. V prvním případě by aplikace cizího práva porušila základní principy právního státu nebo veřejné morálky. Aplikace takových norem je odmítnuta bez ohledu na vztah k britskému právu.⁶⁷ V druhém případě by aplikace cizího práva poškodila veřejný zájem státu fóra. Zároveň existují normy státu fóra, které tento veřejný zájem chrání. Jedná se například o odmítnutí ustanovení, která „protiprávně kladou překážky volnému trhu“.⁶⁸ Pokud by ale faktický výkon práv a povinností ze smlouvy měl být pouze v zahraničí, domácí principy anglického práva by tím nebyly porušeny. V tomto případě tedy závisí na existenci pouta se státem fóra. Zdá se tedy, že termín „*public policy rules*“ je srovnatelný s českým pojmem veřejného pořádku a mezinárodně používaného termínu „*ordre public*“.

Složitější je tomu v případě imperativních norem, tedy „*mandatory rules*“. Na rozdíl od výhrady veřejného pořádku byl tento termín až do přijetí Římské úmluvy právníkům Common law neznámý.⁶⁹ Tomu nenapomáhá ani fakt, že v anglické verzi Římské úmluvy se vyskytuje pojem „*mandatory rules*“ ve dvou různých významech. Prvním je čl. 3 odst. 3 Římské úmluvy, kdy soudce legis fori, které se nachází ve Spojeném království, musí aplikovat „*mandatory rules*“ jiného státu, s nímž jsou spojeny všechny podstatné prvky daného smluvního vztahu. Druhým případem je čl. 7 odst. 2 Římské úmluvy, kdy „*stát fóra může aplikovat ustanovení svého právního řádu, pokud jsou nutně použitelné bez ohledu na právo jinak použitelné na smlouvu*“. Toto pojetí je nejbližší pojetí imperativních norem v tuzemském právním řádu. Tento druhý případ není neznámý ani v britském Common law, jelikož tuto povahu měly tzv. „*overriding statutes*“, tedy zákony, které měly přednost před jakoukoli jinou volbou práva.⁷⁰ K tomuto principu existuje v britském právu poměrně bohatá judikatura.⁷¹

---

⁶⁷ Clarkson, C. M. V. Hill, J. The Conflit of law. 3. vydání. Oxford: Oxford University Press. s. 201 – 202.

⁶⁸ Briggs, A. The Conflict of Laws. 3. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2013. s. 208 – 209.

⁶⁹ McClean, D. The Conflict of Laws. 5. vydání. Londýn: Sweet & Maxwell LTD, 2000. s. 330.

⁷⁰ Tamtéž. s. 346.

⁷¹ Boissevain v. Weil; The Hollandia (1983).

1.3.4. LOIS D'APPLICATION IMMÉDIATE, ORDRE PUBLIC A LOIS DE POLICE

S výše uvedenými výrazy se můžeme rovněž setkat v zahraničních právních úpravách. Zůstává tedy otázkou, jestli jsou tyto pojmy ekvivalentem spíše kogentních, imperativních norem, výhrady veřejného pořádku, či zda se jedná o zcela jinou kategorii. Tato otázka není jen otázkou jazykové interpretace příslušných národních zákonů, či různých jazykových verzí mezinárodních instrumentů, ale může být důležitá i pro praxi. Jiné pojetí aplikace imperativních norem a výhrady veřejného pořádku může hrát roli při předvídatelnosti výsledku sporu například při volbě zahraničního práva.

Ve frankofonních zemích se pojmu imperativních norem asi nejvíce podobá pojem „*lois d'application immédiate*“. Tento pojem byl poprvé použit ve francouzské právní teorii v polovině dvacátého století, a to Phocionem Francescakisem, který měl spolu s Henrim Batiffolem rozhodující vliv na vývoj francouzského mezinárodního práva soukromého.⁷² Podle Francescakisem jsou tyto normy „*legislationními normami nebo pravidly, jejichž aplikace je nezbytná pro ochranu politického, sociálního nebo ekonomického uspořádání dané země*“.⁷³ Francescakis rovněž definoval podmínky pro aplikaci těchto norem, a to následovně: a) jejich použití nesmí být důsledkem existence kolizních norem, b) věcný rozsah byl jednostranně určen zákonodárcem, jenž je schválil, c) mohou mít buď prostorovou, nebo osobní působnost, d) jejich aplikace na vztahy soukromého práva musí být jen výjimečná. Hrají nicméně podstatnou roli při ochraně fundamentálních státních zájmů v širším smyslu.⁷⁴

Ekvivaletem k termínu „*lois d'application immédiate*“ bývá také „*lois d'application nécessaire*“ (tedy nutně použitelné normy). V němčině bývají používány výrazy jako „*räumlich bedingte Sachnormen*“, „*Sachnormen mit eigenem Anwendungsbereich*“, „*selbstgerechte Sachnormen*“, „*Eingriffsnormen*“ nebo

---

⁷² **Lagarde, P.** Francescakis, Phocion. In: Encyklopaedia Universalis: <http://www.universalis.fr/encyclopedie/phocion-francescakis/> .

⁷³ **Bucher, A.** Droit international privé suisse, Tome I/2: Partie générale - Droit applicable. 1. Vydání. Bâle: Helbing & Lichtenhahn SA, 1995. s. 64.

⁷⁴ **Vignes, D.** General course of private international law: selected problems. Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 1989. s. 129.

„*versteckte Kollisionsnormen*“, byť tyto termíny odpovídají prvně uvedenému jen zhruba. Jak již bylo uvedeno, v angličtině se v tomto smyslu můžeme setkat s pojmy „*localising rules*“, „*spatially conditioned internal rules*“, „*self-limited rules of law*“ nebo „*peremptory rules*“.⁷⁵ Švýcarský zákonodárce také například mluví o „*dispositions impératives*“.⁷⁶

Francouzský občanský zákoník používá v tomto smyslu pojmu „*lois de police*“. Existují názory, že se jedná o pojem širšího rozsahu, než „*lois d'application immédiate*“, nicméně hranice mezi těmito dvěma kategoriemi nejsou příliš ostré.⁷⁷ Jiní autoři naopak uvádějí, že rozdíl mezi těmito pojmy spočívá v procesním a materiálním charakteru těchto výrazů. Podle tohoto názoru „*loi d'application immédiate*“ značí procesní rovinu, zatímco „*loi de police*“ popisuje záměr nebo cíl, který ospravedlňuje použití těchto pravidel. V tomto pojetí je tedy první pojem naopak obecný a druhý odkazuje na zákony chránící zájmy jednotlivých států.⁷⁸ Autor ale připouští, že zákonů, které jsou „*lois d'application immédiate*“ a zároveň nejsou „*lois de police*“ je skutečně minimum, proto je většinou možné pokládat oba pojmy za synonyma.⁷⁹ V teorii se objevuje i názor, že termín „*lois de police*“ značí „*l'ordre public positif*“ (veřejný pořádek v pozitivním slova smyslu) a „*réserve de l'ordre public*“ (výhrada veřejného pořádku) je „*l'ordre public négatif*“ (veřejný pořádek v negativním slova smyslu).

Ordre public je termín používaný i mimo frankofonní právní oblast a doslovně znamená „*veřejný pořádek*“. Jak již bylo řečeno, jedná se o velmi obecný princip existující v rámci celé Evropy a rovněž v systému Common law, tudíž není jednoduché jeho obsah obecně charakterizovat. Právní doktrína také poukazuje na to, že termín „*ordre public*“ není princip vlastní pouze oblasti mezinárodního práva soukromého, ale vyskytuje se i v právu vnitrostátním.⁸⁰ V odborné literatuře a judikatuře se ale často vyskytují definice jako „základní

---

⁷⁵ **Bucher, A.** Droit international privé suisse, Tome I/2: Partie générale – Droit applicable. 1. Vydání. Bâle: Helbing & Lichtenhahn SA, 1995. s. 64.

⁷⁶ LDIP, čl. 18.

⁷⁷ **Bucher, A.** s. 64.

⁷⁸ **Niboyet, M. de Geouffre de La Pradelle, G.** Droit international privé. 1. Vydání. Paris: Librairie Générale de Droit et de la Jurisprudence. s. 119.

⁷⁹ Tamtéž.

⁸⁰ **Bucher, A.** Droit international privé suisse, Tome I/2: Partie générale – Droit applicable. 1. Vydání. Bâle: Helbing & Lichtenhahn SA, 1995. s. 164.

principy“ nebo „fundamentální pravidla“ daného právního pořádku. Ve vnitrostátních právních úpravách navíc nebývá termín „*ordre public*“ záměrně definován.⁸¹ I ve frankofonní odborné literatuře je *ordre public* považován za nástroj zcela výjimečný, jehož lze např. jako důvod odmítnutí výkonu cizího rozhodnutí použít⁸² jen tehdy, pokud je toto rozhodnutí „zcela zjevně“ v rozporu s veřejným pořádkem daného státu.⁸³ Zdá se tedy, že termín „*ordre public*“ či „*exception de l'ordre public*“ je totožnou kategorií s českým termínem veřejný pořádek.

2 APLIKACE KOGENTNÍCH NOREM V ŘÍZENÍ PŘED SOUDY

V předchozích kapitolách byl analyzován pojem imperativních norem jako takových. Mezinárodní obchodní styk je spíše kategorií praktickou, jeho existence není podmíněna existencí právních norem. Právní normy přesto mezinárodní obchodní styk korigují a dávají mu právní limity. Otázka aplikace imperativních norem a mezinárodního práva soukromého obecně se naskytne až v případě uplatnění nároků, které mezi stranami vznikly, zpravidla před státními autoritami. O uplatnění nároků vzniklých ze závazků před autoritami mimostátními bude pojednáno v následující kapitole.

Jak již bylo v předchozích kapitolách řečeno, stranám v mezinárodním obchodním styku je typicky dána velká volnost co se týče možnosti volně si upravit pravidla, která mezi sebou budou aplikovat. S tímto principem je neoddělitelně spojena akceptace těchto pravidel ze strany státu.⁸⁴ Zásah státu do smluvní volnosti stran ve vztahu k soudnímu vymožení jejich závazků se může objevit na dvou úrovních. Poprvé v řízení před soudem, kdy stranami zvolený soud (případně určený na základě právních předpisů) může odmítnout aplikaci stranami zvolených právních norem, popřípadě zvolené normy

---

⁸¹ Tamtéž.

⁸² **Bucher, A.** Droit international privé suisse, Tome I/1: Partie générale - Conflits de juridictions. 1. Vydání. Bâle: Helbing & Lichtenhahn SA, 1998. s. 212.

⁸³ Viz. čl. 27. odst. 1 LDIP.

⁸⁴ Art. 3: Conflits de lois dans l'espace. In: **Weill, A. Catala, P. Simler, P.** Jurisclasseur: Civil Code, Art. 1er à Art. 10. Paris: LexisNexis SA, 2011. s. 7.

nahradiť nutně použitelnými normami. Je nutno zmínit, že o případné aplikaci imperativních norem bude rozhodovat soud, který má v daném sporu pravomoc a příslušnost. Dle mého názoru, existence veřejného pořádku nebo imperativních zájmů státu v konkrétním případě nemohou založit jeho příslušnost a naopak, nemohou vyloučit příslušnost orgánů třetího státu.⁸⁵ Pokud bychom tedy například připustili soudní příslušnost států A a B, existence imperativních norem státu B nebo rozpor použitelných norem státu A s veřejným pořádkem státu B nemohou zabránit soudnímu řízení a rozhodnutí ve státě A. Problém by se pak mohl vyskytnout až ve fázi výkonu soudního rozhodnutí státu A ve státu B. Dále se nabízí otázka, jaké imperativní normy bude soud aplikovat, jinými slovy jakého původu. Tato otázka bude rovněž analyzována v následujících odstavcích. Poslední státní zásah může učinit stát vykonatelnosti rozhodnutí, který může zmíněné rozhodnutí pocházející z jiného státu odmítnout uznat (resp. odmítnout uznat jeho účinky). Tyto zásahy by však měly být výjimečné povahy a bude se jednat spíše o výhradu veřejného pořádku.

2.1 VÝVOJ APLIKACE KOGENTNÍCH NOREM EVROPSKÝMI SOUDY

Samotný pojem imperativních norem existuje v národních úpravách již poměrně dlouho dobu, teprve s rozvojem judikatury začal být ale definován. Častým znakem národních soudních rozhodnutí bývá to, že kazuisticky řeší, zda je onen zákon imperativní normou mezinárodního práva soukromého či nikoli, a z toho je pak doktrínou dovozováno, které oblasti práva bývají typicky mezinárodně kogentní a kde je naopak připuštěna větší smluvní volnost stran. Obecnější definice pojmu imperativních norem se ustálila až s judikaturou evropského soudního dvora. Tyto definice jsou definicemi autonomními, nezávislými na pojetí národních úprav. S těmito rozhodnutími je pak také spojena edice evropských právních instrumentů, které definici imperativních

---

⁸⁵ Art. 3: *Conflits de lois dans l'espace*. In: **Weill, A. Catala, P. Simler, P.** Jurisclasseur: Civil Code, Art. 1er à Art. 10. Paris: LexisNexis SA, 2011. s. 7.

norem postupně zpřesňují. První významný pokus o popsání imperativních norem ale učinil nizozemský nejvyšší soud. Toto rozhodnutí se stalo inspirací při kodifikaci evropských instrumentů, proto o něm bude pojednáno v první řadě.

Evropské právní instrumenty za pomoci judikatury evropského soudního dvora dávají imperativním normám jakýsi obecný rámec a na národních úpravách je ponecháno rozhodnutí, které národní normy do tohoto rámce budou patřit. Jak už bylo řečeno, některé státy mohou být v tomto ohledu více restriktivní, než jiné.

2.1.1 ROZHODNUTÍ ALNATI

Poměrně významnou měrou se na pozdější evropské autonomní interpretaci nutně použitelných norem podílelo rozhodnutí nizozemského Nejvyššího soudu z roku 1963.⁸⁶ Teprve od tohoto roku získal Nejvyšší soud širší rozsah pravomocí přezkumu rozhodnutí nižších soudních instancí. Nyní mohl Nejvyšší soud zrušit soudní rozhodnutí jsoucí v rozporu s nepsanými právními principy. S ohledem na do té doby převážně nepsanou podobu nizozemského mezinárodního práva soukromého znamenala tato pravomoc možnost výkladu a unifikace zásadních principů mezinárodního práva soukromého.⁸⁷ Jedním z takových zásadních rozhodnutí byl právě rozsudek ve věci Alnati.⁸⁸ Toto rozhodnutí formulovalo dva důležité principy současného mezinárodního práva soukromého, a to (a) přednost autonomie vůle smluvních stran ve výběru použitelného práva a (b) možnost soudu použít imperativní normy svého vlastního práva nebo dokonce i práva třetího státu.

Alnati byla loď používaná nizozemským dopravcem k přepravě nákladů z Antverp do Rio de Janeiro. Při přepravě jedné ze zásilek bylo zboží poškozeno a dopravce byl žalován o náhradu škody na zboží. Smluvní strany si zvolily jako rozhodné nizozemské právo, přičemž jinak použitelné právo bylo právo

---

⁸⁶ **Van Eechoud, M.** Choice of Law in Copyright and Related Rights: Alternatives to the Lex Protectionis. 1. vydání. Haag: Kluwer Law International, 2003. s. 45.

⁸⁷ **Kuipers, J.-J.** EU Law and Private International Law: The Interrelationship in Contractual Obligations. 1. vydání. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2011. s. 150.

⁸⁸ Rozhodnutí nizozemského Nejvyššího soudu (Hoge Raad) z 13. 5. 1966 In: *Nederlandse Jurisprudentie* 1967, 3, Rev. Crit. 1967, p. 522.

Belgie. Nizozemské soudy tak řešily otázku, zda mají aplikovat belgické nutně použitelné normy, které prohlašovaly všechna smluvní ustanovení vylučující nebo omezující odpovědnost dopravce za absolutně neplatná.

Nizozemské soudy se zabývaly vztahem přednosti mezi právem zvoleným stranami a imperativními normami jiných v úvahu připadajících práv. Jednalo se o otázku aplikace cizích nutně použitelných norem, tedy nikoli norem státu fóra, a to norem belgických. Jelikož nizozemské právo bylo i právo stranami zvolené, vůbec nevyvstal rozpor při aplikaci imperativních norem státu legis fori, jelikož tyto byly součástí souhrnu práva legis causae. Právo zvolené stranami soudy zpravidla aplikují ve svém souhrnu, a to tak, jak by ho aplikoval stát zvoleného právního řádu, tedy včetně všech běžně i mezinárodně kogentních norem.

Nizozemské soudy nižších instancí se vyslovily pro nutnou použitelnost belgických imperativních norem. Nejvyšší soud toto rozhodnutí zvrátil ve prospěch autonomie vůle smluvních stran. Uznal nicméně, že pokud by zde existoval převažující zájem třetího státu na aplikaci jeho imperativních norem i mimo hranice svého území, nizozemský soud by měl tyto normy respektovat ve svém rozhodování. Ve zmiňovaném případě však takový převažující zájem nebyl shledán.⁸⁹ Převažující zájem je doktrinálně vykládán jako dostatečně úzké spojení s daným státem, o jehož imperativní normy se jedná.⁹⁰ Rozhodnutí tak bylo jakýmsi kompromisem mezi tradičním principem, že se smluvní strany nemohou stavět nad pozitivní právo, a podporou smluvní volnosti v mezinárodním obchodním styku.⁹¹ Můžeme si rovněž pokládat otázku, zda obecné uznání existence převažujících zájmů třetího státu musí nutně vyvolat sankci ve formě neaplikace zvoleného práva či přímo neplatnost daného právního jednání z důvodu rozporu s těmito normami. Jinými slovy řečeno, daný případ neřeší, zda by Nejvyšší soud postupoval stejně jako soudy nižších instancí, pokud by přece jen shledal existenci takového převažujícího zájmu

---

⁸⁹ Viz. rozhodnutí Alnati.

⁹⁰ **Kuipers, J.-J.** EU Law and Private International Law: The Interrelationship in Contractual Obligations. 1. vydání. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2011. s. 152.

⁹¹ tamtéž, s. 153.

Belgie. Tato úvaha je podpořena faktem, že nizozemský Nejvyšší soud zatím ve své rozhodovací praxi teoretickou možnost aplikovat cizí imperativní normy nevyužil.⁹² Nadto se judikatura k aplikaci cizích imperativních norem staví obecně příkře.⁹³ Obecný princip přípustnosti aplikace cizích imperativních norem (vyjádřen později i v právních instrumentech Evropské Unie) přesto není pouze iluzorní, jelikož dle judikatury se soudy nižších instancí musí s námitkou existence a použitelnosti cizích imperativních norem alespoň vypořádat.⁹⁴

2.1.2 ROZHODNUTÍ ARBLADE

Klíčové rozhodnutí ESD z roku 1999⁹⁵ blíže formulovalo, co se rozumí pojmem imperativní normy v členských státech. V době vydání tohoto rozhodnutí ještě nebylo přijato nařízení Řím I. a Římská úmluva upravovala pouze pravidla a limity použití imperativních norem, jejich obsah nebo povahu však nijak nedefinovala. Toto rozhodnutí je zásadní, jelikož obdobnou definici imperativních norem členských států tak, jak zazněla v rozhodnutí Arblade, můžeme nalézt i v čl. 9 nařízení Řím I. To proto, že se Evropská komise při přípravách znění Předběžného návrhu nařízení inspirovala touto poměrně striktně vyjádřenou definicí imperativních norem.⁹⁶ ESD šel ve své analýze imperativních norem ještě o krok dál, jelikož se zabýval otázkou vztahu národních nutně použitelných norem a primárního komunitárního práva.

Ve zmíněném případě se jednalo o dva francouzské občany, kteří byli zaměstnání u společnosti francouzského práva ve Francii a byli dočasně vysláni k práci na belgickém území pro belgickou cukrovarnickou společnost na výstavbu komplexu úložišť cukru. Na základě kontrol belgické inspekce sociálního zabezpečení byli zmínění zaměstnanci v souladu s belgickými sociálně právními normami požádáni o dodání několika různých dokumentů.

---

⁹² **Kuipers, J.-J.** EU Law and Private International Law: The Interrelationship in Contractual Obligations. 1. vydání. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2011. s. 158.

⁹³ z rozhodnutí nizozemského Nejvyššího soudu ve věci **Sewrajsingh** ze dne 12. 1. 1979.

⁹⁴ z rozhodnutí nizozemského Nejvyššího soudu ve věci **Wachtkamer Televisie Nederlandze** ze dne 24. 3. 2000.

⁹⁵ rozsudek ESD ze dne 23. 11. 1999 ve spojených případech C-369/96 a C-376/96.

⁹⁶ **Bělohávek, A.** Commentary: Rome Convention, Rome I Regulation. 1. vydání. New York: Juris Publishing, 2010. str. 1479.

Zmínění zaměstnanci odmítli tyto normy respektovat z důvodu jejich rozporu s primárním právem Evropského společenství (ustanovení o volném pohybu služeb).⁹⁷ Uváděli, že jejich povinností je pouze respektovat francouzské národní právní normy. Proti zaměstnancům bylo v Belgii následně vedeno trestní řízení pro porušení veřejnoprávních belgických zákonů týkajících se sociálního zabezpečení.

ESD nejprve definoval národní imperativní normy tak, že jsou to „ustanovení národního práva, která jsou považována za zásadní pro ochranu politických, sociálních nebo ekonomických zájmů členského státu, a které jsou závazné pro všechny osoby nacházející se na území tohoto členského státu a pro všechny právní vztahy v tomto státě.“⁹⁸ ESD uznal existenci takových norem a jejich aplikaci národními soudy členských států, nicméně rozhodl, že imperativní povaha národních právních norem neznamena, že se neaplikuje princip přednosti komunitárního práva před právem národním. Jinými slovy, i národní nutně použitelné normy musí být v souladu s primárním právem Evropského společenství. Národní imperativní normy je tak možné aplikovat pouze v rozsahu, kdy nejsou v rozporu se svobodou pohybu služeb, případně pokud splňují podmínky pro uplatnění výjimky z aplikace tohoto principu.⁹⁹ O samotné kategorizaci národních norem jako imperativních, tedy norem zásadního veřejného zájmu, rozhoduje každý členský stát sám, nicméně pouze vzhledem k ostatním národním normám, nikoli ve vztahu k právu Evropského společenství.¹⁰⁰ Nutně použitelné normy, i v případě, že daná oblast není harmonizovaná komunitárním právem, a) musí být ve veřejném zájmu v daném státě, b) musí se aplikovat ve smyslu principu rovnosti na všechny fyzické a právnické osoby v daném státu a c) musí být dodržen princip proporcionality. Tyto normy tak musí být přiměřené cíli, kterého chtějí

---

⁹⁷ Čl. 56 a 57 SFEU, původní čl. 49 a 50 SES.

⁹⁸ Odst. 30 rozhodnutí Arblade.

⁹⁹ **Bariatti, S.** Cases and Materials on EU Private International Law. 1 vydání. Portland: Hart Publishing, 2011. s. 227.

¹⁰⁰ **Bělohávek, A.** Commentary: Rome Convention, Rome I Regulation. 1. vydání. New York: Juris Publishing, 2010. str. 1500.

dosáhnout a nesmí jít za hranici toho, co je nezbytné.¹⁰¹ ESD tak dovodil, že národní normy, které míří na ochranu zaměstnanců (v tomto případě minimální mzda zaměstnanců upravená v kolektivní dohodě), nejsou v rozporu s primárním právem Evropského společenství, zatímco normy čistě administrativního charakteru ano.¹⁰²

2.1.3 ROZHODNUTÍ INGMAR

Posledním zmíněným zásadním rozhodnutím je rozhodnutí ve věci Ingmar z roku 2000¹⁰³, týkající se ustanovení mířících na ochranu nezávislých obchodních zástupců. V tomto případě soud analyzoval vztah evropského komunitárního práva k právu třetího (nečlenského) státu, které bylo pro daný právní vztah zvoleno jako *lex causae*. Druhou zkoumanou otázkou byla existence imperativních norem evropského unijního práva.

Stranami sporu v původním řízení před národními soudy Spojeného království byla společnost Ingmar se sídlem ve Velké Británii a americká společnost Eaton Leonard Technologies Inc., založená podle práva Kalifornie. Společnost Ingmar byla na základě smlouvy o obchodním zastoupení obchodním zástupcem společnosti Eaton ve Velké Británii. Velká Británie byla jako členský stát Evropských společenství povinna implementovat směrnici o nezávislých obchodních zástupcích, která obsahovala některá ochranná ustanovení chránící obchodní zástupce při skončení obchodního zastoupení. Ingmar žalovala Eaton o náhradu škody vzniklé v důsledku ukončení vztahu zastoupení.

Soud se vyslovil pro poměrně extenzivní výklad zmíněné směrnice, tedy že její ochrana musí být garantována i v případě, kdy má zastoupený sídlo v nečlenském státu a kdy bylo jako rozhodné zvoleno právo této země. Důvod pro takovýto postup je úzké spojení s EU, především výkon obchodního zastoupení v členském státě EU.¹⁰⁴ Soud tyto normy jednoznačně označil za

---

¹⁰¹ tamtéž, s. 227.

¹⁰² **Blanpain, R.** European Labour Law. 11. revidované vydání. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2008. s. 358.

¹⁰³ Rozhodnutí ESD z 9. 11. 2000, č. **C-381/98**.

¹⁰⁴ Viz. text rozhodnutí Ingmar.

mezinárodně imperativní.

Spornost poněkud extenzivního výkladu evropských imperativních norem ukazuje rozhodnutí francouzského Kasačního soudu, který rozhodl ve skutkově podobném případě s rozhodnutím Ingmar zcela opačně. Imperativnost příslušných norem zde tedy nebyla shledána.¹⁰⁵

V jiném případě, tentokrát v řízení před německým odvolacím soudem se uvádí, že by se závěry případu Ingmar měly použít i pro arbitráž. Konkrétně se zde uvádí, že pokud je pravděpodobné, že by arbitrážní orgán ochranná ustanovení neaplikoval, může národní soud vyslovit neplatnost rozhodčí doložky, zakládající pravomoc rozhodčího orgánu.¹⁰⁶

2.2 ZÁKLADNÍ PRINCIPY OVLIVŇUJÍCÍ APLIKACI KOGENTNÍCH NOREM

Základním předpokladem pro určení příslušných kogentních norem mezinárodního práva soukromého pro daný případ je určení sudiště, které bude ve věci rozhodovat, a právo, podle něhož se bude ve věci samé rozhodovat, popřípadě procesní pravidla, jimiž se bude řídit sudiště. Jak vnitrostátní úprava, tak evropské instrumenty, které se budou aplikovat přednostně, samozřejmě obsahují pravidla pro určení soudní příslušnosti. Z důvodu právní jistoty bude pro strany závazku s mezinárodním prvkem jistě vhodnější soudní příslušnost určit předem, aby bylo v případě vzniku sporu možno alespoň do jisté míry předvídat výsledek takového sporu, případně šance strany na úspěch. Jak národní, tak evropská úprava možnost volby soudu a rozhodného práva připouští. V mezinárodním obchodním styku nevzniká problém slabší strany sporu, kterou by bylo třeba před potenciálně zneužívající volbou práva chránit. I z věcného hlediska se bude většinou jednat o závazky mající majetkovou povahu, kde je autonomie stran spíše podporovaná.¹⁰⁷

---

¹⁰⁵ **Bříza, P.** Volba práva a volba soudu v mezinárodním obchodě. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 75.

¹⁰⁶ **Ruhl, G.** Extending Ingmar to Jurisdiction and Arbitration Clauses: The End of Party Autonomy in Contracts with Commercial Agents? In: European Review of Private Law, Issue 6, č. 15 (2007). s. 891-903.

¹⁰⁷ Tuto úvahu podporuje např. i možnost stran řešit své majetkové právní spory prostřednictvím arbitráže.

Volba práva a volba soudu v mezinárodním obchodním styku je tedy možná a častá, je nutno pouze odlišovat volbu plnohodnotnou a volbu neplnohodnotnou. Toto kritérium se váže k existenci mezinárodního prvku, o kterém bylo pojednáno v kapitole 1.2. Plnohodnotná volba, tedy taková, kde je přítomen mezinárodní prvek, je omezena pouze imperativními normami a výhradou veřejného pořádku. V opačném případě se bude jednat jen o takzvanou materiální volbu práva a na danou situaci se budou aplikovat všechny vnitrostátní kogentní právní normy.

Otázkou související je, v jaké formě musí být volba práva a soudu učiněna a jaké jsou její náležitosti. Forma právního jednání patří obecně k základním předpokladům jeho platnosti, a pokud je určitá forma předepsaná, jedná se rovněž o omezení autonomie vůle stran. Ustanovení určitého právního řádu o formě právního jednání mohou být vnitrostátně kogentní, můžeme dokonce uvažovat i o imperativnosti takového ustanovení. Tato otázka je zvláště zajímavá v oblasti mezinárodního obchodního styku, kde bývá forma právních jednání zjednodušována za účelem zrychlení obchodních transakcí (např. u již zavedené obchodní praxe stran, kdy se u opakujících se obchodů forma kupních smluv může značně zjednodušovat). V případě absence povinné náležitosti písemné formy právního jednání mohou nastat nejasnosti. O této problematice bude rovněž pojednáno níže.

Následující podkapitoly budou věnovány jednak tomu, jaké právo si mohou strany zvolit, jednak tomu, zda je možné zvolit i mimoprávní instrument (který nemá povahu právního řádu státu), a dále vlivu mezinárodních smluv na tuto volbu. Další otázkou bude aplikace samotných kogentních norem již zvoleným soudem na základě zvoleného práva nebo pravidel (zvláště pokud se toto právo liší od práva soudu).

2.2.1 AUTONOMIE VŮLE SMLUVNÍCH STRAN

Volba práva je jedním z projevů autonomie vůle smluvních stran. Přes různý vývoj mezinárodního práva soukromého a různé přístupy k němu v národních

právech na kontinentě i v USA se podstata tohoto institutu neliší.¹⁰⁸ Tento institut je ve světě všeobecně známý. Akceptace tohoto institutu existuje i v zemích s centrálně řízenou ekonomikou, jako například v Číně nebo Ruské federaci.¹⁰⁹ Pokud jde o národní úpravy, je v národních úpravách od 60. let patrný nárůst počtu států uznávajících tento princip.¹¹⁰ Umožnění volby práva činí výsledek případných sporů předvídatelnější, což snižuje počet reálných soudních sporů a podporuje mimosoudní vyrovnání.¹¹¹ Předvídatelnost práva aplikovatelného na daný případ se může ukázat jako důležitá např. v případech existence několika pout k různým právním řádům. Zde by mohlo působit potíží stanovení rozhodného práva pouze za pomoci náhradního hraničního určovatele v právní normě.

Existuje několik důvodů, proč stát realizaci autonomie vůle touto cestou umožňuje. Jedním z nich je autonomie vůle jako základní prvek tržního hospodářství.¹¹² Zde stát trh neřídí a zasahuje pouze tam, kde potřebuje z nějakého důvodu prosadit svoje zájmy nebo chránit některé subjekty obchodního styku. Tuto úvahu podporuje i definice imperativních norem napříč Evropou, např. viz výše rozhodnutí ESD ve věci *Arblade*.¹¹³ Nutno podotknout, že stát fakticky nemůže mít nad závazkem s mezinárodním prvkem kontrolu, neboť nemůže stranám zakázat žalovat u jiného sudiště v jiném státě. Dostatečně silný mezinárodní prvek může zvýšit pravděpodobnost, že se tímto případem bude cizí soud zabývat. Kontrola státu tak může nastat až následně při výkonu zahraničního rozhodnutí, což bude zpravidla potřeba, pokud zde bude mít povinný postižitelný majetek. Dalším důvodem je ekonomická efektivita.¹¹⁴ Tím, že smluvní strany mohou upravit

---

¹⁰⁸ **Rozehnalová, N.** Závazky ze smluv a jejich právní režim (se zvláštním zřetelem na evropskou kolizní úpravu). 1. vydání. Brno: Masaryova univerzita, 2010. s. 76.

¹⁰⁹ Tamtéž. s. 81.; I s přihlédnutím k faktu, že oba státy jsou vázány CISG.

¹¹⁰ Tamtéž. s. 76.

¹¹¹ **Bříza, P.** (Ne)omezená volba práva ve smlouvách mezinárodního obchodního styku podle Římské úmluvy a nového nařízení Řím I, In: Právní rozhledy, č. 2 (2009).

¹¹² **Rozehnalová, N.** Závazky ze smluv a jejich právní režim (se zvláštním zřetelem na evropskou kolizní úpravu). 1. vydání. Brno: Masaryova univerzita, 2010. s. 80.

¹¹³ Rozhodnutí ESD ve spojených věcech **C-369/96** a **C-376/96**.

¹¹⁴ **Rozehnalová, N.** Závazky ze smluv a jejich právní režim (se zvláštním zřetelem na evropskou kolizní úpravu). 1. vydání. Brno: Masaryova univerzita, 2010. s. 81.

svoje vztahy i pro případ budoucího sporu vyplývajícího ze závazku, se jim dostává právní jistoty a to má jistě vliv na jejich vůli obchodovat se zahraničním partnerem.

V českém právním řádu je autonomie vůle jako obecný princip zakotvena již v ústavním pořádku¹¹⁵ a co se týče soukromoprávní oblasti, v občanském zákoníku je nově výslovně zakotvena jako obecný princip.¹¹⁶ Občanský zákoník favorizuje smluvní volnost i ustanovením, že na „právní jednání je třeba hledět spíše jako na platné, než jako na neplatné“.¹¹⁷ Rovněž ZMPS v ustanovení týkajícím se smluv upřednostňuje jako právo rozhodné právo zvolené a pouze subsidiárně obsahuje hraniční určovateli nejužšího spojení.¹¹⁸ Text nařízení Řím I. Je ještě jednoznačnější, když ve svém čl. 3 stanoví, že „*smlouva se řídí právem, které si strany zvolí.*“

2.2.2 VOLBA PRÁVA A VOLBA SOUDU

Volba práva a volba soudu spolu úzce souvisí. Často se v odborné literatuře objevují názory, že je nejjistější zvolit jako právo rozhodné právo legis fori.¹¹⁹ To z toho důvodu, že zvolený soud je ten, který aplikuje stranami zvolené právo, a s tím souvisejí možné komplikace při volbě cizího práva. Soudy z praktického hlediska budou nejrady aplikovat vlastní právo. Různé státy pak budou s cizím právem zacházet různě. Cizí právo tak může být jak *questio iuris*, tak *questio facti*, rovněž povinnost prokazovat cizí právo může ležet jak na soudu, tak na účastnících sporu.¹²⁰ S ohledem na princip, že soud vždy aplikuje procesní normy legis fori se zdá méně komplikované, když otázky hmotného a procesního práva jsou řešeny dle stejného právního řádu.

Určení soudu, který bude ve věci rozhodovat je neméně důležité, jelikož tento soud rozhoduje zda, a jaké imperativní normy bude aplikovat. Jak již bylo

---

¹¹⁵ Viz. § 3 odst. Ústavy České republiky, § 2 odst. 3 Listiny základních práv a svobod České republiky.

¹¹⁶ Viz. § 1 odst. 2 OZ.

¹¹⁷ Viz. § 574 OZ.

¹¹⁸ Viz. § 67 odst. 1 ZMPS.

¹¹⁹ **Bříza, P.** Volba práva a volba soudu v mezinárodním obchodě. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 15.

¹²⁰ **Esplugues, C. Iglesias J. L. Palao. G.** Application of Foreign Law. Munich: Sellier, european law publishers GmbH, 2011. s. 57.

naznačeno v úvodní kapitole, soudy některých států mají tendenci vykládat pojem imperativních norem šířeji a některé restriktivněji. Jinak se soudy také mohou stavět k aplikaci imperativních norem třetího státu, o kterých bude pojednáno níže. Extenzivní a restriktivní výklad aplikace imperativních norem je názorně popsán v analýze rozhodnutí Ingmar. Výběr sudiště může také ovlivnit fakt, zda je stát soudu členským státem Evropské unie a zda a jakými mezinárodními smlouvami je soud vázán. Soud nacházející se v členském státě Evropské unie je vázán evropským právem a bude případně aplikovat i evropské imperativní normy. Samotný způsob, jak soud zachází s cizím právem, tedy může ovlivnit konečnou aplikaci imperativních norem. Obecně, pokud soud nebude mít cizí právo za dostatečně zjištěné, může aplikovat jiné právo, zpravidla *lex fori*, a tím vyloučit aplikaci *legis causae* zcela, včetně jeho nutně použitelných norem. Lze říci, že evropské soudy aplikují cizí právo tak, jak je aplikováno soudy národními, tedy včetně interpretace a judikatury.¹²¹

Pokud si strany zvolí soud státu s podobnou právní kulturou se státem výkonu rozhodnutí, klesne pravděpodobnost pozdějšího odmítnutí vykonat toto rozhodnutí z důvodu rozporu s veřejným pořádkem.¹²²

2.2.3 FORMA PROROGAČNÍCH DOLOŽEK

Jako praktická se může jevit otázka formy prorogační doložky v obchodní smlouvě. Můžeme si představit případ, kdy strany zvolí jako rozhodné právo státu A, které vyžaduje pouze nepodepsané písemné potvrzení ústně uzavřené kupní smlouvy. Strany takto zvolí soud státu B, jehož právní úprava vyžaduje k platnosti prorogační doložky písemnou formu s podpisem stran, a může tedy odmítnout se věcí zabývat z důvodu porušení imperativního ustanovení *legis fori*.

Pokud by si tedy strany pro svůj spor sjednaly příslušnost českého soudu, podle českého práva by jejich smlouva musela být uzavřena v písemné

---

¹²¹ Esplugues, C. Iglesias J. L. Palao. G. Application of Foreign Law. Munich: Sellier, european law publishers GmbH, 2011. s. 64.

¹²² Upraveno např. v § 15 odst. 1 písm. e) ZMPS.

formě. Podle OZ musí písemná forma obsahovat podpisy jednajících.¹²³ V obchodním styku si lze představit situaci, kdy tato náležitost nebude splněna. Prorogační smlouva je institut práva procesního a z tohoto důvodu se na něj bude aplikovat ustanovení legis fori.¹²⁴

V praxi se ale zřejmě častěji bude aplikovat komunitární úprava, tedy nařízení Brusel I., které úpravu prorogačních doložek obsahuje. Zmíněná úprava je benevolentnější v tom, že podpisy jednajících k dodržení formy nepožaduje.¹²⁵ Ustanovení článku 23 nařízení Brusel I. dokonce připouští ústní uzavření prorogační dohody a v mezinárodním obchodě i formou, jež odpovídá obchodním zvyklostem daného odvětví, které strany obecně znají. Připouští se i jakákoli sdělení v elektronické formě, pokud tato umožňují trvalý záznam dohody. Tato úprava reflektuje potřeby stran v obchodním styku. Jak ale upozorňuje JUDr. Hrnčířová¹²⁶ ve své publikaci, judikatura ESD tento benevolentní přístup omezila v tom smyslu, že je přece jen nutné písemné potvrzení uzavřené prorogační doložky¹²⁷. Podle ESD je totiž nutno prokázat skutečnou vůli stran uzavřít prorogační doložku, což by však bylo splněno i v případě, kdy by jedna strana doložku v dlouhodobém obchodním vztahu sice nepotvrdila, ale vztah by se řídil obchodními podmínkami, které byly stranám dlouhodobě známy.¹²⁸ Můžeme se tedy domnívat, že ustanovení čl. 23 nařízení a jeho výklad jsou imperativní normou komunitárního práva.

2.3 APLIKACE VLASTNÍCH KOGENTNÍCH NOREM

V závislosti na tom, jaký soud ve věci rozhoduje a jaké si strany zvolily právo, bude připadat v úvahu aplikace nutně použitelných norem. Pokud například strany zvolí soud státu A, jako rozhodné právo státu B a spor bude nejužejí spojen s právem státu C, připadají v úvahu tři potencionální sady imperativních

---

¹²³ Viz. § 561 OZ.

¹²⁴ **Hrnčířková, M.** Právní úprava prorogačních doložek na pozadí požadavku písemnosti v mezinárodním právu soukromém In: Rozehnalová, N. Kyselovská, T. a kol. K některým otázkám mezinárodního práva soukromého. 1. Vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2013. s. 202.

¹²⁵ Viz. čl.23 odst. 1 písm a) nařízení Brusel I.

¹²⁶ **Hrnčířková, M.** s. 207.

¹²⁷ Rozhodnutí ESD ze dne 14. 12. 1976 ve věci **C-24/76**.

¹²⁸ **Hrnčířková, M.** s. 208.

norem. Pokud je stát A nebo stát B členským státem Evropské unie, rozrůstá se suma imperativních norem o evropské nutně použitelné normy.

Aplikací vlastních imperativních norem se rozumí normy *legis fori*, tedy státu, jehož soud ve věci rozhoduje. Jak již bylo popsáno v úvodní kapitole, imperativní normy chrání zejména zájmy státu fóra. Normy *legis fori* nemusí být pouze vnitrostátního původu, může se jednat např. o mezinárodní smlouvy, jimiž je stát fóra vázán.¹²⁹ Tyto normy aplikuje soud fóra vždy.¹³⁰ V tomto bodě by se mohla vyskytnout otázka vztahu mezi imperativními normami *legis fori* a *legis causae*. Protože ale soud „své“ imperativní normy aplikuje ještě před přikročením k analýze samotného hmotněprávního vztahu, je nutné zkoumat pouze vliv aplikace nutně použitelných norem na vztah samotný. Soud tedy bude hodnotit pouze důsledky aplikace imperativní normy na konkrétní právní vztah.¹³¹ Aplikace příslušných imperativních norem *legis causae* nevzbuzuje nejasnosti, jelikož ty soud bude aplikovat jako součást práva rozhodného. Zajímavým může být případ Velké Británie, kdy je cizí právo *questio facti* a soud vychází z domněnky, že cizí právo má stejný obsah jako právo *legis fori*.¹³² Prokázat obsah cizího práva tak obecně musí strana sporu, která se ho dovolává.¹³³ V tomto případě by tedy k aplikaci imperativních norem *legis causae* přistupovala ještě povinnost strany jejich obsah prokázat.

Další otázkou, která je, jak již bylo zmíněno, v diskreci sudiště, je posouzení nutnosti aplikace imperativní normy vzhledem k jejímu osobnímu a teritoriálnímu rozsahu.¹³⁴ Pokud by zde nebylo žádné faktické spojení mezi daným případem a právem státu fóra, vlastní smysl aplikace imperativní

---

¹²⁹ **Bříza, P.** Volba práva a volba soudu v mezinárodním obchodě. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 77.

¹³⁰ **Rozehnalová, N.** Mezinárodní právo soukromé Evropské unie. 1. Vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2013. S. 122.

¹³¹ Tamtéž. s. 126.

¹³² **Esplugues, C. Iglesias J. L. Palao. G.** Application of Foreign Law. Munich: Sellier, european law publishers GmbH, 2011. s. 391.

¹³³ Tamtéž. s. 392.

¹³⁴ **Rozehnalová, N.** Mezinárodní právo soukromé Evropské unie. 1. Vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2013. S. 127.

normy by pak nebyl zcela naplněn.¹³⁵ Samotná aplikace či neaplikace je však vždy v rukou soudu.

2.4 APLIKACE CIZÍCH KOGENTNÍCH NOREM

Cizími kogentními normami se rozumí právní normy třetího státu, tedy normy, které nejsou ani normami *legis fori*, ani *legis causae*. I v tomto případě o jejich aplikaci bude rozhodovat soudce fóra. Použití imperativních norem bude ještě výjimečnější, než v předchozím případě. Bude se totiž jednat o situaci, kdy by stát fóra měl vynucovat jiné, než vlastní imperativní normy, tedy chybí zde protekcionistický aspekt státu fóra, který je omezením široké autonomie vůle smluvních stran. Je totiž otázkou, jaký by měl být titul pro použití těchto norem.¹³⁶ Přesto je tento institut znám jak národní, tak evropské úpravě imperativních norem.

ZMPS upravuje oba dva případy, byť s významnými rozdíly, kdy aplikace cizích kogentních norem je upravena restriktivněji a podléhá více podmínkám. Pokud vlastní kogentní normy může český soud použít *ex lege*, o cizích imperativních normách rozhoduje soud pouze na návrh účastníka sporu. Takový účastník musí ještě navíc obsah a platnost takových norem prokázat.¹³⁷ Účelem tohoto ustanovení se zdá být spíše ochrana samotného účastníka sporu, než státních zájmů na některých zásadních hodnotách. Komentář¹³⁸ uvádí příklad, kdy je součástí pozůstalosti majetek, který se nachází v jiném státě, než jehož právo se použije na dědické poměry *lex rei sitae*, např. omezuje nabývání předmětného majetku cizinci. Úprava ještě navíc požaduje existenci úzkého vztahu mezi dotčeným právním vztahem a třetím státem, jehož norem má být použito.

Nařízení Řím I. povinnost strany navrhnout aplikaci imperativních norem neupravuje, nicméně jejich aplikace by musela činit dané smluvní plnění

---

¹³⁵ **Bříza, P.** Volba práva a volba soudu v mezinárodním obchodě. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 76.

¹³⁶ **Rozehnalová, N.** Mezinárodní právo soukromé Evropské unie. 1. Vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2013. S. 123.

¹³⁷ viz. § 26 ZMPS.

¹³⁸ **Dobiáš, P. Hálková, M. Kovařík, Z.** Zákon o mezinárodním právu soukromém, Komentář. Praha: Leges. s. r. o., 2013.

protiprávní. Aplikace norem je dále omezena jen na třetí státy, v nichž mají být povinnosti vyplývající ze smlouvy splněny. Petr Bříza¹³⁹ uvádí příklad, kdy se změní místo plnění a v důsledku toho by měla jedna strana plnit protiprávně, k čemuž by nebylo spravedlivé ji nutit. Tento názor jen potvrzuje domněnku, že použití kogentních norem třetího státu míří spíše na ochranu smluvních stran. Profesorka Rozehnalová polemizuje s termínem¹⁴⁰ „místa plnění povinností“. Dospívá k tomu, že je nutné interpretovat samotnou smlouvu, a to případně za použití legis causae. Místo plnění může zřejmě ukazovat i na více států, kdy by přicházelo v úvahu více právních řádů třetích států. Petr Bříza k tomu dodává¹⁴¹, že si lze představit situaci kdy místo plnění je ve státě vývozu, tranzitu i dovozu zboží. Při porovnání jazykových verzí se nabízí otázka, zda soud tyto normy aplikuje nebo k takovým normám spíše „přihlédne“.¹⁴²

2.5 APLIKACE PRAVIDEL NAŘÍZENÍ ŘÍM I.

V této podkapitole bude zvlášť zmíněno nařízení Řím I., jelikož se jím v současné době bude řídit naprostá většina smluvních vztahů s mezinárodním prvkem, a to mezi stranami majícími domicil na území členského státu Evropské unie.

Imperativní normy jsou v Nařízení upraveny v čl. 9. Oproti Římské úmluvě tak byla odstraněna nejasnost, kdy Úmluva nečinila rozdíl mezi imperativními normami v čl. 3 a v čl. 7. Obzvláště v anglické verzi obou instrumentů tedy nebylo jasné, zda se jedná o dvě různé kategorie imperativních norem, ačkoli z obsahu ustanovení se takový závěr dal implicitně dovodit. Někteří autoři tyto dva typy norem dělili na domácí imperativní

---

¹³⁹ Bříza, P. Volba práva a volba soudu v mezinárodním obchodě. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 80.

¹⁴⁰ Rozehnalová, N. Mezinárodní právo soukromé Evropské unie. 1. Vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2013. S. 129.

¹⁴¹ Bříza, P. s. 84.

¹⁴² Viz. ust. čl. 9 Nařízení, kde soud může tyto normy použít (v ostatních verzích „give effect“, „darse efecto“, „Wirkung verliehen werden“, „donner effet“), nicméně v textaci částí, kde by se normy měly nebo musely použít se jazykové normy mírně liší: česká verze: „zda mají být taková ustanovení použita“ („in considering whether to give effect to those provisions“, „Para decidir si debe darse efecto“, „Pour décider si effet doit être donné“).

normy a mezinárodní imperativní normy.¹⁴³ V nynější podobě Nařízení již bylo matoucí označení odstraněno a v čl. 3 se nadále jedná o „*pravidla, od kterých se smlouvou nelze odchýlit*“. U imperativních norem v restriktivním slova smyslu je tedy důležité, že nejenže zabraňují stranám zvolit si cizí právo ve vnitrostátních vztazích, ale úzce souvisí s veřejným zájmem a aplikují se v mezinárodních vztazích bez ohledu na zvolené právo.¹⁴⁴ I když tedy samotná volba práva není vyloučena, imperativní normy státu fóra mají v aplikaci přednost.

I jasnější zasazení principu imperativních norem do nařízení Řím I však vyvolává několik interpretačních otázek. Příslušný článek mluví o „*ustanoveních, jež mají zásadní význam pro ochranu veřejného zájmu*“ státu. Je tedy otázkou, zda vlastností těchto norem musí být kumulativně (a) jejich aplikace bez ohledu na legis causae a rovněž (b) jejichž respektování má zásadní význam pro ochranu veřejného zájmu státu; či jestli tyto normy mají význam pro ochranu veřejného zájmu právě proto, že se jich použije bez ohledu na rozhodné právo. Interpretace výše zmíněného rozhodnutí Arblade by mohla nasvědčovat posledně uvedenému přístupu.

To, zda se jedná o imperativní normy daného státu fóra, do značné míry určuje sám dotčený stát. Jak již bylo řečeno, výklad evropského práva musí být autonomní, tedy nezávisí na interpretaci v národních právních řádech. Samotné nařízení ovšem poskytuje pouze podmínky, které musí být splněny, aby stát fóra mohl aplikovat své imperativní normy. Judikatura ESD tedy poskytuje jistý návod, které skupiny norem lze označit na imperativní. Pokud by ale taková interpretace ESD byla závazná a taxativní, mohlo by to znamenat, že by ESD direktivně určil státům, které normy vlastního právního řádu mají považovat za imperativní. Takový výklad by jistě nebyl v souladu se smyslem principu imperativních norem jako takových. Jejich účelem je především ochrana vlastních zájmů, oproti smluvní autonomii, která je stranám přiznána nařízením. To mimo jiné uvádí i samotná preambule k nařízení Řím I. Přístup

---

¹⁴³ Rogerson, P. Conflict of Laws. 4. vydání. New York: Cambridge University Press, 2013. s. 322.

¹⁴⁴ Plender, R. Wilderspin, M. The European Private Law of Obligations. 3. Vydání. Londýn: Thomson Reuters Limited, 2009. s. 334.

k interpretaci povahy vlastních kogentních norem se v různých státech liší. Některé státy volí spíše restriktivní přístup, zatímco jiné si pojem „ochrany veřejného zájmu“ vykládají spíše široce. Příkladem restriktivního přístupu je Německo. Německé soudy vyslovily, že hlavním účelem imperativních norem musí být ochrana veřejných zájmů. K širšímu výkladu se hlásí např. belgické soudy a k nejširšímu možnému výkladu imperativních norem se přiklání francouzský Cour de Cassation.¹⁴⁵

3 MEZINÁRODNÍ OBCHODNÍ ARBITRÁŽ

V oblasti mezinárodního obchodního styku je arbitráž důležitou alternativou k řešení sporů soudní cestou. Byla-li v předchozích kapitolách jako jeden z vůdčích principů mezinárodního práva soukromého definována autonomie vůle stran, je arbitráž, resp. řešení sporu jejím prostřednictvím, jedním z jejích projevů. Strany tak mohou svůj spor svěřit do rukou neutrálního rozhodce, což je vlastně alternativa k výběru neutrálního sudiště. Ačkoliv je arbitráž alternativním způsobem řešení sporů mimo rámec státních orgánů, není na státní moci zcela nezávislá. Aby mělo řízení před rozhodci smysl, stát jejich rozhodnutí vykonává prostřednictvím státního donucení, v opačném případě by záviselo pouze na vůli stran, zda se rozhodčímu nálezu podřídí či nikoli. Tato skutečnost rozhodčí řízení odlišuje od ostatních alternativních metod řešení sporu. Ingerence státu, konkrétně soudu může být i před začátkem nebo v průběhu rozhodčího řízení. Jednotlivé státy i mezinárodní instrumenty pak pravidla takové ingerence upravují. Jelikož se bude jednat zejména o procesní rozhodnutí, soud v takovém případě bude postupovat dle legis fori a aplikovat jeho imperativní normy.

O protekcionistickém účelu imperativních norem již bylo pojednáno. Protože rozhodčí orgán není státní orgán, zdálo by se, že imperativní normy nemá důvod ani povinnost aplikovat. Uvážíme-li však, že rozhodčí nález musí být státem nebo za jeho asistence vykonán, vystavoval by se tak rozhodčí orgán

---

¹⁴⁵ Plender, R. Wilderspin, M. The European Private Law of Obligations. 3. Vydání. Londýn: Thomson Reuters Limited, 2009. s. 335.

riziku, že takový výkon, kde neaplikoval imperativní normy, bude státem odmítnut. O všech těchto otázkách bude pojednáno níže.

3.1 POVAHA MEZINÁRODNÍ ARBITRÁŽE

3.1.1 HLAVNÍ ODLIŠNOSTI ARBITRÁŽE A ŘÍZENÍ PŘED SOUDEM

Jedním z hlavních rozdílů je povaha rozhodců, tedy skutečnost že rozhodují soukromé osoby nebo nestátní instituce. Mezinárodní obchodní arbitráž je definována jako „způsob řešení sporů o majtkové nároky vzniklé z provádění mezinárodního obchodního styku mezi fyzickými či právníckými osobami“¹⁴⁶.

Dalším podstatným rozdílem je fakt, že pravomoc rozhodčího orgánu je založena dohodou stran a její působnost je pouze inter partes v tom smyslu, že rozhodčí orgán nemůže podrobit své pravomoci jiné osoby. Rozhodčí soud tak právo nenalézá, ale tvoří závazkový vztah zúčastněných stran.¹⁴⁷ Rozhodčí soud nemůže nařídít svědkům, aby se dostavili k jednání a nikdo nemá vůči rozhodčímu soudu ediční povinnost. Mezinárodní arbitráž se rovněž řídí jinými pravidly, než soudy, kupříkladu řízení bývá neveřejné a rozhodčí nálezy nebývají publikovány. Proto je jedna z nevýhod rozhodčího řízení nepředvídatelnost výsledku, jelikož neexistuje ucelená „judikatura“, tedy rozhodovací praxe rozhodčích orgánů. V opozici proti principu zákonného soudce a soudu stojí volnost stran ve výběru rozhodců, nicméně právo sudiště zpravidla požaduje alespoň jisté záruky na osoby rozhodců (např. nepodjatost, byť v tomto ohledu je možnost namítat ji omezenější, než v řízení soudním).¹⁴⁸

Na rozdíl od soudů, jejichž postavení a úlohu určuje národní právní řád, existuje v mezinárodní arbitráži mnoho nestátních institucí nezávislých na právním řádu některého ze států. Příkladem může být Mezinárodní obchodní komora v Paříži.¹⁴⁹ Tyto instituce zpravidla samy vytvářejí vlastní soubory

---

¹⁴⁶ **Rozehnalová, N.** Rozhodčí řízení mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2. Aktualizované a rozšířené vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008. s. 42.

¹⁴⁷ K tomu viz. Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 14. 3. 2007, sp. zn. I ÚS 483/07.

¹⁴⁸ K tomu viz. rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 16. 7. 2007, sp. zn. 21 Cm 323/2001-148.

¹⁴⁹ Viz. oficiální webové stránky komory: <http://www.iccwbo.org/>.

pravidel, jimž se strany mohou podřídit vedením sporu u této instituce.¹⁵⁰ Státy pouze určují, kdo a za jaký podmínek může rozhodčí nález vydat, tak aby byl v daném státě uznán a vykonatelný, případně aby měl účinky soudního rozhodnutí.¹⁵¹ Některé státy mají odlišná pravidla pro arbitráž národní a mezinárodní, kdy v posledně uvedené mají strany větší autonomii, tzn. stát je v tomto případě méně restriktivní.

Lze tedy říci, že mezinárodní arbitráž existuje nezávisle na státech, nicméně jednotlivé státy jí určují místo a roli ve svém právním řádu. Tím, že stát stranám dovoluje řešit jejich spory prostřednictvím arbitráže, kdy jedna ze základních podmínek je dobrovolné podřízení se tomuto způsobu řešení sporu, klesá vůle státu prosazovat v daném případě vlastní zájmy. Dle mého názoru je role imperativních norem v mezinárodní arbitráži slabší, než v řízení soudním (také s ohledem na to, že pravomoc soudu rozhodovat spory o právo je dána zákonem).

3.1.2 PRAVOMOC A PŮSOBNOST ROZHODČÍCH SOUDŮ A ROZHODCŮ

Pravomoc arbitrů je založena dohodou stran, buď pro spory budoucí (rozhodčí doložka) nebo pro již vzniklý spor (dohoda o rozhodci). Soudní pravomoc je všeobecná, soudy poskytují ochranu subjektivním soukromým právům ve všech oblastech, naopak pravomoc rozhodců bývá omezená. Toto omezení může být různé, často je stranám umožněno rozhodcům svěřit spor o majetková práva.¹⁵² Jedná se tak vlastně o jinou formu zásahu států do autonomie stran, než je tomu v případě imperativních norem. Pro tuto podmínku bývá používán termín arbitrabilita sporu. Důsledkem nesplnění této podmínky při vydání rozhodčího nálezu je jeho zrušení nebo odmítnutí jeho výkonu.

Jednou z výhod rozhodčího řízení je jeho rychlost, a to také proto, že

---

¹⁵⁰ Např. *ICC Rules of Arbitration* vydávané Mezinárodní obchodní komorou: <http://www.iccwbo.org/products-and-services/arbitration-and-adr/arbitration/icc-rules-of-arbitration/>; dále např. *Swiss Rules of Arbitration*: https://www.swissarbitration.org/sa/download/SRIA_czech_2012.pdf; vydávané Švýcarskou asociací obchodních komor; nebo pravidla vydávaná Sportovním arbitrážním tribunálem: <http://www.tas-cas.org/rules>.

¹⁵¹ Viz. např. § 28 odst. 2 ZRŘ.

¹⁵² viz. např. § 2 odst. 1 ZRŘ nebo čl. 177 odst. 1 švýcarského LDIP.

řízení před rozhodčím soudem je zpravidla jednoinstanční. Přezkum rozhodnutí soudem nemůže být považováno za další instanci řízení. Švýcarské právo stranám za určitých podmínek dokonce dovoluje se možnosti soudního přezkumu rozhodčího nálezu dopředu vzdát.¹⁵³ Tato volba je umožněna pouze v arbitráži mezinárodní, kde zájem státu na prosazování vlastních zájmů, např. prostřednictvím výhrady veřejného pořádku, není převažující.

3.1.3 VOLNOST SMLUVNÍCH STRAN A ROZHODCŮ V MEZINÁRODNÍ ARBITRÁŽI

Volnost stran v mezinárodním obchodním styku byla označena jako jeden z vůdčích principů v této oblasti. V řízení před rozhodci přistupuje k tomuto principu další významný aspekt a to je možnost stran zvolit si rozhodce. I tímto způsobem mohou strany ovlivnit aplikaci imperativních norem, jediné omezení pak bude spočívat v omezení veřejným pořádkem státu výkonu rozhodčího nálezu. Některé státy mají ve svých právních řádech omezení týkající se počtu rozhodců nebo jiných požadavků na rozhodce a dle mého názoru je možné tyto normy považovat za imperativní. Pokud nejsou pravidla respektována, ve státě výkonu pak bude zpravidla možné rozhodčí nález napadnout. Tato pravidla budou totiž součástí práva na spravedlivý proces, který je obecně považován za součást veřejného pořádku.¹⁵⁴ Limitace stran ve volbě rozhodců se objevuje například v požadavku rozhodců na znalost jazyka řízení nebo stanovení počtu rozhodců.¹⁵⁵ Některé právní řády mohou požadovat i profesní kvalifikaci rozhodce v případě, že rozhoduje jediný arbitr.¹⁵⁶ Na druhou stranu je možné, že některá omezení národních právních řádů mohou být v rozporu s Newyorskou úmluvou, a tak v jejích členských státech tyto restriktce při výkonu

---

¹⁵³ Dle čl 192 LDIP; dále např. rozhodnutí švýcarského Federálního tribunálu ze dne 4. 2. 2005, sp. zn. 131 III 173.

¹⁵⁴ **Crenguta, L.** The Applicability of Party Autonomy in the Appointment of Arbitrators In: **Bělohávek, A. Rozehnalová, N.** Czech yearbook of arbitration: Party Autonomy versus Autonomy of Arbitrators 2012. Huntington: JurisNet, LLC, 2012. s. 142.

¹⁵⁵ Tamtéž, dle zdroje příklad Polska, Nizozemska nebo Dubaje.

¹⁵⁶ Tamtéž, dle zdroje viz čínská právní úprava.

rozhodnutí nebudou brány v potaz.¹⁵⁷

Volnost stran můžeme spatřovat i ve volbě pravidel, kterými se spor bude řídit, o nichž bude pojednáno níže. Strany jsou ve srovnání s řízením před soudními autoritami ve výběru pravidel méně omezeny. Mohou si zvolit jak právo libovolného státu, tak jiná pravidla nestátního původu a mohou i využít tzv. *dépeçage*, tedy zvolit si více právních řádů pro jednotlivé aspekty jejich smluvního vztahu.¹⁵⁸ I takto tedy mohou uniknout případné aplikaci imperativních norem. Odlišně od řízení před soudem se stranám umožňuje i zvolit si procesní pravidla pro řízení před rozhodci.¹⁵⁹

3.2 PRAVIDLA A PRÁVO UPLATŇOVANÉ V MEZINÁRODNÍ ARBITRÁŽI

3.2.1 LEX ARBITRII

Tak jako v řízení před soudem ve sporech s mezinárodním prvkem, má i rozhodčí řízení svá pravidla pro různé aspekty řízení. Protože je však arbitráž mimostátní způsob řešení sporu, neexistuje zde *lex fori*. Dalším důležitým bodem je fakt, že rozhodčí doložka (která zakládá pravomoc rozhodčího orgánu) je nezávislá na smlouvě, která je předmětem sporu.

Lex arbitrii upravuje procesní otázky rozhodčího řízení. Státy mohou přijmout zvláštní zákon, který tato pravidla obsahuje.¹⁶⁰ *Lex arbitrii* tedy upravuje např. předpoklady arbitrability, podmínky platnosti rozhodčí doložky nebo postavení a pravomoci soudu v rozhodčím řízení.¹⁶¹ *Lex arbitrii* je nutné odlišovat od pravidel použitelných na rozhodčí doložku nebo pravidel použitelných ve věci samé.

Lex arbitrii může být fixováno na volbu sídla arbitráže. Sídlu arbitráže je odlišný pojem od místa, kde se řízení fakticky koná, a determinuje například

---

¹⁵⁷ **Born, G. B.** *International Commercial Arbitration*. 2. Vydání. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International BV, 2014. s. 1737.

¹⁵⁸ **Reese, W. L. M.** *Dépeçage : A Common Phenomenon in Choice of Law*. In: *Columbia Law Review*, č. 73, 1 (1973). Columbia Law Review Association, Inc.

¹⁵⁹ Viz. např. § 19 odst. 1 ZRŘ.

¹⁶⁰ V České republice je takovým zákonem ZRŘ.

¹⁶¹ Viz. část první, druhá a čtvrtá ZRŘ.

„národnost“ rozhodčího nálezu, tzn. který soud bude rozhodovat o případném zrušení rozhodčího nálezu nebo právě lex arbitrii. To je příklad Švýcarska, kde je volba sídla arbitráže ve Švýcarsku implicitní volbou švýcarského lex arbitrii, přičemž strany toto nemohou smlouvou vyloučit. I podle švýcarského práva si strany mohou zvolit pravidla pro samotný průběh řízení, lex arbitrii funguje subsidiárně a poskytuje některé základní záruky týkající se procesu.¹⁶² Některé právní řády umožňují si lex arbitrii zvolit nezávisle na sídle arbitráže¹⁶³, jelikož si však strany mohou zvolit sídlo arbitráže kdekoliv, není svázání sídla s lex arbitrii překážkou smluvní volnosti stran.

3.2.2 LEX CAUSAE

Lex causae, tedy právo stranami zvolené je právo, které se aplikuje na věc samou. Lex causae tedy bude aplikováno až poté, co rozhodčí soud rozhodne o své kompetenci (na základě rozhodčí doložky, na kterou se bude aplikovat lex arbitrii). Stejně jako v řízení před soudem v mezinárodním obchodním styku se stranám přiznává velká možnost co do výběru práva rozhodného. Jiná pravidla, než ta stranami určená, se aplikují pouze subsidiárně. Kogentní normy mezinárodního práva soukromého mohou omezovat autonomii stran zejména, co se týče legis causae.

Strany mohou učít právo rozhodné buď přímo, nebo nepřímo. Nepřímo mohou právo rozhodné určit zpravidla odkazem na pravidla institucionální arbitráže.¹⁶⁴ V takovém případě pak budou pravidla určena samotnými rozhodci.¹⁶⁵ Pouze výjimečně je právo přímo zvoleno v pravidlech rozhodčích komor. To je příklad pravidel Sportovního rozhodčího tribunálu, která stanoví, že v případě, že si strany nezvolí právo, budou arbitři rozhodovat podle švýcarského práva.¹⁶⁶

---

¹⁶² Viz § 182 LDIP nebo §119 ZMPS.

¹⁶³ tzv. delokalizační teorie; **Poudret, J.F. Besson, S.** Comparative law of International Arbitration. London: Sweet&Maxwell, 2007. s. 91 – 100.

¹⁶⁴ Např. pravidla švýcarské mezinárodní arbitráže.

¹⁶⁵ **Kaufmann-Kohler, G. Rigozzi, A.** Arbitrage international: Droit et pratique à la lumière de la LDIP 2. rozšířené a přepracované vydání. Berne: Editions Weblaw, 2010. s. 401; konkrétně pak např. § 187 odst. 1 LDIP.

¹⁶⁶ Dle článku R45 Pravidel Sportovního arbitrážního tribunálu.

3.2.3 POUŽITÍ MIMOPRÁVNÍCH PRAVIDEL PŘI ROZHODOVÁNÍ

Jedním ze zásadních rozdílů a zároveň jednou z výhod arbitráže je, že si strany pro svůj spor mohou zvolit i jiná pravidla, než právo některého státu.

Z některých zákonů upravujících rozhodčích řízení tato možnost vyplývá přímo a z některých nepřímo. Dle odborné literatury tak například z díkce čl. 187 odst. 1 LDIP vyplývá, že si strany mohou zvolit i nestátní pravidla.¹⁶⁷ Takové nestátní normy bývají v mezinárodním obchodním styku často označovány jako *lex mercatoria*, byť tento termín nemá zcela jednoznačnou definici. Těmito pravidly mohou být například soft law principy jako pravidla UNIDROIT nebo pravidla UNCITRAL.¹⁶⁸ V souladu se zásadou smluvní volnosti stran by nemělo činit problém, pokud si strany explicitně zvolí jako rozhodná nestátní pravidla. V případě, že si strany rozhodné právo nezvolí, panují v odborné literatuře určité nejasnosti, zda může rozhodce sám zvolit jako rozhodné nestátní právo.¹⁶⁹

Stejně tak některé právní řády připouštějí, aby strany zmocnily rozhodce rozhodovat podle zásad ekvity.¹⁷⁰ V tomto případě se nabízí otázka, zda se rozhodci musí řídit imperativními normami či veřejným pořádkem. Protože rozhodce není vázán žádným právem v pravém slova smyslu, v odborné literatuře se objevuje názor, že rozhodce není vázán imperativními normami, pouze mezinárodním veřejným pořádkem.¹⁷¹ Jelikož se tato možnost týká pouze hmotného práva, imperativní normy procesního charakteru jsou stále použitelné.

---

¹⁶⁷ V uvedeném ustanovení se totiž uvádí, že si strany mohou zvolit „règles de droit“, zatímco v případě řízení před soudy se užívá výraz „droit“; Kaufmann-Kohler, G. Rigozzi, A. Arbitrage international: Droit et pratique à la lumière de la LDIP 2. rozšířené a přepracované vydání. Berne: Editions Weblaw, 2010. s. 405.

¹⁶⁸ Viz. např. nález Mezinárodního rozhodčího soudu Mezinárodní obchodní komory, č. CCI 7375/1996.

¹⁶⁹ tamtéž. S 408 - 410.

¹⁷⁰ Viz. § 187 odst. 2 LDIP, § 197 ZMPS.

¹⁷¹ Tamtéž, s. 412.

3.3 ŘÍZENÍ PŘED ROZHODCI

3.3.1 APLIKACE IMPERATIVNÍCH NOREM ROZHODCI

Z výše uvedených odlišností arbitráže oproti řízení před soudem vyplývají i odlišnosti v aplikaci imperativních norem.

V předchozí kapitole byly rozlišeny tři typy imperativních norem, a to normy *legis fori*, *legis causae* a třetího státu. Toto dělení nelze bez dalšího aplikovat i na rozhodčí řízení, jelikož „*fórum*“ v případě rozhodčího řízení neexistuje.¹⁷² Je logické, že by rozhodci měli aplikovat imperativní normy stranami zvoleného práva jako jeho součást.¹⁷³ Jak již bylo zmíněno, strany si však mohou zvolit i mimoprávní pravidla nebo mohou rozhodce pověřit k rozhodování dle pravidel ekvity. V tomto případě pak v podstatě neexistuje ani *lex causae*. Pak by se nabízela otázka, zda jsou všechny imperativní normy v mezinárodní arbitráži normami třetího státu, z jakého titulu by je rozhodci měli aplikovat - a které z množiny všech imperativních norem třetích států. Lze dodat, že na rozdíl od soudců nemusí být arbitři obecně osobami znalými práva, což může prakticky snižovat vůli arbitrů aplikovat jiné normy (i imperativní), než které byly stranami zvoleny.¹⁷⁴ Pro oslabení funkce imperativních norem můžeme argumentovat i jinak. Soudy jsou obecně vázány zákony a mezinárodními smlouvami, tzn. zpravidla na základě ústavy jsou soudy tyto normy povinny aplikovat. Imperativní normy upravuje v rámci Evropy národní zákon (např. zákon o mezinárodním právu soukromém), komunitární právo (Nařízení Řím I.) a mezinárodní smlouvy. Je ovšem otázkou, zda lze tyto normy vztáhnout i na arbitráž, pokud tak není výslovně uvedeno. Jelikož v průběhu řízení není soud do rozhodčího řízení oprávněn zasahovat (kromě jeho subsidiárních funkcí (jak je popsáno výše), nemůže ani on donutit arbitry aplikovat imperativní normy. V první kapitole jsem vymezila tzv. pozitivní veřejný

---

¹⁷² Kaufmann-Kohler, G. Rigozzi, A. Arbitrage international: Droit et pratique à la lumière de la LDIP 2. rozšířené a přepracované vydání. Berne: Editions Weblaw, 2010. s. 424.

¹⁷³ Tamtéž, s. 426.

¹⁷⁴ Shelkopyas, N. The Application of EC Law in Arbitration Proceedings. Groningen: Europa Law Publishing, 2003. s. 2007.

pořádek (imperativní normy) a negativní veřejný pořádek (výhradu veřejného pořádku). Pokud by platila úvaha, že arbitrové nejsou povinni aplikovat imperativní normy na úkor stranami zvoleného práva, znamenalo by to, že podstatně větší roli bude hrát v mezinárodní arbitráži výhrada veřejného pořádku. Případně z důvodu faktické vykonatelnosti nálezu se bude jevit jako vhodné aplikovat alespoň ty imperativní normy, které jsou součástí veřejného pořádku, kdy z tohoto důvodu může být rozhodčí nález zrušen či odmítnuta jeho aplikace.¹⁷⁵ Nicméně, jak uvádí odborná literatura, pravidla pro aplikaci imperativních norem rozhodci nejsou konsistentní.¹⁷⁶

3.3.2 APLIKACE IMPERATIVNÍCH NOREM V JUDIKATUŘE

Následující kapitola měla původně poskytnout vodítko k pravidlům aplikace imperativních norem napříč různými státy, nicméně vedle obecného pravidla relativní vzácnosti aplikace imperativních norem ukazuje také na nejednotnost praxe v přístupu k imperativním normám.

Dle jednoho rozhodčího nálezu RSHKAK nejsou rozhodci vázáni námitkou žalovaného, že uplatňovaný nárok naráží v zemi žalovaného na překážku výhrady veřejného pořádku. Dle rozhodčího soudu, pokud se výhrada veřejného pořádku netýká práva stranami zvoleného, je na žalobci, aby tuto skutečnost vzal v potaz a zvážil její důsledky při případném výkonu rozhodčího nálezu v zemi žalovaného. Rozhodci pak nejsou povinni předjímat, ve kterém státě bude nález vykonáván anebo důsledky závěrů nálezu pro jeho výkon.¹⁷⁷

Na skutečně omezenou roli imperativních norem ukazují i následující příklady z rozhodovací praxe rozhodčích orgánů.¹⁷⁸ V rozhodčím řízení, kde bylo rozhodné britské právo, rozhodčí soud zvažoval aplikaci imperativních

---

¹⁷⁵ K pojetí veřejného pořádku a jeho pozitivního a negativního charakteru viz. **Drličková, K.** Vliv legis arbitrii na uznání a výkon cizího rozhodčího nálezu. 1. Vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2013. str. 65 an.

¹⁷⁶ **Shelkopyas, N.** The Application of EC Law in Arbitration Proceedings. Groningen: Europa Law Publishing, 2003. s. 2007.

¹⁷⁷ Rozhodčí nález sp. zn. **Rsp 174/2000**.

¹⁷⁸ Převzato z **Berti, S. V.** International arbitration in Switzerland: An introduction to and a commentary on articles 176 – 194 of the Swiss private international law statute. The Hague: Kluwer Law International, 2000. s. 217 an.

norem USA týkajících se exportních omezení počítačového software do zemí bývalého Sovětského svazu. V dalších případech se například rozhodovalo o aplikaci U. S. RICO Act¹⁷⁹, kde rozhodčí soud se sídlem ve Stockholmu tyto imperativní normy neaplikoval a z ustálené judikatury Nejvyššího soudu USA vyplývá, že pravomoc rozhodovat o těchto sporech (byť jsou normy v této oblasti imperativní) je dána.¹⁸⁰ Dalším případem byla aplikace Iranian Assets Control Act¹⁸¹, zakazující íránským fyzickým a právnickým osobám vybírat prostředky z fondů amerických bank. I zde byla dle autora aplikace imperativních norem arbitry nepravděpodobná. Dalším případem je pravděpodobná neaplikace imperativních norem USA omezujících export na Kubu, kde bylo rozhodným nizozemské právo. Tento spor byl řešen před rozhodčím orgánem v Haagu mezi americkou a venezuelskou stranou.

Dalším případem je odmítnutí aplikace imperativních norem belgického práva vztahujícího se k ochraně obchodních zástupců a distributorů rozhodčím orgánem majícím sídlo v Německu. V tomto případě bylo rozhodné italské právo a jednou ze stran byl belgický distributor. Jindy rozhodčí tribunál rozhodující dle švýcarského práva odmítl aplikaci syrských imperativních norem mezi českou a syrskou stranou.

V případě týkajícím se naftařského průmyslu ICC odmítl aplikovat imperativní normy Spojených arabských emirátů ve sporu s americkou protistranou. Šlo o normy omezující nakládání s přírodními zdroji.

Poměrně jednoznačný postoj zastává k aplikaci imperativních norem švýcarská judikatura. V zásadním rozhodnutí federálního tribunálu Westland Helicopters¹⁸² soudní orgán jasně vyjádřil, že možnost zrušit rozhodčí nález z důvodu rozporu s veřejným pořádkem spočívá v pouhé výhradě, která má ochranný účel. Tato možnost nemá žádný efekt na samotný předmět sporu ve smyslu aplikace imperativních norem. Nadto, výsledek celého rozhodčího

---

¹⁷⁹ *Racketeer Influenced and Corrupt Organizations Act*, zákon týkající se boje s organizovaným zločinem účinný ke dni October 15, 1970.

¹⁸⁰ Tamtéž.

¹⁸¹ Dne 23. 5. 2011 prezident podepsal nařízení umožňující aplikaci některých sankcí vůči Íránu.

¹⁸² Rozhodnutí švýcarského Federálního tribunálu ze dne 19. 4. 1994, sp. zn. 120 II 159.

řízení musí být v rozporu s veřejným pořádkem, pouhé odůvodnění nebo proces rozhodnutí jsoucí v rozporu je ke zrušení nálezu nedostačující. Tribunál řešil i otázku, jaký veřejný pořádek má být chráněn, přičemž dospěl k závěru, že není žádný důvod, aby byl chráněn výlučně národní veřejný pořádek.¹⁸³ Obzvláště proto, že právo sudiště nemusí být právo rozhodné ve věci samé. Rozhodčí soud odsoudil tři státy společně a nerozdílně k subsidiární odpovědnosti za škodu způsobenou právnickou osobou, kterou založily, byť před rozhodčím soudem jednala a rozhodčí doložkou byla vázána tato právnická osoba. To nebylo tribunálem posouzeno jako rozporné s veřejným pořádkem i s ohledem na existenci takové odpovědnosti napříč různými státy.¹⁸⁴

V rozhodnutí *Tensacciai*¹⁸⁵ byly výše uvedené závěry dále specifikovány. Úvodem Tribunál zdůraznil, že šance stran na zrušení rozhodčího nálezu z důvodu rozporu s veřejným pořádkem jsou mizivé. Ten pak definoval jako široce uznávané základní hodnoty, které by měly dle převažujících názorů ve Švýcarsku představovat základní hodnoty každého právního pořádku. V této věci Tribunál odmítl, že by takovou hodnotou byla pravidla soutěžního práva, byť jsou obsažena v primárním právu EU. Tribunál dále zajímavě podotknul, že rozhodčí orgán je přesto povinen vyslovit se k aplikaci imperativních norem, pokud je k tomu stranami vyzván (i když tyto normy netvoří součást veřejného pořádku). Opačný postup by byl v rozporu s ust. čl. 190 odst. 2 písm. b) LDIP. To, zda rozhodčí orgán imperativní normy komunitárního práva správně aplikoval, Tribunál nepřezkoumává, to je role ESD. V případě takového postupu rozhodčího orgánu se strany maximálně mohou vystavit riziku odmítnutí výkonu rozhodčího nálezu v členských

---

¹⁸³ Zajímavý je pohled uvedený **K. Drličkovou** (Vliv legis arbitrii na uznání a výkon cizího rozhodčího nálezu. 1. Vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2013. s. 65- 66.), když uvádí, že převažujícím přístupem k interpretaci veřejného pořádku je tzv. mezinárodní veřejný pořádek, kdy se nejedná o veřejný pořádek společný všem státům, ale veřejný pořádek daného státu uplatňující se ve věcech s mezinárodním prvkem (což vlastně odpovídá rozdílu kogentních norem a imperativních norem v mezinárodním právu soukromém). Autorka dává za příklad francouzský zákon o civilním procesním řízení, kde se rozlišuje veřejný pořádek ve vnitrostátní arbitráži a mezinárodní veřejný pořádek v mezinárodní arbitráži.

¹⁸⁴ Tzv. princip „*Piercing of the corporate veil*“.

¹⁸⁵ Viz rozhodnutí Federálního tribunálu ze dne 8. března 2006, sp. zn. 132 III 389.

státech EU.

Na druhou stranu, v rozhodnutí Eco Swiss (Benetton)¹⁸⁶ ESD rozhodl, že rozhodčí nález porušující komunitární veřejný pořádek musí být přezkoumatelný ze strany národních soudů. Normy soutěžního práva pak podle ESD tvoří komunitární veřejný pořádek. Jelikož rozhodčí orgány nemají možnost ani povinnost předložit soudu předběžnou otázku, přesouvá se kontrola na úroveň státního přezkumu rozhodčích nálezů.

3.3.3 ROZHODČÍ SOUD PŘI HOSPODÁŘSKÉ KOMOŘE ČR A PŘI AGRÁRNÍ KOMOŘE ČR

RSHKAK je jedním ze stálých rozhodčích soudů zřízených dle požadavků českého právního řádu¹⁸⁷ podle zákona.¹⁸⁸ Řízení před rozhodčím soudem se řídí jeho vlastními pravidly, která se do nedávna lišila pro vnitrostátní a mezinárodní arbitráž.¹⁸⁹ Strany se založením příslušnosti RSHKAK podrobují jeho řádům, nicméně je možné, aby si zvolily i jiná pravidla pro rozhodování svého sporu. I poté ale rozhoduje o své pravomoci sám RSHKAK, jehož rozhodnutím jsou pak vázány i soudy.¹⁹⁰ Ze zákona sice existuje povinnost úschovy rozhodčích nálezů, ty nejsou nicméně veřejně přístupné, proto není snadné učinit závěry o rozhodovací praxi RSHKAK ve věci aplikace imperativních norem.¹⁹¹

Účinný rozhodčí řád sám obsahuje některé požadavky na průběh řízení, které bychom mohli označit za principy veřejného pořádku. Rozhodci tak rozhodují způsobem, „*aby při zachování rovného postavení stran a při poskytnutí*

---

¹⁸⁶ Viz. rozhodnutí ESD z 1. 6. 1999, sp. zn. **C-126/97**.

¹⁸⁷ **Růžička, K.** Rozhodčí řízení před rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2005. s. 61.

¹⁸⁸ Dle § 13 odst. 1 ZRŘ. Stalo se tak na základě ustanovení zákona č. 223/1994 Sb. K odlišení pojmů „*řízení zákonem*“ a „*řízení na základě zákona*“ viz. Rozhodčí nález Rozhodčího soudu při IAL SE ze dne 28. 2. 2010, sp. zn. 44/2010.

¹⁸⁹ **Růžička, K.** str. 64. Odlišné řády byly platné a účinné do 30. 6. 2012, kdy byly nahrazeny novým jednotným Řádem účinným k 1. 7. 2012.

¹⁹⁰ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. 2. 2010, sp. zn. **29 Cdo 1899/2008**, In: **Lisse, L.** Přehled judikatury ve věcech rozhodčího řízení. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011. s. 203.

¹⁹¹ Růžička ale zmiňuje existenci různých publikací, např. Retropektiva rozhodnutí Rozhodčího soudu nebo Rejstříky rozhodnutí Rozhodčích soudů.

stejně příležitosti k uplatnění práv všem stranám.“¹⁹² V případě dohody stran na postupu, který by narušoval uvedené požadavky, jej rozhodci nejsou povinni respektovat. Dle Řádu soud rozhoduje „dle hmotného práva, jímž se předmět sporu řídí, a v obchodních věcech též s přihlédnutím k obchodním zvyklostem.“¹⁹³ Řád obsahuje i ustanovení o použití zákona, a to že “otázky neupravené v tomto řádu se řídí ustanoveními zákona.“¹⁹⁴ Ze zmíněného znění nevyplývá, o jakém zákonu Řád mluví, nicméně půjde zřejmě o legis arbitrii a legis fori v případě absence volby práva. Znění každopádně poukazuje na širokou diskreci rozhodčího soudu v rozhodování a ze zmíněného příkladu z praxe vyplývá, že aplikace imperativních norem soudem bude spíše restriktivní.

3.4 ZRUŠENÍ ROZHODČÍHO NÁLEZU

Protože v průběhu řízení nemůže soud bez vůle stran nebo arbitráží zasahovat do řízení, přesouvá se kontrola státu ve vztahu k arbitráži až na konec rozhodčího řízení. V této fázi se nabízí otázka, zda a případně jak může soud sankcionovat neaplikaci mezinárodně kogentních norem. Zrušit rozhodčí nález je možné pouze ve státě, kde byl vydán.¹⁹⁵ Nelze však vyloučit, že zrušený rozhodčí nález bude vykonatelný v jiném státě (byť např. ZRŘ tuto možnost explicitně vylučuje). Soud totiž nemůže ovlivnit chování jiného státu ve vztahu k rozhodnutí vydanému nestátním orgánem.

3.4.1 ZRUŠENÍ Z DŮVODU ROZPORU S KOGENTNÍMI NORMAMI

V předchozích kapitolách nebyla dána zcela jasná odpověď na to, zda musí rozhodce nebo rozhodčí orgán aplikovat imperativní normy. Nyní se zaměříme na situaci, kdy se arbitr rozhodne tyto normy neaplikovat. Aby se mohla strana úspěšně domáhat zrušení rozhodčího nálezu ve státě sídla arbitráže, musí jí to zákon umožnit.

Možnost zrušení rozhodčího nálezu v České republice upravuje § 31 ZRŘ. Převážná většina zrušovacích důvodů je procesních, převážně týkajících

---

¹⁹² Viz. § 6 Řádu RSHKAK.

¹⁹³ Viz. § 9 Řádu RSHKAK.

¹⁹⁴ Viz. § 59 Řádu RSHAK.

¹⁹⁵ **Pauknerová, M. Rozehnalová, N. Zavadilová, M.** Zákon o mezinárodním právu soukromém: Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. s. 798.

se porušení *lex arbitrii*, tedy ustanovení ZRŘ. Důvody materiální, které bychom mohli považovat za imperativní normy, jsou vypočítány pod body f), g), h). Z toho poslední dva body se týkají smluv se spotřebiteli, tedy na obchodní styk se neuplatní. Stojí za povšimnutí, že z důvodu zjevného rozporu s veřejným pořádkem nebo s dobrými mravy lze zrušit rozhodčí nález jen v případě spotřebitelských smluv¹⁹⁶. Z výkladu předmětného ustanovení tak vyplývá, že mohou hrát roli pouze imperativní normy, na základě jejichž porušení by strana byla odsouzena k plnění nemožnému či nedovolenému¹⁹⁷. Zákon dále uvádí, že se jedná o normy „tuzemského práva“, tedy porušení kogentních norem třetího státu nemůže být důvodem pro zrušení rozhodčího nálezu.

Švýcarský LDIP umožňuje zrušení rozhodčího nálezu, pokud je v rozporu s veřejným pořádkem.¹⁹⁸ Z důvodu porušení imperativních norem nález zrušit nelze. Interpretací můžeme dospět k závěru, že rozhodčí nález může být zrušen z důvodu neaplikace imperativních norem pouze pokud jsou tyto součástí veřejného pořádku. Odborná literatura dále dodává, že špatná aplikace stranami zvoleného práva není důvodem pro zrušení rozhodčího nálezu. Takový závěr bychom mohli učinit pouze tehdy, pokud by výsledek, tedy závěr v rozhodčím nálezu byl v rozporu s veřejným pořádkem. Tedy, i pokud by rozhodci neaplikovali imperativní normy *legis causae*, neexistuje žádná sankce proti takovému postupu. Tento závěr lze podle mě vztáhnout i na českou právní úpravu. Přístup soudu se může samozřejmě v každém státě lišit, tak např. dle německého práva je možné zrušit rozhodčí nález, kde arbitři

---

¹⁹⁶ Komentář k ZRŘ tento zrušovací důvod považuje za diskutabilní, když odkazuje na rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 5. 2009, sp. zn. **23 Cdo 2570/2007**, kde byl vyjádřen názor, že „měl-li by soud v rámci řízení o zrušení rozhodčího nálezu přezkoumávat jeho věcnou správnost, pozbyla by smyslu právní úprava rozhodčího řízení.“ Toto ustanovení bylo dle komentáře zavedeno za účelem větší ochrany spotřebitele, autor nicméně trefně poznamenává, že se z rozhodčího řízení stane jakási před-instance před soudním řízením v prvním stupni.

¹⁹⁷ Výklad tohoto zrušovacího důvodu je však sporný a proto odkazují na polemiku v komentáři k ZRŘ. Zde se uvádí, že tento důvod neznamená možnost soudů přezkoumávat skutkové nebo právní závěry rozhodčího nálezu. Úmyslem zákonodárce totiž bylo dle rozhodnutí Nejvyššího soudu (rozsudek ze dne 30. 10. 2009, sp. zn. **33 Cdo 2675/2007**) takovýto přezkum vyloučit. Dle téhož rozsudku Nejvyššího soudu ČR tak nejde zejména o situaci, kdy je přiznané plnění v rozporu s dobrými mravy, přezkum právního názoru rozhodce je totiž oblast, do níž soudům nepřísluší zasahovat.

¹⁹⁸ Dle čl. 190 odst. 2 písm. e) LDIP.

aplikovali *lex mercatoria* bez toho, aby k tomu stranami byli výslovně zmocněni.¹⁹⁹ Takovým případem by mohla být i situace, kdy rozhodci nebudou aplikovat imperativní normy jinak rozhodného práva.

3.4.2 ZRUŠENÍ Z DŮVODU ROZPORU S VEŘEJNÝM POŘÁDKEM

V předchozí kapitole bylo řečeno, že rozhodčí nálezy mohou být napadeny v zásadě jen z důvodu rozporu s veřejným pořádkem. Veřejný pořádek nebývá v zákonech upravující arbitráž vymezen, proto jej definuje judikatura. Odborná literatura se kloní k tomu, že je tento pojem potřeba vykládat restriktivně, ačkoli samotný termín je poměrně široký. Velmi omezená možnost zrušení rozhodčího nálezu je v ZRŘ, když rozpor s veřejným pořádkem musí být zjevný a navíc se ho lze dovolávat jen ve spotřebitelských smlouvách. Ve Švýcarsku nebyl od roku 1989 zrušen ještě ani jeden rozhodčí nález z důvodu rozporu s veřejným pořádkem.²⁰⁰ Co se týče určení, kterého veřejného pořádku se ustanovení týká, uvádí se, že může jít o ustanovení národního veřejného pořádku, které je však zpravidla uznáváno i v ostatních státech (tedy ne nutně transnacionální veřejný pořádek).²⁰¹

Za ustanovení veřejného pořádku se dají považovat např. zásada loajality mezi stranami a zásada *pacta sunt servanda*, princip dobré víry, zákaz zneužití práva, nebo zákaz svévolného vyvlastnění.²⁰²

3.5 VYKONATELNOST ROZHODČÍHO NÁLEZU

Jinou sankcí za porušení imperativních pravidel rozhodci ze strany státu je odmítnutí výkonu cizího rozhodčího nálezu v zemi výkonu. Tímto způsobem si vlastně může stát vynutit respekt vlastních imperativních norem nebo svého veřejného pořádku. Stejně jako v předchozím případě k tomu musí existovat zákonný důvod. Vykonatelnost rozhodčích nálezů je upravena buď

---

¹⁹⁹ **Esplugues, C. Iglesias J. L. Palao. G.** Application of Foreign Law. Munich: Sellier, european law publishers GmbH, 2011. s. 393.

²⁰⁰ **Kaufmann-Kohler, G. Rigozzi, A.** Arbitrage international: Droit et pratique à la lumière de la LDIP 2. rozšířené a přepracované vydání. Berne: Editions Weblaw, 2010. s. 523.

²⁰¹ Tamtéž.

²⁰² Tamtéž. s. 536; viz. rozhodnutí 4A_370/2007 z 21. 2. 2008, rozhodnutí 4P.314/2005 z 21. 2. 2006, rozhodnutí 4P.167/2002 z 11.11.2002 nebo rozhodnutí 4P.12/2000 z 14. 6. 2000.

v národních zákonech, nebo v mezinárodních smlouvách. Nejpodstatnější je v tomto smyslu Newyorská Úmluva, jelikož má 146 signatářských států a je jí vázána i Česká republika.²⁰³

Odepření uznání a výkonu cizího rozhodnutí je upraveno v § 121 ZMPS²⁰⁴, kdy je jako jedna z podmínek uveden rozpor s veřejným pořádkem. A contrario tedy odepření výkonu rozhodčího nálezů z důvodu pouhého rozporu s imperativními normami není možné. Stejně jako ve švýcarské právní úpravě zákon nijak nespécifikuje, o jaký veřejný pořádek by se mělo jednat. Jak bylo uvedeno, častější bude uznávání podle Newyorské úmluvy. Smysl Newyorské úmluvy je zjednodušit cirkulaci rozhodčích nálezů, zejména tím, že za splnění formálních podmínek uvedených v Úmluvě jsou nálezy uznávány bez dalšího.²⁰⁵ I v této fázi existuje možnost státu odepřít výkon rozhodnutí, avšak jen z důvodů, které Úmluva předvídá. Úmluva pak jako jeden z důvodů odepření výkonu uvádí rozpor s veřejným pořádkem, který může být uplatněn i bez návrhu stran.²⁰⁶ Tato možnost má však pouze zajistit, že obsah rozhodčího nálezů nebude v rozporu se základními právními principy uznávajícího státu.²⁰⁷

4 SROVNÁNÍ PŘÍSTUPŮ KE KOGENTNÍM NORMÁM V ZAHRANIČNÍCH ÚPRAVÁCH

4.1 KOGENTNÍ NORMY V ČESKÉ REPUBLICĚ

Česká republika, jelikož je členským státem Evropské unie, je přímo vázána nařízením Řím I., o kterém již bylo pojednáno dříve. Národní úprava se tedy alespoň ve vztahu mezi příslušníky ostatních členských států neuplatní. Může

---

²⁰³ Viz. oficiální stránky UNCITRAL:

http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/arbitration/NYConvention.html.

²⁰⁴ Úprava byla do ZMPS přesunuta ze ZRR; k tomu více **Bříza, P.** Několik slov o novém zákonu o mezinárodním právu soukromém, In: Beck Online, Rekodifikační novinky 7/2012, s. 4.

²⁰⁵ Viz. čl. IV Newyorské úmluvy, z rozhodovací praxe také rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. prosince 2011, sp. zn. **20 Cdo 2214/2009**.

²⁰⁶ Dle čl. V. odst. 2 písm b) Newyorské Úmluvy.

²⁰⁷ **Kaufmann-Kohler, G. Rigozzi, A.** Arbitrage international: Droit et pratique à la lumière de la LDIP 2. rozšířené a přepracované vydání. Berne: Editions Weblaw, 2010. s. 564.

být ale významná například v obchodních vztazích se Spojenými státy americkými. Ve vztahu ke Švýcarsku by se pak v otázkách soudní příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí postupovalo podle Luganské úmluvy, jejímiž signatáři jsou Evropská unie, Švýcarsko, Norsko a Island.²⁰⁸

Národní úprava mezinárodního práva soukromého, potažmo imperativních norem je upravena zákonem o mezinárodním právu soukromém, účinném od 1. ledna 2014. Do té doby platný Zákon o mezinárodním právu soukromém výslovně použití imperativních norem neupravoval (pouze výhradu veřejného pořádku), tato zásada ale byla českému právu známa a byla uplatňována i v praxi.

Samotný obsah jednotlivých imperativních norem nespadá do oblasti upravované mezinárodním právem soukromým, ten pouze deklaruje jejich použití. Tyto normy jsou normami vnitrostátního soukromého a veřejného práva, které jsou upraveny v jednotlivých vnitrostátních zákonech. Nejčastěji jde o předpisy veřejnoprávní, např. ustanovení devizového zákona²⁰⁹ nebo dalších předpisů správního práva. Jde také mimo jiné o ustanovení českých předpisů, které přestože upravují smluvní právo, mají významné veřejnoprávní rysy, například jejich porušení je správním deliktem.²¹⁰ Dalším příkladem mohou být normy v oblasti zahraničního obchodu regulující vývoz a dovoz zboží²¹¹, normy na ochranu hospodářské soutěže²¹², předpisy o ochraně životního prostředí, různé bezpečnostní předpisy, ustanovení zákoníku práce upravující nejvýše přípustnou pracovní dobu, zákaz některých prací žen a mladistvých apod. Důvodová zpráva k ZMPS dodává, že v dnešní době, kdy se téměř na každém kroku setkáváme s jevem zvaným publicizace soukromého práva, počet takových norem neustále vzrůstá.²¹³

Dle současně platné a účinné dikce zákona se ZMPS aplikuje na poměry

---

²⁰⁸ Luganská úmluva o pravomoci soudů a výkonu rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních ze dne 30. 7. 2007 (nahrazuje původní Luganskou úmluvu z 16. 9. 1988).

²⁰⁹ Zákon č. 219/1995 Sb.

²¹⁰ Viz. Důvodová zpráva k ZMPS, s. 49.

²¹¹ Např. zákon o zahraničním obchodu s vojenským materiálem č. 38/1994 Sb.

²¹² Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže.

²¹³ **Dobiáš, P. a kol.** Zákon o mezinárodním právu soukromém: Komentář. Praha: Leges, 2014. s. 21.

s mezinárodním prvkem a to „v mezích ustanovení vyhlášených mezinárodních smluv, kterými je Česká republika vázána, a přímo použitelných ustanovení práva Evropské unie“.²¹⁴ Kogentní či imperativní normy zákon v § 3 nazývá „nutně použitelná ustanovení právních předpisů“. Ustanovení ZMPS nebrání použití těchto imperativních norem českého právního řádu, „kterých je nutné v mezích jejich předmětu úpravy použít vždy bez ohledu na to, kterým právním řádem se řídí právní poměry, v nichž se projeví účinky použití takových ustanovení.“²¹⁵ Tato definice tedy zachovává obecnou vlastnost imperativních norem, totiž že se aplikují ještě před příslušnou kolizní normou a právem určeným na jejím základě, případně zvoleného stranami, a bez ohledu na ně. Výraz „v mezích jejich předmětu úpravy“ naznačuje, že při zjišťování, zda má konkrétní norma povahu nutně použitelné normy, je třeba vycházet z toho, že u těchto norem je předmět jejich úpravy výslovně územně či osobně zvláště vymezen, z čehož vyplývá povinnost aplikovat tyto normy bezpodmínečně, a to na rozdíl od obvyklých soukromoprávních norem.²¹⁶

Důsledkem použití tuzemských imperativních norem může být např. neplatnost právního jednání pro rozpor se zákonem, např. jednání v rozporu s devizovým zákonem, nebo nemožnost plnění.²¹⁷

Zákon dále obsahuje i ustanovení o „obcházení zákona“.²¹⁸ Toto ustanovení má zabraňovat snaze stran, aby se neužilo ustanovení toho zákona, od kterých se strany nemohou odchýlit nebo aby se jich užilo jinak. Podle komentáře podstata odcházení zákona v mezinárodním právu soukromém spočívá v tom, že účastníci záměrně uměle vytvoří nebo předstírají skutečnost použitou v příslušné kolizní normě jako hraniční určovateli, čímž chtějí dosáhnout toho, že se na základě takové kolizní normy použije jiného práva, než jakého by se použilo za normálních okolností.²¹⁹ Nejedná se tedy o případ

---

²¹⁴ § 2 ZMPS.

²¹⁵ § 3 ZMPS.

²¹⁶ **Dobiáš, P. a kol.** Zákon o mezinárodním právu soukromém: Komentář. Praha: Leges, 2014. s. 21.

²¹⁷ Tamtéž.

²¹⁸ § 5 ZMPS.

²¹⁹ **Dobiáš, P. a kol.** Zákon o mezinárodním právu soukromém: Komentář. Praha: Leges, 2014. s. 26.

nerespektování imperativních norem v klasickém slova smyslu. Toto ustanovení se spíše podobá výhradě veřejného pořádku, zvláště pokud by se jednalo o řízení o uznání již vydaného rozhodnutí, kterého by strany docílily obcházením zákona.²²⁰ Stát, kde by mělo dojít k uznání takového vadného rozhodnutí, by jistě mohl z tohoto důvodu odmítnout jeho výkon. Jelikož ZMPS stejně jako evropské instrumenty stojí na principu široké autonomie vůle stran, včetně možnosti volby práva a soudu, nebude mít zmíněné ustanovení zřejmě širokého využití.

4.2 KOGENTNÍ NORMY VE ŠVÝCARSKU

Švýcarsko není členským státem Evropské unie, proto se na něj nevztahují nařízení Evropského parlamentu a Rady, vydaná v oblasti mezinárodního práva soukromého. Přesto existuje Luganská úmluva²²¹, která je v podstatě zrcadlovou úpravou nařízení Brusel I. Podle čl. 1. odst. 1 Protokolu č. 2 k Luganské úmluvě Švýcarsko „bere řádný ohled na zásady stanovené jakýmkoli významným rozhodnutím vydaným soudy států vázaných úmluvou a Soudním dvorem Evropských společenství k dotčenému/dotčeným ustanovení/m nebo jakémukoli podobnému/jakýmkoli podobným ustanovení/m Luganské úmluvy.“ Luganská úmluva se nicméně nevztahuje na právo rozhodné pro závazkové vztahy s mezinárodním prvkem, stále významným předpisem je proto švýcarský Zákon o mezinárodním právu soukromém z roku 1987.

Použití imperativních norem je výslovně upraveno v čl. 18 LDIP, který stanoví, že „jsou vyhrazena imperativní ustanovení švýcarského práva, která jsou z důvodu jejich zvláštního účelu použitelná bez ohledu na právo určené na základě tohoto zákona“.²²² Tyto normy jsou tak jako v českém právu hmotněprávními vnitrostátními normami, které musejí být z důvodu explicitně či implicitně vyjádřené vůle zákonodárce nutně aplikovány nezávisle na právu určeném

---

²²⁰ Tamtéž, s. 27.

²²¹ Původní Úmluva o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech z roku 1988 byla nahrazena Úmluvou o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí, podepsanou koncem roku 2007, tzv. Úmluvou Lugano II.

²²² Čl. 18 LDIP. Originální znění: „Sont réservées les dispositions impératives du droit suisse qui, en raison de leur but particulier, sont applicables quel que soit le droit désigné par la présente loi.“

kolizní normou.²²³ Nutno podotknout, že ustanovení míří pouze na nutně použitelné normy švýcarského práva, nikoli třetích států. Odborná literatura je rovněž nazývá normami pozitivního veřejného pořádku. Od negativního veřejného pořádku je odlišuje tak, že zatímco negativní veřejný pořádek slouží k ochraně základních ústavních hodnot státu, imperativní normy odpovídají požadavku nutnosti efektivní a uniformní aplikace určitých zákonných norem na daném geografickém území. Autor však přitom připouští, že tyto normy jsou většinou považovány státem za normy esenciálního významu.²²⁴ Autor rovněž nabízí úvahu, že již existencí kolizních norem pro určitou oblast mezinárodního práva soukromého stát uznává, že tyto oblasti se nedotýkají esenciálních zájmů států, které by mohly vyvolat potřebu aplikace imperativních norem.²²⁵ Pozitivní účinek zmíněných norem je bezprostřední, zatímco negativní účinek (podobný účinku výhrady veřejného pořádku) je spíše důsledkem aplikace imperativních norem, je jím tedy vyloučení aplikace norem cizího právního řádu.²²⁶

I přes autorem nabídnutou úvahu ve Švýcarsku takové imperativní normy existují. Většina těchto norem definuje vlastní prostorovou působnost. I díky ustanovení LDIP o „*zvláštním účelu*“ se vztahuje na tuto prostorově vymezenou oblast.²²⁷ Kupříkladu zápis výhrady vlastnictví do rejstříku dohod o výhradách vlastnictví je vyžadován pouze u majetku, který se nachází ve Švýcarsku.²²⁸ Imperativní povaha těchto norem byla ve většině případů deklarována švýcarským Federálním tribunálem. Ten ovšem zastává názor, že by imperativní normy měly být namísto rozhodného práva aplikovány jen zcela výjimečně.²²⁹ Rovněž se vyslovil, že normy jím prohlášené za imperativní

---

²²³ **Dutoit, B.** Commentaire de la loi fédérale du 18 décembre 1987. 3. vydání. Bâle: Helbing & Liechtenhahn, 2001. s. 65.

²²⁴ Tamtéž.

²²⁵ Tamtéž, s. 66.

²²⁶ **Bucher, A.** Commentaire romand: Loi sur le droit international privé; Convention de Lugano. Bâle: Helbing & Liechtenhahn, 2011. s. 258.

²²⁷ Tamtéž.

²²⁸ Čl. 169 CCS.

²²⁹ **Bucher, A.** Commentaire romand: Loi sur le droit international privé; Convention de Lugano. Bâle: Helbing & Liechtenhahn, 2011. s. 259.

mohou v průběhu času tuto svou povahu ztratit.²³⁰ V konkrétních případech se tedy jedná o imperativní normy týkající se nabývání nemovitostí cizinci²³¹, investičních fondů²³², některých ustanovení pracovního práva²³³, kartelového zákona²³⁴, práva týkajícího se nájmu²³⁵ nebo zemědělského pachtu²³⁶. V jednom ze svých rozhodnutí Federální tribunál judikoval, že se předmětná imperativní ustanovení LDIP a priori neuplatní v oblasti práva společností.²³⁷ Kasační tribunál kantonu Curych naopak seznal, že je možné imperativní normy oblasti práva společností aplikovat v případě zneužití práva.²³⁸ Takovým zneužitím práva je podle Tribunálu například založení akciové společnosti za účelem faktického obejití zákona týkajícího se nabývání nemovitostí osobami majícími domicil v zahraničí. Toto jednání by bylo absolutně neplatné.²³⁹ Stejně tak švýcarská pobočka zahraniční společnosti je podřízena ustanovením obligačního zákona ohledně zápisu do obchodního rejstříku a tam nemůže být zapsána, pokud nevyhoví imperativním normám veřejného práva týkajícím se obchodní firmy.²⁴⁰ Imperativními normami naopak nejsou např. normy obligačního zákona týkající se úroků z prodlení v situaci, kdy je rozhodné právo Saúdské Arábie, které úroky z prodlení zakazuje.²⁴¹ Na druhou stranu si nelze sjednat smluvní úrok, který je vyšší, než 18%.²⁴² V tomto případě by se však na situaci mohla uplatnit i výhrada veřejného pořádku. Rovněž není imperativní

---

²³⁰ Dle rozhodnutí Federálního tribunálu, sp. zn. **ATF 126 III 534** není ustanovení čl. 513 CO, které činí nevymahatelným dluh z her, imperativním ustanovením, jako tomu bylo podle předchozí judikatury (**ATF 61 I 271**). Strany se tak již mohou podřít právnímu řádu, který tyto dluhy činí vymahatelnými.

²³¹ Tamtéž.

²³² Zákon ze 13. 3. 1993, o investičních fondech.

²³³ Ustanovení týkající se uzavírání pracovní smlouvy, zejména pak s ohledem na princip rovnosti; rozhodnutí Federálního tribunálu, sp. zn. **ATF 113 Ia 111**.

²³⁴ Zákon o kartelech z 20. 12. 1985.

²³⁵ Dle ustanovení 269 a násl. CO.

²³⁶ Zákon o zemědělském pachtu ze 4. 10. 1985.

²³⁷ Z rozhodnutí Federálního tribunálu, sp. zn. **ATF 117 II 501**.

²³⁸ Z rozhodnutí Kasačního tribunálu kantonu Curych ze dne 20. 7. 1999; Sběrka soudních rozhodnutí a usnesení, r. 1999, č. 52, s. 225 a násl.

²³⁹ Z rozhodnutí Federálního tribunálu sp. zn. **ATF 115 II 401**.

²⁴⁰ Z rozhodnutí Federálního tribunálu, sp. zn. **ATF 90 II 192**.

²⁴¹ Z rozhodnutí Federálního tribunálu, sp. zn. **ATF 125 III 448**.

²⁴² Z rozhodnutí Kasačního tribunálu kantonu Bâle, BJM 1989, p. 256 a násl.

normou požadavek formy veřejné listiny pro záruku zřízenou fyzickou osobou, jak to vyžaduje obligační zákon.²⁴³

4.3 KOGENTNÍ NORMY VE FRANCII

4.3.1 OBECNÁ CHARAKTERISTIKA

Na rozdíl od většiny zemí kontinentální Evropy neexistuje ve Francii jednotná úprava mezinárodního práva soukromého.²⁴⁴ Ve francouzské právní doktríně se někdy uvádí, že francouzské mezinárodní právo soukromé je „ostrůvkem obyčejového práva uprostřed systému právní kodifikace.“ Lze samozřejmě diskutovat nad interpretací pojmu „kodifikace“, zásadním specifickým francouzského mezinárodního práva soukromého v tomto smyslu je, že neexistuje zákon o mezinárodním právu soukromém, ani ucelená úprava v některém zákoně, kupříkladu v občanském zákoníku.²⁴⁵

Na zákonné úrovni se této oblasti dotýká francouzská ústava (co do obecných principů) a některá ustanovení francouzského občanského zákoníku.²⁴⁶ Tato úprava je ale pouze částečná a postrádá celistvost.²⁴⁷ Dlouhou dobu byl jediným zákonným zdrojem mezinárodního práva soukromého článek CCF, týkající se osobního statutu.²⁴⁸ V současné době se tato kategorie rozšířila o mnohá ustanovení rodinného práva, nicméně další oblasti práva stále na zákonné úrovni úpravu postrádají.²⁴⁹ Ve výše zmíněných oblastech se podle odborné literatury jedná o částečnou psanou kodifikaci, na ustanovení CFF navazují speciální zákony.²⁵⁰

O to více je kladen důraz na judikaturu a doktrinální literaturu. Judikatura nemá obecně precedenční charakter, nicméně vyplňuje mezery

---

²⁴³ Čl. 493 odst. 2 CO.

²⁴⁴ **Loussouarn, Y.; Bourel, P.; de Vareilles-Sommières, P.** Droit international privé. 10. vydání. Paříž: Dalloz, 2013. s. 23.

²⁴⁵ **Bodénès-Constantin, A.** La codification du droit international privé français. 1. vydání. Paříž: Defrénois, 2005. s. 23.

²⁴⁶ čl. 3, 8-12; 14-21 CCF.

²⁴⁷ **Vignal, T.** Droit international privé. 1. vydání. Paříž: Dalloz, 2005. s. 6.

²⁴⁸ Čl. 3 CCF.

²⁴⁹ **Niboyet, M.-L. de Geouffle de La Pradelle.** Droit international privé. 1. vydání. Paříž: Librairie Générale de Droit et de la Jurisprudence, 2007. s. XIII.

²⁵⁰ zákon z 3.1.1972, týkající se práva určení otcovství a zákon z 11.7.1975 týkající se rozvodů.

v zákoně, kterých je konkrétně v této oblasti mnoho. Jedná se především o rozhodnutí civilních tribunálů a rozhodnutí Kasačního soudu. Jurisprudence je pak publikována ve veřejných či významných soukromých sbírkách.²⁵¹ Některá interpretační pravidla pocházejí dokonce z judikátů z 19. století.²⁵² Jistí autoři se domnívají, že francouzské mezinárodní právo soukromé je svým způsobem kodifikováno²⁵³, a to na základě judikatury. Judikatura se stala odpovědí na požadavky praxe na právní jistotu a právní předvídatelnost. Koherence tohoto právního odvětví je pak zajišťována prostřednictvím obecných právních principů mezinárodního práva soukromého, které jsou v jednotlivých případech nalézány judikaturou a soubor těchto pravidel tvoří ony základní zásady.²⁵⁴ Jedná se například o „*principy, kterými se řídí mezinárodní soudní příslušnost*“²⁵⁵ nebo „*obecné principy, jimiž se řídí přeshraniční adopce*“.²⁵⁶ ²⁵⁷ Tato částečná kodifikace, jejímiž pozitivy může být flexibilita a vhodnost k požadavkům praxe, má však i svá negativa. Prvním z nich je nedostatek právní jistoty, jelikož jak již bylo řečeno, ne všechna soudní rozhodnutí jsou oficiální cestou publikována. Vzhledem k obecné platnosti principu *ignorantia iuris non excusat* může být např. volba francouzského soudu pro řešení sporů poměrně riskantní. Další otázkou je, zda je z pohledu státu přijatelné přiznat soudům na úkor legislativy poměrně velkou volnost při tvorbě právních pravidel. Mezinárodní právo soukromé se dotýká totiž i otázek významných pro státní politiku (např. imigrace).²⁵⁸

V současné době je nicméně význam judikatury upozaděn, a to díky existenci instrumentů Evropské unie a mnohých mezinárodních úmluv, jejichž

---

²⁵¹ Polooficiální sbírky soudních rozhodnutí vydávané různými nakladatelstvími (Dalloz, Semaine juridique, Gazette du Palais); nejzásadnější rozhodnutí v „Les grands arrêts de la jurisprudence française de droit international privé“ nebo různé právní revue, např. „Revue critique de droit international privé“ či „Journal de droit international“.

²⁵² **Niboyet, M.-L. de Geouffle de La Pradelle.** Droit international privé. 1. vydání. Paříž: Librairie Générale de Droit et de la Jurisprudence, 2007. s. XIII.

²⁵³ **Bodénès-Constantin, A.** La codification du droit international privé français. 1. vydání. Paříž: Defrénois, 2005. s. 41.

²⁵⁴ Tamtéž.

²⁵⁵ Z rozhodnutí 1. občanskoprávního senátu Kasačního soudu ze dne 6.2.1985.

²⁵⁶ Z rozhodnutí 1. občanskoprávního senátu Kasačního soudu ze dne 10.5.1995.

²⁵⁷ Z rozhodnutí 1. občanskoprávního senátu Kasačního soudu ze dne 1.7.1997.

²⁵⁸ **Bodénès-Constantin, A.** La codification du droit international privé français. 1. vydání. Paříž: Defrénois, 2005. s. 53.

je Francie signatářským státem.²⁵⁹ Význam doktríny spočívá v tom, že z ní při absenci zákonné úpravy vycházejí soudy. Jedná se především o díla dvou autorů, a to Lerebours-Pigeonnièra a Batiffola. Jurisprudence bývá často kazuistická, je tedy úkolem doktríny z ní vyvozovat obecné principy mezinárodního práva soukromého.²⁶⁰

4.3.2 ÚPRAVA IMPERATIVNÍCH NOREM

Francouzské mezinárodní právo soukromé rovněž rozlišuje mezi imperativními normami (*lois de police*) a výhradou veřejného pořádku (*ordre public*). Pojem imperativních norem je znám francouzskému právu již přes 200 let. Článek 3, al. 1 CCF uvádí, že „*Imperativní normy a zákony týkající se záruk mají teritoriální působnost pro všechny osoby nacházející se na území státu*“.²⁶¹ Teprve nedávno se však tento pojem dostal do středu zájmu právní doktríny a judikatury.²⁶² Tento článek bývá považován za legislativní zdroj kolizních norem a mezinárodního práva soukromého vůbec. Většina rozsudků francouzského kasačního soudu v této oblasti tedy odkazuje na tento článek.²⁶³ Zmíněné ustanovení má dle právní nauky stejnou funkci a jeho použití stejné následky jako tuzemská úprava imperativních norem. Účel je tedy chránit politické a ekonomické zájmy státu (pojem imperativních norem je nyní vykládán i v souladu s evropským právem a judikaturou ESD). Obsah konkrétních imperativních norem je nalézán francouzskou judikaturou. Dle doktríny musí soudce fóra ovšem posuzovat každý případ individuálně a pokládat si otázku, jaký byl u konkrétní normy záměr francouzského zákonodárce, zda přiznal dané právní normě mezinárodně imperativní charakter.²⁶⁴

Francouzská judikatura shledala imperativními normy z typických

---

²⁵⁹ Např. úmluvy vypracované v rámci Haagské mezinárodní konference mezinárodního práva soukromého; nebo nařízení Evropského parlamentu a Rady týkající se práva rozhodného a soudní příslušnosti.

²⁶⁰ Loussouarn, Y.; Bourel, P.; de Vareilles-Sommières, P. Droit international privé. 10. vydání. Paříž: Dalloz, 2013. s. 25.

²⁶¹ Zmíněný článek byl přijat zákonem vyhlášeným 15.3.1803.

²⁶² Mélin, F. Droit international privé. 3. vydání. Paris: Gualino éditeur, Lextenso éditions, 2008. s. 109.

²⁶³ Art. 3: Conflits de lois dans l'espace. In: Weill, A. Catala, P. Simler, P. Jurisclasseur: Civil Code, Art. 1er à Art. 10. Paris: LexisNexis SA, 2011. s. 1.

²⁶⁴ Tamtéž, s. 110.

právních oblastí, kde je zřetelně patrný veřejný zájem, jako vzdělání, pracovní právo, ochrana spotřebitele a další. Co se týče norem potenciálně aplikovatelných v obchodním styku, jedná se například o právo autorské. Zde judikatura dovodila, že práva vztahující se k autorům literárních nebo uměleckých děl jsou normami imperativními bez ohledu na stát, kde bylo jejich dílo poprvé publikováno. Imperativní povahu mají taky normy týkající se ochranných známek, pokud tato ochranná známka byla registrována ve Francii.²⁶⁵ Francouzský občanský zákoník rovněž obsahuje výslovné ustanovení, že „*nemovitosti, byť ve vlastnictví cizinců se řídí francouzským právem*“. Jedná se tedy o čistě jednostrannou kolizní normu. Judikatura dovodila, že i akcesorické vztahy vztahující se k nemovitostem vynucují použití francouzského práva, které má v tomto případě imperativní povahu. Takovým příkladem je způsob nabývání nemovitostí²⁶⁶, hypotéky²⁶⁷, zástavy váznoucí na nemovitostech²⁶⁸, právo nájmu nemovitostí nebo leasing²⁶⁹. Stejně tomu je například u procesních pravidel týkajících se nároku k věcem, na kterých vázla výhrada vlastnictví.²⁷⁰

Byť pracovní právo nepatří mezi oblasti mezinárodního obchodního styku, jeho imperativní ustanovení mohou obchodní vztahy významně ovlivňovat. Podle zásadního rozhodnutí francouzské Conseil d'Etat „*okolnost, že společnost mající ve Francii více než 50 zaměstnanců, má sídlo v zahraničí, není důvodem k neaplikaci francouzských zákonů týkajících se výboru společnosti*“.²⁷¹ V tomto případě se jednalo o imperativní ustanovení francouzského nařízení týkajícího se povinného zřízení výboru společnosti („*comité d'entreprise*“). Compagnie des Wagons-lits et du Tourisme byla belgická společnost se sídlem v Bruselu, mající ve Francii několik provozoven. Ta nezřídila v souladu s požadavky nařízení ústřední výbor společnosti.

Za imperativní bylo také označeno ustanovení z oblasti námořní

---

²⁶⁵ Z rozhodnutí z 15. 3. 1961, Sborník mezinárodního práva, str. 1072.

²⁶⁶ Z rozhodnutí 1. občanskoprávního senátu Kasačního soudu ze dne 9.12.1074.

²⁶⁷ Z rozhodnutí 1. občanskoprávního senátu Kasačního soudu ze dne 17.11.1975.

²⁶⁸ Z rozhodnutí 1. občanskoprávního senátu Kasačního soudu ze dne 19.1.1999.

²⁶⁹ Z rozhodnutí obchodního a finančního senátu Kasačního soudu ze dne 11.5.1982.

²⁷⁰ Z rozhodnutí 1. občanskoprávního senátu Kasačního soudu ze dne 8.1.1991.

²⁷¹ Z rozhodnutí Conseil d'Etat ze dne 29.6.1973.

dopravy, které ukládá obligatorní písemnou formu některým aktům vztahujícím se k věcnému právu k lodi, která je registrovaná ve Francii.²⁷² V oblasti trhu s nemovitostmi je imperativní norma, která chrání subdodavatele při projektu výstavby a dává jim právo přímé žaloby na plnění vůči hlavnímu dodavateli.²⁷³ Z pohledu věřitelů v obchodní oblasti je pak možno zmínit i imperativní ustanovení týkající se insolvence dlužníka s domicilem ve Francii, byť by se samotná pohledávka řídila cizím právem.²⁷⁴

Z výše uvedených příkladů imperativních norem je patrné, že i ve Francii tato ustanovení míří zpravidla na ochranu jedné ze stran smluvního vztahu. Tato ochranná ustanovení se však mohou uplatňovat i v čistě obchodních stycích, jak bylo ukázáno na příkladu imperativních norem v právu nemovitostí.

4.4 KOAGENTNÍ NORMY V USA

Pojetí kogentních norem v americkém právním systému je zcela odlišné od předně analyzovaných pojetí mezinárodního práva soukromého v kontinentální Evropě. Spojené státy jsou však z praktického pohledu mezinárodního obchodního styku důležitým partnerem evropských smluvních stran, proto bude stručně analyzován i tento systém. Práce nemá za cíl postihnout všechny odlišnosti amerického mezinárodního práva soukromého, cílem je demonstrovat, že volba amerického práva a soudu může hrát v praxi velkou roli.

Pro analýzu mezinárodního práva soukromého a kogentních norem v pojetí USA je nutno zmínit několik faktorů, které zásadním způsobem ovlivňují podobu zdejší právní úpravy. Prvním faktorem je existence federálního práva a práva států USA. Důsledkem tohoto faktoru je neexistence jednotných pravidel mezinárodního práva soukromého pro celé Spojené státy, neboť legislativní pravomoc má federace pouze v případech jí garantovaných Ústavou, právo konfliktů je tedy pro každý stát odlišné. Pro soudní příslušnost

---

²⁷² Z rozhodnutí obchodního a finančního senátu Kasačního soudu ze dne 14.1.2004.

²⁷³ Z rozhodnutí smíšeného senátu Kasačního soudu ze dne 3.11.2007.

²⁷⁴ Z rozhodnutí 1. občanskoprávního senátu Kasačního soudu ze dne 1.7.2001.

existuje jiné pravidlo, tzv. „*diversity rule*“. Pokud mají strany sporu svůj domicil v jiných státech, může tato skutečnost založit příslušnost federálních soudů k rozhodování daného sporu. Tyto federální soudy budou přesto aplikovat státní právo, byť je přípustné aplikovat federální procesní právo, ovšem pouze za předpokladu, že neovlivní aplikaci státního hmotného práva pro daný spor. Na druhou stranu oblast zahraničních vztahů může být regulována pouze federálním právem. Státy tedy nemohou přijímat zákony výslovně upravující zahraniční (mezinárodní) vztahy.²⁷⁵ V opačném případě by se jednalo o protiústavní zásah do výlučné federální pravomoci a soudy by pak mohly aplikovat federální common-law²⁷⁶

Konflikt právních řádů existuje jak mezistátní, tak mezi jednotlivými státy USA, tak mezinárodní, mezi právem USA a jiným právním řádem. Judikatura jednotlivých států však dovodila, že přístup a pravidla zůstávají v obou těchto případech stejné.²⁷⁷ I přes toto obecné pravidlo můžeme nalézt odlišnosti v oblasti mezinárodního práva soukromého. Ve vztahu k právu jiných států je zde přítomen silnější ochránářský prvek veřejných zájmů ze strany státu, než je tomu v mezistátních sporech. Proto se v mezinárodních sporech například neuplatní doktrína „*full faith and credit*“, tedy automatické mezistátní uznávání soudních rozhodnutí vydaných v jiných státech USA.²⁷⁸ Mezi další specifika mezinárodních sporů může patřit například existence mezinárodních smluv v oblasti mezinárodního obchodního styku, kterým jsou USA vázány, nedostatek kompetence amerických soudů v rozhodování čistě zahraničních sporů nebo odlišné standardy rozhodnutí v mezinárodních sporech.²⁷⁹

V americkém právu hrají významnou roli instrumenty, které nejsou formálně závazným právem, nicméně mají vysokou úroveň autority a jsou

---

²⁷⁵ **Zscherig v. Miller**, 389 U.S. 429 (1968).

²⁷⁶ **Nafziger, J.** *Conflicts of Laws: A Northwest Perspective*. 1. vydání. Redmond: Butterworth Legal Publishers, 1985. s. 76.

²⁷⁷ *Untersteiner v. Untersteiner*, 32 Wash. App. 859, 862, 650 P.2d 256, 259 (1982); Ninth Circuit. Court of Appeals: *Her Majesty, Queen in Right v. Gilbertson*, 597 F.2d 1161 (9th Cir. 1979).

²⁷⁸ **Nafziger, J.** *Conflicts of Laws: A Northwest Perspective*. 1. vydání. Redmond: Butterworth Legal Publishers, 1985. s. 65.

²⁷⁹ Tamtéž, v tomto ohledu je možno odkázat na bohatou literaturu k fenoménu forum shopping a forum non-conveniens.

respektovány i soudy. K tomuto účelu slouží např. tzv. „*Restatements of laws*“, tedy vzorové, modelové zákony, jsoucí jakousi syntézou práva všech amerických států, mající za cíl najít obecné právní pravidla pro určité odvětví.²⁸⁰ *Restatements* jsou publikovány Americkým právním institutem.²⁸¹

4.4.1 ODLIŠNOSTI V POJETÍ KOGENTNÍCH NOREM V SYSTÉMU AMERICKÉHO COMMON LAW

V americkém právním systému je mezinárodní právo soukromé jednou z mála oblastí, která má kořeny v kontinentálním právu, namísto v britském Common law.²⁸² Jeho aplikace je ale samozřejmě ovlivněna výše zmíněnými zvláštnostmi amerického právního systému. Hlavním předchůdcem prvního Restatementu byl Joseph H. Beale, který postavil svou teorii na principu teritoriality a principu zaručených práv.²⁸³ Posledně jmenovaný princip znamenal, že pokud bylo nějaké právo přiznané na základě zákona, nelze toto právo nikde jinde zpochybnit. První Restatement tyto závěry v podstatě převzal. Restatement byl kazuistickou syntézou existujících rozhodnutí. Jeho předností byla přehlednost, ucelenost a právní jistota, nedokázal však reagovat na specifika jednotlivých případů a nepřipouštěl velkou diskreci soudců. Restatement byl až téměř do konce dvacátého století téměř všemi státy USA přijímán a soudy se začaly od jeho respektování odchylovat právě prostřednictvím výjimek, např. ve formě norem „*public policy*“. Druhý Restatement je již mnohem flexibilnější a připouští větší diskreci soudům.²⁸⁴

Obecné pravidlo je, že soud aplikuje procesní normy *legis fori*.²⁸⁵ Přitom odlišnost vůči kontinentálnímu právu se může objevit v klasifikaci procesních otázek.²⁸⁶ Významnou odlišností je, že americkými soudy je primárně chráněn

---

²⁸⁰ Zimmerman, A. Zimmerman's Research Guide. Lexis Nexis, 2014, dostupné na: [http://law.lexisnexis.com/infopro/zimmermans/ disp.aspx?z=1896](http://law.lexisnexis.com/infopro/zimmermans disp.aspx?z=1896).

²⁸¹ The American Law Institute: <http://www.ali.org/>.

²⁸² Symeonides, S. C. American Private International Law. 1 vydání. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2008. s. 63.

²⁸³ Tamtéž, str. 65.

²⁸⁴ Tamtéž, str. 72.

²⁸⁵ Viz. § 585 Prvního Restatementu.

²⁸⁶ V případě **Kilberg v. Northeast Airlines Inc.** (170 N.E.2d 526) je za otázku procesního práva označena výše škody.

veřejný zájem legis causae, tedy jinak použitelného práva, nikoli legis fori.²⁸⁷ V tomto mohou situaci usnadnit Restatementy, které jsou, jak již bylo řečeno kazuistické, nicméně úroveň právní jistoty se zdá být nižší, než v případě primární ochrany norem legis fori.

Základní pramen úpravy imperativních norem je obsažen v § 612 Prvního Restatementu, který stanoví, že „nemohou být aplikována ustanovení jiného státu, jejichž použití by se zjevně přičila veřejnému zájmu legis causae.“²⁸⁸ Dle názoru odborné literatury se tato výjimka aplikuje ex-post, po určení rozhodného práva, pojem imperativních norem v užším slova smyslu tak americké právo nezná²⁸⁹. Lze ale dodat, že výsledek tohoto postupu je v obou případech stejný.²⁹⁰

V jednom ze zásadních soudních rozhodnutí lze výhradu aplikovat pouze v případě, že se cizí právo „příčí smyslu pro spravedlnost nebo porušuje veřejné blaho“, „šokuje smysl pro spravedlnost“ nebo „porušuje základní zásady spravedlnosti, převládající koncepci dobrých mravů nebo hluboce zakořeněnou tradici obecného blaha“.²⁹¹ To se může stát zejména v případě, že existuje norma legis causae, se kterou jsou normy zvoleného práva v rozporu. Symeonides upozorňuje na recentní praxi soudů, které aplikují normy legis causae, aniž by vůbec analyzovaly zvolené právo.²⁹² Tento postup tedy v zásadě odpovídá aplikaci imperativních norem evropskými státy. Petr Bříza však z praktického pohledu dodává, že skutečné užití tohoto omezení volby práva je v USA spíše výjimečné a její nadměrné užívání bývá spíše excesem.²⁹³

---

²⁸⁷ Bříza, P. Volba práva a volba soudu v mezinárodním obchodě. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 235.

²⁸⁸ Originální znění: *No action can be maintained upon a cause of action created in another state the enforcement of which is contrary to the strong public policy of the forum.*

²⁸⁹ Symeonides, S. C. American Private International Law. 1 vydání. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2008. s. 83.

²⁹⁰ Bříza, P. Volba práva a volba soudu v mezinárodním obchodě. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 236.

²⁹¹ Loucks v. Standard Oil Co., 120 N.E. 198

²⁹² Symeonides, S. C. American Private International Law. 1 vydání. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2008. s. 84.

²⁹³ Bříza, P. Volba práva a volba soudu v mezinárodním obchodě. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 289.

4.4.2 PŘÍKLADY KOAGENTNÍCH NOREM V USA

Obecný účel imperativních norem se v americkém právním pojetí od toho evropského zcela neliší, proto i příklady oblastí, kde se imperativní normy vyskytují, jsou podobné. V literatuře se setkáme s názorem, že americká soudní praxe řeší otázku existence imperativních norem potažmo otázku platnosti zejména v případech, kdy se volbou práva snaží strany imperativní normy jednoho státu obejít.²⁹⁴

Imperativními jsou například normy týkající se omezení nebo přímo zákaz konkurenčních doložek, byť se jedná o oblast spíše pracovněprávní. Taková ustanovení by totiž mohla působit proti principu svobodné volby zaměstnání.²⁹⁵

Dalším příkladem jsou normy týkající se franšizových dohod nebo distribučních smluv.²⁹⁶ Imperativními budou v tomto případě normy na ochranu distributorů nebo zástupců. Takové imperativní normy nápadně připomínají evropské imperativní normy určené k ochraně nezávislých obchodních zástupců. Odlišností je v případě USA to, že bude záležet na tom, jestli bude sudiště ve státu osoby poskytující licenci nebo příkazce, anebo druhé strany. V prvním případě jsou soudy nakloněny spíše smluvní volnosti stran, než aplikaci imperativních norem.²⁹⁷ Imperativní povahu mají také normy týkající se pojištění. Je tomu tak proto, že smlouvy o pojištění mají typicky povahu adhezních smluv.

Soudy však bylo za normu „*public policy*“ prohlášeno ustanovení činící nevymahatelné ústně dané sliby.²⁹⁸ Literatura ukazuje i na bizarní příklad toho, kdy byla zvažována imperativní povaha délky promlčecí lhůty.²⁹⁹

---

²⁹⁴ Tamtéž, 234.

²⁹⁵ **Machado-Miller v. Mersereau & Shannon LLP**, 4P.3d 1207.

²⁹⁶ **Gravquick A/S v. Trimble Navig. Int'l Ltd**, 323 F.3d 1219

²⁹⁷ **Petroleum Corp. V Commerce and Indus. Ins. Co.**, 686 A.2d 377

²⁹⁸ **Wells Fargo**, In: **Bříza, P.** Volba práva a volba soudu v mezinárodním obchodě. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 237.

²⁹⁹ **Hatfield v. Halifax PLC.**, 564 F.3d 1177, In: **Bříza, P.** Volba práva a volba soudu v mezinárodním obchodě. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 237.

5 ZÁVĚR

Cílem práce bylo popsat pojem kogentních norem a jejich úlohu v mezinárodním obchodním styku.

V práci bylo popsáno, že je třeba zásadně odlišovat vnitrostátní kogentní normy a kogentní normy mezinárodního práva soukromého. Skutečnost, že tyto dvě kategorie odlišujeme, vlastně umožňuje realizaci autonomie vůle smluvních stran v mezinárodním obchodním styku ve volbě rozhodného práva pro jejich existující nebo budoucí spory. Tato autonomie je přece jen limitována vůlí států k ochraně některých zásadních zájmů, popřípadě druhé smluvní strany.

Kogentní normy mezinárodního práva soukromého jsou zpravidla veřejnoprávní normy, které se však uplatní v soukromoprávních vztazích. Samotné právní předpisy většinou normy v nich obsažené neoznačují jako mezinárodně imperativní. Jejich aplikace je v diskreci soudu, který ve věci rozhoduje. Judikatura napříč Evropou je zásadně jednotná v tom, že tyto normy by se měly aplikovat, a to obzvláště v oblasti mezinárodního obchodního styku, velmi výjimečně.

Různé právní řády definují kategorii kogentních norem odlišně - někdy mohou být definovány pouze doktrinálně. Určité jednotící vodítko poskytuje definice v Nařízení Řím I a judikatura Evropského soudního dvora.

Kapitolou samou pro sebe je oblast mezinárodní obchodní arbitráže, která je zvláště v obchodní oblasti velmi aktuální. Arbitrové nemají povinnost kogentní normy aplikovat, problematický by mohl být až výkon rozhodnutí, pokud by účinek rozhodčího nálezu byl v rozporu s veřejným pořádkem státu výkonu. Oblast mezinárodní obchodní arbitráže je ještě liberálnější než v případě soudního řízení, jelikož rozhodčí orgán nemá fórum, jehož zájmy by mohl chránit.

Ze srovnání v dané oblasti velice odlišných právních rádu vyplývá, že se podstata a účinek kogentních norem příliš neliší, i když je jejich úprava a aplikace jiná. Rozdílný může být přístup k imperativním normám v členských státech Evropské unie a ostatních státech, jelikož ty nemají povinnost

respektovat rozhodovací praxi Evropského soudního dvora.

Kogentní normy mezinárodního práva soukromého jsou tedy obranným mechanismem států, který se neuplatní příliš často, není ale institutem zcela marginálním nebo obsolentním. To platí zvláště v případě, kdy stát rozhodnutí a stát jeho výkonu jsou státy s velmi odlišnou právní kulturou.

SEZNAM ZKRATEK

CCF	Francouzský občanský zákoník ze dne 21. března 1804.
CISG	Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží ze dne 11. dubna 1980.
ESD	Evropský soudní dvůr.
LDIP	Švýcarský zákon o mezinárodním právu soukromém ze dne 18. prosince 1987.
Nařízení Řím I.	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy.
Nařízení Brusel I.	Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech.
ObčZ	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
ObchZ	Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
OZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
RSHKAK	Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a při Agrární komoře České republiky.
Římská Úmluva	Římská úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy ze dne 19. 6. 1980.
UNCITRAL	Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní obchodní práva.
UNIDROIT	Mezinárodní ústav pro sjednocování soukromého práva v Římě.

ZMPS

Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.

ZRŘ

Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATUY

OBORNÁ LITERATURA

Bariatti, S. Cases and Materials on EU Private International Law. 1. vydání. Portland: Hart Publishing, 2011.

Bělohlávek, A. Commentary: Rome Convention, Rome I Regulation. 1. vydání. New York: Juris Publishing, 2010.

Berti, S. V. International arbitration in Switzerland: An introduction to and a commentary on articles 176 – 194 of the Swiss private international law statute. The Hague: Kluwer Law International, 2000.

Blanpain, R. European Labour Law. 11. revidované vydání. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2008.

Bodénès-Constantin, A. La codification du droit international privé français. 1. vydání. Paříž: Defrénois, 2005.

Bonomi, A. Bucher, A. Droit international privé. 3. Vydání. Bâle: Helbing & Lichtenhahn, 2013.

Born, G. B. International Commercial Arbitration. 2. Vydání. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International BV, 2014.

Briggs, A. The Conflict of Laws. 3. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2013.

Bříza, P. Volba práva a volba soudu v mezinárodním obchodě. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2012.

Bucher, A. Commentaire romand: Loi sur le droit international privé; Convention de Lugano. Bâle: Helbing & Lichtenhahn, 2011.

Bucher, A. Droit international privé suisse, Tome I/2: Partie générale – Droit applicable. 1. Vydání. Bâle: Helbing & Lichtenhahn SA, 1995.

Canaris, C.-W. Handelsgesetzbuch. 5. vydání. Berlín: Walter de Gruyter, 2004.

Clarkson, C. M. V. Hill, J. The Conflict of law. 3. vydání. Oxford: Oxford University Press.

Crenguta, L. The Applicability of Party Autonomy in the Appointment of Arbitrators In: Bělohlávek, A. Rozehnalová, N. Czech yearbook of arbitration: Party Autonomy versus Autonomy of Arbitrators 2012. Huntington: JurisNet, LLC, 2012.

Dědič, J. Obchodní zákoník: komentář. Praha: Prospektum, 1997.

Dobiáš, P. Hálová, M. Kovařík, Z. Zákon o mezinárodním právu soukromém, Komentář. Praha: Leges. s. r. o., 2013.

- Drličková, K.** Vliv legis arbitrii na uznání a výkon cizího rozhodčího nálezu. 1. Vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2013.
- Dutoit, B.** Commentaire de la loi fédérale du 18 décembre 1987. 3. vydání. Bâle: Helbing & Liechtenhahn, 2001.
- Espugues, C. Iglesias J. L. Palao. G.** Application of Foreign Law. Munich: Sellier, european law publishers GmbH, 2011.
- Goode, R. Kronke, H. McKendrick, E. Wool, J.** Transnational Commercial Law: Primary Materials. 1. vydání. New York: Oxford University Press Inc., 2007.
- Hendrych, D. a kol.** Právní slovník, Praha: C.H.Beck, 2009.
- Hrnčířiková, M.** Právní úprava prorogačních doložek na pozadí požadavku písemnosti v mezinárodním právu soukromém In: Rozehnalová, N. Kyselovská, T. a kol. K některým otázkám mezinárodního práva soukromého. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2013.
- Kaufmann-Kohler, G. Rigozzi, A.** Arbitrage international: Droit et pratique à la lumière de la LDIP 2. rozšířené a přepracované vydání. Berne: Editions Weblaw, 2010.
- Knappová, M.; Švestka, J.; Dvořák, J.** Občanské právo hmotné I. Vyd. 2. Praha: ASPI, 2005.
- Kučera, Z.** Mezinárodní právo soukromé. 7. Vydání. Praha: Aleš Čeněk, 2009.
- Kuipers, J.-J.** EU Law and Private International Law: The Interrelationship in Contractual Obligations. 1. vydání. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2011.
- Lisse, L.** Přehled judikatury ve věcech rozhodčího řízení. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011.
- Loussouarn, Y.; Bourel, P.; de Vareilles-Sommières, P.** Droit international privé. 10. vydání. Paříž: Dalloz, 2013.
- McClearn, D.** The Conflict of Laws. 5. vydání. Londýn: Sweet & Maxwell LTD, 2000.
- Mélin, F.** Droit international privé. 3. vydání. Paris: Gualino éditeur, Lextenso éditions, 2008.
- Nafziger, J.** Conflicts of Laws: A Northwest Perspective. 1. vydání. Redmond: Butterworth Legal Publishers, 1985.

- Niboyet, M. de Geouffre de La Pradelle, G.** Droit international privé. 1. Vydání. Paris: Librairie Générale de Droit et de la Jurisprudence.
- Pauknerová, M.** Evropské mezinárodní právo soukromé. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2008.
- Pauknerová, M. Rozehnalová, N. Zavadilová, M.** Zákon o mezinárodním právu soukromém: Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013.
- Pelikánová, I.** Komentář k obchodnímu zákoníku: 1. díl. 4. vydání. Praha: ASPI Publishing, 2004.
- Plender, R. Wilderspin, M.** The European Private Law of Obligations. 3. Vydání. Londýn: Thomson Reuters Limited, 2009.
- Poudret, J.F. Besson, S.** Comparative law of International Arbitration. London: Sweet&Maxwell, 2007.
- Research Group on the Existing EC Private Law.** Principles of the Existing EC Contract Law (Acquis principles): Contract I, Pre-contractual Obligations, Conclusion of Contract, Unfair Terms. Mnichov: Sellier, European Law Publishers, 2007.
- Rozehnalová, N.** Mezinárodní právo soukromé Evropské unie. 1. Vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2013.
- Rozehnalová, N.** Závazky ze smluv a jejich právní režim (se zvláštním zřetelem na evropskou kolizní úpravu). 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2010.
- Reese, W. L. M.** Dépeçage : A Common Phenomenon in Choice of Law. In: Columbia Law Review, č. 73, 1 (1973). Columbia Law Review Association, Inc.
- Rogerson, P.** Conflict of Laws. 4. vydání. New York: Cambridge University Press, 2013.
- Rozehnalová, N.** Rozhodčí řízení mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2. Aktualizované a rozšířené vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008.
- Růžička, K.** Rozhodčí řízení před rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2005.
- Schwenzer, I** (editor). Schlechtriem&Schwenzen Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG). 3. vydání. New York: Oxford University Press Inc., 2010.
- Shelkopyas, N.** The Application of EC Law in Arbitration Proceedings. Groningen: Europa Law Publishing, 2003.
- Symeonides, S. C.** American Private International Law. 1 vydání. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2008.

Štenglová, I. Plíva, S. Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník: komentář. 11. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006.

Van Eechoud, M. Choice of Law in Copyright and Related Rights: Alternatives to the Lex Protectionis. 1. vydání. Haag: Kluwer Law International, 2003.

Van Lith, H. International Jurisdiction and Commercial Litigation: Uniform Rules for Contract Disputes. 1. vydání. Hague: T.M.C. Asser Press, 2009.

Vignal, T. Droit international privé. 1. vydání. Paříž: Dalloz, 2005.

Vignes, D. General course of private international law: selected problems. Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 1989.

Von Bar, Ch. Clive, E. Principles, Definition and Model Rule of European Private Law: Draft Frame of Reference. Mnichov: Sellier, European Law Publishers, 2009.

Weill, A. Catala, P. Simler, P. Jurisclasseur: Civil Code, Art. 1er à Art. 10. Paris: LexisNexis SA, 2011.

Zimmerman, A. Zimmerman's Research Guide. Lexis Nexis, 2014, dostupné na: <http://law.lexisnexis.com/infopro/zimmermans/disp.aspx?z=1896>.

ODBORNÉ ČLÁNKY

Bříza, P. Nový český zákon o mezinárodním právu soukromém v kontextu práva EU a mezinárodních smluv. Právní rozhledy, 2013, č. 17.

Herboczková, J. Autonomie vůle rozhodců při určení rozhodného práva pro meritum sporu při absenci volby práva stranami v mezinárodním rozhodčím řízení. Obchodněprávní revue 7/2010.

Chalupa, L. Běžný obchodní styk ve smyslu § 196a odst. 4. obchodního zákoníku, In: Právní rádce 3/2010.

Martinec, O. Obsah pojmu běžný obchodní styk při aplikaci § 196a obchodního zákoníku, dostupné na <http://www.epravo.cz/top/clanky/obsah-pojmu-bezny-obchodni-styk-pri-aplikaci-196a-obchodniho-zakoniku-77942.html>.

Melzer, F. Dispozitivní a kogentní normy v novém občanském zákoníku, In: Právní rozhledy, 2013, č. 7.

Pauknerová, M. Kogentní normy v mezinárodní obchodní praxi. K některým stále aktuálním otázkám obchodních smluv s mezinárodním prvkem. Právní praxe v podnikání. 1994, č. 11 a 12.

Pelikánová, I. České právo, Evropa a rozhodčí doložky. Bulletin advokacie 10/2011.

Richman, W. M., Riley, D. The First Restatement of Conflict of Laws on the Twenty-Fifth Anniversary of Its Successor: Contemporary Practice in Traditional Courts, 56 Md. L. Rev. 1196 (1997), dostupné na: <http://digitalcommons.law.umaryland.edu/mlr/vol56/iss4/4>.

Rozehnalová, N. Určení fóra a jeho význam pro spory s mezinárodním prvkem – I. část, [Bulletin advokacie 4/2005.

Ruhl, G. Extending Ingmar to Jurisdiction and Arbitration Clauses: The End of Party Autonomy in Contracts with Commercial Agents? In: European Review of Private Law, Issue 6, č. 15 (2007).

INTERNETOVÉ STRÁNKY

<http://www.tas-cas.org/>

http://www.rwi.uzh.ch/elt-lst-vogt/gesellschaftsrecht1/grundlagen/de/html/unit_handelsrecht.html

<http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

<http://www.epravo.cz/top/clanky/obsah-pojmu-bezny-obchodni-styk-pri-aplikaci-196a-obchodniho-zakoniku-77942.html>

<http://www.universalis.fr/encyclopedie/phocion-francescakis/>

<http://www.iccwbo.org/>

<http://www.iccwbo.org/products-and-services/arbitration-and-adr/arbitration/icc-rules-of-arbitration/>

https://www.swissarbitration.org/sa/download/SRIA_czech_2012.pdf

<http://www.tas-cas.org/rules>

http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/arbitration/NYConvention.html

<http://law.lexisnexis.com/infopro/zimmermans/disp.aspx?z=1896>

<http://www.ali.org/>

POUŽITÉ PRÁVNÍ PŘEDPISY

PRÁVNÍ PŘEDPISY ČESKÉ REPUBLIKY

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.

Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 38/1994 Sb., o zahraničním obchodu s vojenským materiálem, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

ZAHRANIČNÍ PRÁVNÍ PŘEDPISY

Francouzský občanský zákoník ze dne 21. 3. 1804 dostupný na

<http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006070721>

Švýcarský zákon o mezinárodním právu soukromém ze dne 18. 12. 1987 dostupný na

<http://www.admin.ch/opc/fr/classified-compilation/19870312/201407010000/291.pdf>

Švýcarský obligační zákon ze dne 30. 3. 1911 dostupný na

<http://www.admin.ch/opc/fr/classified-compilation/19110009/201401010000/2>

Švýcarský zákon o zemědělském pachtu ze dne 4. 10. 1985 dostupný na

<http://www.admin.ch/opc/fr/classified-compilation/19850206/201401010000/221.213.2.pdf>

Švýcarský zákon o kartelech ze dne 6. 10. 1995 dostupný na

<http://www.admin.ch/opc/fr/classified-compilation/19950278/index.html>

Švýcarský občanský zákoník ze dne 10. 12. 1907 dostupný na

<http://www.admin.ch/opc/fr/classified-compilation/19070042/201407010000/210.pdf>

MEZINÁRODNÍ ÚMLUVY A EVROPSKÉ PŘEDPISY

Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží ze dne 11. dubna 1980
dostupná na

<http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/text/treaty.html>

Římská úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy ze dne 19.
6. 1980 dostupná na

<http://eur->

lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2005:169:0010:0022:CS:PDF

Úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů ze dne 10. 6. 1958
dostupná na

<http://www.newyorkconvention.org/texts>

Luganská úmluva o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v
občanských a obchodních ze dne 1. 9. 1988 dostupná na

<http://curia.europa.eu/common/recdoc/convention/en/c-textes/lug-idx.htm>

Luganská úmluva II o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v
občanských a obchodních ze dne 30. 10. 2007 dostupná na

<http://www.europeancivillaw.com/legislation/luganocon2007.htm>

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června
2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I) dostupné na

<http://eur-lex.europa.eu/legal->

[content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008R0593&from=CS](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008R0593&from=CS)

Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a
uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech
(Brusel I.) dostupné na

<http://eur->

lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32001R0044:cs:HTML

MIMOPRÁVNÍ INSTRUMENTY

Pravidla Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní obchodní práva (UNCITRAL) dostupná na

<http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/arb-rules/arb-rules.pdf>

Principy vypracované Mezinárodním ústavem pro sjednocování soukromého práva v Římě (UNIDROIT) dostupná na

<http://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2010/integralversionprinciples2010-e.pdf>

Pravidla arbitráže Mezinárodní obchodní komory v Paříži dostupná na

<http://www.iccwbo.org/products-and-services/arbitration-and-adr/arbitration/icc-rules-of-arbitration/>

Pravidla Švýcarské obchodní komory pro mezinárodní arbitráž dostupná na

<https://www.swissarbitration.org/sa/en/rules.php>

Rozhodčí řád Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a při Agrární komoře České republiky dostupný na

<http://www.soud.cz/rady/rad-rozhodciho-soudu-01-07-2012>

First Restatement of Laws (Conflict of Laws) vypracovaný Americkým institutem práva

Second Restatement of Laws (Conflict of Laws) vypracovaný Americkým institutem práva

SEZNAM POUŽITÉ JUDIKATURY

SOUDY ČESKÉ REPUBLIKY

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29.05.2007,
sp. zn. **32 Odo 613/2005**

Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, sp. zn. **15 Cmo 252/2006**

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 19.12.2012,
sp. zn. **23 Cdo 608/2011**

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 2.09.2009,

sp. zn. **29 Cdo 4063/2007**

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 9.12.2009,

sp. zn. **23 Cdo 3867/2007**

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 24.06.2010,

sp. zn. **29 Cdo 2535/2009**

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31.03.2009,

sp. zn. **29 Cdo 4315/2008**

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30.05.2001,

sp. zn. **33 Cdo 1975/2000**

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 8.12.2008,

sp. zn. **21 Cdo 4196/2007**

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 24.03.2011,

sp. zn. **20 Cdo 5180/2008**

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. 5. 2009,

sp. zn. **23 Cdo 2570/2007**

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. 10. 2009,

sp. zn. **33 Cdo 2675/2007**

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. prosince 2011,

sp. zn. **20 Cdo 2214/2009**

Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 14. 3. 2007 , sp. zn. **I ÚS 483/07**

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. 2. 2010,

sp. zn. **29 Cdo 1899/2008**

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 19. listopadu 2007,

sp. zn. **8 Cmo 351/2007**

Rozsudek Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 11. 12.1925,

R I 1977/25, publikováno ve Vážný 5539

Rozsudek Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 11. 4.1930,

R I 148/30, publikováno ve Vážný 9815

Rozsudek Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 17. 12.1927,

R I 309/27, publikováno ve Vážný 7626

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 6.1993, sp. zn. **1 Cmo 118/93**

Rozsudek Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 11. 1.1938,
R I 2487/36, publikováno ve Vážný 16623

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 19. 11. 1997,
sp. zn. **2 Odo 41/97**

ROZKODNUTÍ EVROPSKÉHO SOUDNÍHO DVORA

Rozhodnutí ESD č. C-63/06 ve věci **UAB** rofisa v. Muintinès departamentas prie
Lietuvos Respublikos finantsu ministerijos ze dne 19. 4. 2007

Rozhodnutí ESD č. C-29/76 ve věci **LTU v. Eurocontrol** ze dne 27. 9. 1968

Rozhodnutí ESD ve spojených případech C-369/96 a C-376/96 ve věci trestního
řízení proti Jean-Claude Arblade and Arblade & Fils SARL and Bernard Leloup,
Serge Leloup and Sofrage SAR ze dne 23. 11. 1999

Rozhodnutí ESD č. **C-381/98** ve věci **Ingmar GB Ltd v Eaton Leonard
Technologies Inc.** ze dne 9. 11. 2000

Rozhodnutí ESD č. C-24/76 ve věci Estasis Salotti di Colzani Aimò e Gianmario
Colzani s.n.c. v Rüwa Polstereimaschinen GmbH ze dne 14. 12. 1976

Viz. rozhodnutí ESD č. **C-126/97** ve věci Eco Swiss China Time Ltd v Benetton
International NV ze dne 1. 6. 1999

ROZHODNUTÍ ŠVÝCARSKÉHO FEDERÁLNÍHO TRIBUNÁLU

Rozhodnutí švýcarského Federálního tribunálu ze dne 4. 2. 2005,
sp. zn. **131 III 173**

Rozhodnutí švýcarského Federálního tribunálu ze dne 19. 4. 1994,
sp. zn. **120 II 159**

Rozhodnutí Federálního tribunálu ze dne 8. 3. 2006,
sp. zn. **132 III 389**

Rozhodnutí Federálního tribunál ze dne 19. 9. 2000, sp. zn. **ATF 126 III 534**

Rozhodnutí Federálního tribunálu, sp. zn. **ATF 61 I 271**

Rozhodnutí Federálního tribunál ze dne 30. 6. 1987,

sp. zn. **ATF 113 Ia 111**

Rozhodnutí Federálního tribunálu ze dne 17. 12. 1991,

sp. zn **ATF 117 II 494**

Rozhodnutí Kasačního tribunálu kantonu Curych ze dne 20. 7. 1999, sbírka soudních rozhodnutí a usnesení, r. 1999, č. 52, s. 225 a násl.

Rozhodnutí Federálního tribunálu ze dne 13. 10. 1989, sp zn. **ATF 115 II 401.**

Rozhodnutí Federálního tribunálu ze dne 15. 5. 1964, sp. zn. **ATF 90 II 192.**

Rozhodnutí Federálního tribunál ze dne 30. 9. 1999, sp. zn. **ATF 125 III 443.**

Rozhodnutí Kasačního tribunálu katonu Bâle, BJM 1989, p. 256 a násl.

Rozhodnutí Federálního tribunálu ze dne 21. 2. 2008, sp. zn. 4A_370/2007

Rozhodnutí Federálního tribunálu ze dne 21. 2.. 2006, sp. zn. 4P.314/2005,

Rozhodnutí Federálního tribunálu ze dne 11.11.2002, sp. zn. 4P.167/2002

Rozhodnutí Federálního tribunálu ze dne 14. 6. 2000, sp. zn. 4P.12/2000

ROZHODNUTÍ FRANCOUZSKÉHO KASAČNÍHO SOUDU

Rozhodnutí 1. občanskoprávního senátu Kasačního soudu ze dne 10.5.1995.

Rozhodnutí 1. občanskoprávního senátu Kasačního soudu ze dne 1.7.1997.

Rozhodnutí 1. občanskoprávního senátu Kasačního soudu ze dne 9.12.1074.

Rozhodnutí 1. občanskoprávního senátu Kasačního soudu ze dne 17.11:1975.

Rozhodnutí 1. občanskoprávního senátu Kasačního soudu ze dne 19.1.1999.

Rozhodnutí 1. občanskoprávního senátu Kasačního soudu ze dne 6.2.1985.

Rozhodnutí obchodního a finančního senátu Kasačního soudu ze dne 11.5.1982.

Rozhodnutí 1. občanskoprávního senátu Kasačního soudu ze dne 8.1.1991.

Rozhodnutí Conseil d'Etat ze dne 29.6.1973.

Rozhodnutí obchodního a finančního senátu Kasačního soudu ze dne 14.1.2004.

Rozhodnutí smíšeného senátu Kasačního soudu ze dne 3.11.2007.

Rozhodnutí 1. občanskoprávního senátu Kasačního soudu ze dne 1.7.2001

ROZHODNUTÍ AMERICKÝCH SOUDŮ

Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci **Zscherig v. Miller**, 389 U.S. 429 ze dne 15. 1. 1968

Rozhodnutí odvolacího soudu státu New York ve věci **Kilberg v. Northeast Airlines Inc.**, 9 N.Y. 2d 34 ze dne 12. 1. 1961

Rozhodnutí odvolacího soudu státu New York ve věci **Loucks v. Standard Oil Co.**, 120 N.E. 198 ze dne 12. 7. 1918

Rozhodnutí odvolacího soudu státu Oregon ve věci **Machado-Miller v. Mersereau & Shannon LLP**, 43 P.3d 1207 ze dne 10. 4. 2002

Rozhodnutí devátého obvodu odvolacího soudu USA ve věci **Gravquick A/S v. Trimble Navig. Int'l Ltd**, 323 F.3d 1219 ze dne 31. 3. 2003

Rozhodnutí odvolacího soudu státu New Jersey ve věci **Petroleum Corp. V Commerce and Industry Insurance Company.**, 686 A.2d 377 ze dne 2. 1. 1997

Wells Fargo

Rozhodnutí devátého obvodu odvolacího soudu USA ve věci **Hatfield v. Halifax PLC.**, 564 F.3d 1177 ze dne 8. 5. 2009

Rozhodnutí odvolacího soudu státu Washington ve věci **Untersteiner v. Untersteiner**, 650 P.2d 256, 259 ze dne 23. 8. 1982

Rozhodnutí devátého obvodu odvolacího soudu USA ve věci **Queen in Right v. Gilbertson**, 597 F.2d 1161 ze dne 23. 3. 1979

nález Mezinárodního rozhodčího soudu Mezinárodní obchodní komory, č. **CCI 7375/1996.**

Rozhodčí nález sp. zn. **Rsp 174/2000.**

OSTATNÍ ROZHODNUTÍ EVROPSKÝCH SOUDŮ

Rozhodnutí Sněmovny Lordů ve věci **Boissevain v. Weil** z roku 1950, AC 327

Rozhodnutí Sněmovny Lordů ve věci **The Hollandia** z roku 1983, 1 AC 565

Rozhodnutí nizozemského Nejvyššího soudu ve věci **Sewrajsingh** ze dne 12. 1. 1979.

Rozhodnutí nizozemského Nejvyššího soudu ve věci **Wachtkamer Televisie Nederlandze** ze dne 24. 3. 2000.

RESUMÉ

Cílem práce je definičně vymežit kategorii kogentních norem mezinárodního práva soukromého a následně popsat specifika jejich použití v obchodní oblasti, například oproti závazkovým vztahům, v nichž je jednou stranou spořebitel.

Téma diplomové práce mě zaujalo, jelikož v tomto specifickém úseku mezinárodního práva soukromého se výrazně projevuje rozpor mezi možnostmi stran si něco smluvně upravit a faktickou vymahatelností sjednaných nároků před soudy nebo mimosoudními institucemi.

Pro převážnou část své diplomové práce jsem zvolila analytický přístup a gramatický, teleologický a logický výklad zmíněných právních instrumentů. V závěrečné části práce užívám komparatistiku právních řádů několika zvolených států, abych demonstrovala, jaký mohou mít odlišné přístupy k pojetí kogentních norem a mezinárodního práva soukromého vliv na interpretaci totožných smluvních vztahů a na smluvní volnost stran vůbec.

Diplomová práce je rozdělena celkem do čtyř kapitol a shrnujícího závěru. První kapitola se věnuje kogentním normám v mezinárodním obchodním styku v obecné rovině, tedy vymezení samotného pojmu kogentních norem a otázce osobního a věcného rozsahu práce – specifikám obchodního styku.

Po teoretickém základu následuje druhá kapitola, která se bude zabývat praktickým uplatněním kogentních norem v mezinárodním právu soukromém, tedy v řízení před soudy.

Třetí kapitola je věnována mezinárodní obchodní arbitráži. Analýze bude podrobena aplikace kogentních norem arbitry, případné rozdíly v jejich používání vůči klasickému soudnímu řízení před soudci.

Čtvrtá kapitola srovnává právní úpravu mezinárodního práva soukromého, potažmo kogentních právních norem v několika vybraných státech. Jedná se o právní úpravu českou, švýcarskou, francouzskou a americkou. Státy byly zvoleny proto, že každý z nich má své specifikum v přístupu ke kogentním normám.

Pátá kapitola shrnuje závěry vyplývající z předchozích kapitol. Cíle

obecné definice imperativních norem metodou syntézy zkoumaných zdrojů bylo dosaženo, byť bylo zjištěno, že tento termín nelze definovat univerzálně. Práce ukazuje na některá významná vodítka, která pomohou předem určit, jaké imperativní normy se budou na daný případ aplikovat, opět však nabízí záměry pravděpodobné.

ABSTRACT

The aim of the thesis is to define the category of peremptory rules in private international law and to describe their specific use in the commercial domain compared to business to consumer contractual relations.

The reason for my research was my concern for the conflict between the formal possibility to conclude a contract and the actual enforceability of the contractual claims before a court or before alternative dispute resolution bodies in the domain of private international law.

A major part of the thesis uses an analytical approach and a grammatical, teleological and logical interpretation of the mentioned legal instruments. The final part is grounded on the legal comparison of several laws across different countries and thus demonstrating how different approaches to peremptory rules may influence the actual interpretation of various legal relations and the contractual liberty in general.

The thesis is composed of four chapters and a conclusion. To begin with, the first chapter focuses on the peremptory rules in international commercial relations as a whole. It aims to define the core notion of the peremptory rules. It also deals with a personal and material scope of the thesis – the particularities of commercial relations.

Furthermore, the second chapter examines the application of the peremptory rules before courts on a theoretical basis.

The third chapter concentrates on the international commercial arbitration. Moreover, it analyzes the application of the peremptory rules by arbitration bodies and the distinctions from the court dealings.

The fourth chapter compares laws in private international law domain and their peremptory rules in particular, from several states. I chose Czech, Swiss, French and American laws. I chose these countries due to the specificities of the approach to the peremptory rules by each of these countries.

Conclusions are drawn in the fifth chapter. The aim to offer a general definition of peremptory rules by a synthesis of all analyzed sources was reached; however, it fails to define the term in a universal way. The thesis shows some important guidelines that help to presume which peremptory rules would be applied to a particular case, though it is still on the basis of probability.

KLÍČOVÁ SLOVA / KEY WORDS

- kogentní normy
- imperativní normy
- mezinárodní právo soukromé
- mezinárodní obchodní styk
- mezinárodní arbitráž

- peremptory rules
- mandatory provisions
- private international law
- international commercial relations
- international arbitration

NÁZEV PRÁCE V ANGLICKÉM JAZYCE / TITLE OF THE THESIS IN ENGLISH

- Mandatory rules in the international commercial relations